

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI İLE EVLİLİK UYUMU
ARASINDAKİ İLİŞKİDE BAŞA ÇIKMA TUTUMLARININ
ARACI ROLÜ**

HACER AYDINOVA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LEFKOŞA
2019

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI İLE EVLİLİK UYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİDE BAŞA ÇIKMA TUTUMLARININ ARACI ROLÜ

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

HACER AYDINOVA
20167584

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
Prof.Dr. FATMA GÜL CİRHİNLİOĞLU

LEFKOŞA
2019

KABUL VE ONAY

Hacer AYDINOVA tarafından hazırlanan “Çocukluk Çağı Travmaları İle Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkide Başa Çıkma Tutumlarının Aracı Rolü” başlıklı bu çalışma, 29/01/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Yeterlilik Tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

Prof.Dr. Fatma Gül Cirhinlioğlu (Danışman)
Cumhuriyet Üniversitesi
Psikoloji Bölümü

Prof.Dr. Ebru Tansel Çakıcı (Başkan)
Yakın Doğu Üniversitesi
Psikoloji Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Deniz Ergün
Yakın Doğu Üniversitesi
Psikoloji Bölümü

Prof.Dr. Mustafa Sağsan
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin, tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim. Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- ☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Yakın Doğu Üniversitesinde erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin iki (2) yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin tamamı erişime açılabilir.

Tarih

İmza

Hacer AYDINOVA

İTHAF

Bu çalışmayı canım annem Döndü BOZKURT, canım babam Hasan Hüseyin BOZKURT, sevgili ablam Şengül DEMİR, sevgili abim Cemal BOZKURT, sevgili abim Yusuf BOZKURT ve canım kıymetlim hayat arkadaşım Cevdet AYDINOVA'ya ithaf ediyorum.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmamın ortaya çıkartılmasında öncelikli olarak tezimin her safhasında kıymetli düşünce ve geri dönüşleri ile çalışmamın yön bulmasına çok büyük sabır ve hoşgörü ile destek olan, anlayışlı olması ile yardımını sürekli hissettiğim tez danışmanım Prof.Dr. Fatma Gül CİRHİNLİOĞLU'na minnettarlığımı sunarım.

Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalının değerli hocaları; Prof.Dr. Mehmet ÇAKICI, Prof.Dr. Ebru TANSEL ÇAKICI, Yrd.Doç.Dr. Deniz ERGÜN, Yrd.Doç.Dr. Meryem KARAAZİZ, Uzman Psikolog Bingöl SUBAŞI ve Uzman Klinik Psikolog Gönül TAŞÇIOĞLU ve Uzman Klinik Psikolog İpek ÖZSOY hocalarıma Yüksek Lisans eğitimim boyunca verdikleri akademik bilgilerden ve katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Yüksek Lisans eğitimim sürecince ve tez yazım aşamasında sonsuz sabır ve desteğini hep hissettiren, beni motive eden yol arkadaşım, canım eşim kıymetlim Cevdet AYDINOVA'ya, yakın akraba ve arkadaşlarıma desteklerini hep hissettirdikleri için minnettarım.

Ayrıca bütün eğitim yaşamım boyunca gereksinim duyduğum maddi ve manevi yardımı gösteren özellikle yaşantımda var oldukları için mutluluk duyduğum canım aileme çok teşekkür ederim.

ÖZ

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI İLE EVLİLİK UYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİDE BAŞA ÇIKMA TUTUMLARININ ARACI ROLÜ

Bu araştırmanın amacı, çocukluk çağı travması ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide başa çıkma tutumunun aracı rolünü incelemektir. Gerçekleştirilen araştırmaya KKTC / Girne'nin çeşitli bölgelerinde ikamet eden 20-65 yaş arası, evli ve eşiyle birlikte yaşayan 275 kişiler katılmıştır. Araştırmaya katılanlara Sosyo-Demografik Veri Formu (SDVF), Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (ÇÇTÖ), Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ) ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği (COPE) verilmiştir. Sonuç olarak KKTC uyrukluların duygu odaklı problem çözme puanları, TC uyruklu olanlardan yüksek bulunmuştur. ÇÇTÖ'den alınan toplam puanlar ve duygusal istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarından alınan puanlar arttıkça, EUÖ'den alınan puanlar azalmaktadır. Aktif başa çıkma ve plan yapma alt boyutlarından alınan puanlar arttıkça, evlilik uyumları artmakta, kabullenme ve madde kullanımı puanları arttıkça, evlilik uyumları azalmaktadır. COPE'de bulunan problem odaklı başa çıkma alt boyutundan alınan puanlar ile evlilik uyumu arasında pozitif yönlü, işlevsel olmayan alt boyutu puanları ile evlilik uyumu arasında ise negatif yönlü korelasyonlar bulunmuştur.

ÇÇTÖ'de yer alan fiziksel ihmal alt boyutu puanları ve COPE'deki kabullenme ve soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma puanları EUÖ puanlarını negatif yönde yordamaktadır.

Anahtar kelimeler: Travma, çocukluk çağı travmaları, başa çıkma tutumları, evlilik uyumu

ABSTRACT

THE ROLE OF INTERMEDIATE ATTITUDES IN THE RELATIONSHIP BETWEEN CHILDHOOD TRAUMA AND MARRIAGE COMPLIANCE

The aim of this study was to examine the mediating role of coping behavior in the relationship between childhood trauma and marital adjustment. 275 people who were 20-65 years old, married and living with their spouse residing in various regions of TRNC / Kyrenia participated in the research. Participants were given Socio-Demographic Data Form (SDDF), the Childhood Trauma Questionnaire (CTQ), the Marital Adjustment Test (MAT) and Coping Attitudes Assessment Scale (COPE). As a result, emotion-focused problem solving scores of TRNC nationals were higher than those of Turkish nationals. As the total scores taken from the CTQ and scores from the sub-dimensions of emotional abuse, physical neglect, emotional neglect and sexual abuse increased, the scores of the MAT reduced. As the scores obtained from the active coping and planning sub-dimensions increase, the marital compliance increases, and as the acceptance and substance use points increase, the marital adjustment decreases. Negative correlations were found between the scores obtained from the problem-oriented coping subscale in the COPE and the marital adjustment, and the positive correlation between was found the non-functional sub-dimension scores and marital adjustment.

The CTQ physical neglect sub-scale scores, the acceptance and focusing on the problem in the COPE inventory and the scores of the emotions reveal the MAT scores negatively.

Keywords: Trauma, childhood traumas, coping attitudes, marital adjustment

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	
BİLDİRİM.....	
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLO DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x
KISALTMALAR.....	xi
1. BÖLÜM	1
GİRİŞ.....	1
1.1 Problem durumu	1
1.2 Araştırmanın amacı.....	5
1.3 Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Sınırlılıklar.....	5
1.6 Tanımlar	5
2. BÖLÜM	7
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	7
2.1 Travma kavramı.....	7
2.2 Çocukluk çağı travmaları.....	8
2.2.1 Epidemiyoloji.....	9
2.2.2 Risk faktörleri	11
2.2.3 Çocukluk çağı travmasının türleri	12
2.2.3.1 Fiziksel istismar	13
2.2.3.2 Cinsel istismar	14
2.2.3.3 Duygusal istismar	15
2.2.3.4 İhmal.....	16
2.2.4 Çocukluk çağı travmalarının olumsuz sonuçları	17
2.3. Evlilik Uyumu	20

2.3.1. Evlilik kavramı	20
2.3.2. Evlilik uyumu	21
2.3.3. Evlilik uyumunu etkileyen faktörler	22
2.3.4. Evlilik uyumuna ilişkin kavramsal ve kuramsal yaklaşımlar	24
2.3.5. Evlilik uyumunda “Lewis ve Spiner Modeli”	27
2.3.6. Evlilik uyumunu etkileyen faktörleri belirlemeye yönelik yapılan çalışmalar	28
2.3.7. Yurtiçinde yapılmış çalışmalar.....	29
2.3.7. Yurtdışında Yapılmış Çalışmalar	31
2.4. Başa Çıkma Tutumları	35
2.4.1. Başa çıkma kavramı.....	35
2.4.2. Başa çıkma tutumları	39
2.4.3 Problem odaklı başa çıkma stratejileri	43
2.4.4. Duygu odaklı başa çıkma stratejileri	43
 3. BÖLÜM.....	44
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	44
3.1 Araştırmanın modeli	44
3.2 Evren ve örneklem	44
3.3 Veri toplama araçları.....	44
3.3.1. Sosyo-demografik veri formu	44
3.3.2 Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği (ÇÇTÖ)	45
3.3.3. Evlilik uyum ölçeği (EUÖ).....	47
3.3.4. Başa çıkma tutumları değerlendirme ölçeği (COPE)	47
3.4. Veri toplanması	48
3.5. Verilerin istatistiksel analizi	48
 4. BÖLÜM.....	50
BULGULAR.....	50
4.1. Evli bireylerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bulgular	50
4.2. Evli bireylerin çocukluk çağı travmaları, başa çıkma tutumları değerlendirme ve evlilik uyumu ölçeklerine göre bulguları	55
 5. BÖLÜM.....	79
TARTIŞMA	79

6. BÖLÜM.....	92
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	92
KAYNAKÇA	97
EKLER.....	119
Ek-1 Aydınlatılmış Onam.....	119
Ek-2 Bilgilendirme Formu.....	120
Ek-3 Sosyodemografik Veri Formu	121
Ek-4 Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği	123
Ek-5 Evlilik Uyumu Ölçeği	124
Ek-6 Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği.....	125
ÖZGEÇMİŞ.....	127
İNTİHAL RAPORU	128
ETİK KURUL ONAYI.....	129

TABLO DİZİNİ

Tablo 1. Evli bireylerin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı ..	50
Tablo 2. Evli bireylerin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı ..	51
Tablo 3. Evli bireylerin sağlık durumlarına göre dağılımı	53
Tablo 4. Evli bireylerin evlilik özelliklerine göre dağılımı	54
Tablo 5. Evli bireylerin ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ'den aldıkları puanlar	55
Tablo 6. Evli bireylerin yaş gruplarına göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması.....	57
Tablo 7. Evli bireylerin cinsiyetlerine göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması.....	59
Tablo 8. Evli bireylerin uyruklarına göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması.....	60
Tablo 9. Evli bireylerin en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimlerine göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması.....	61
Tablo 10. Evli bireylerin çalışma durumlarına göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması.....	62
Tablo 11. Evli bireylerin kendi gelir durumlarına göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması.....	64
Tablo 12. Evli bireylerin yetiştikleri ailenin gelir durumlarına göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması.....	66
Tablo 13. Evli bireylerin doğum sıralarına göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması.....	67
Tablo 14. Evli bireylerin evlenme yaşlarına göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması.....	69
Tablo 15. Evli bireylerin evlenme şekillerine göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması.....	70
Tablo 16. Evli bireylerin evlilik sürelerine göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması.....	72
Tablo 17. Evli bireylerin eş ve çocukları dışında evde yaşayan birinin olması durumuna göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması.....	73
Tablo 18. Evli bireylerin ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanları arasındaki korelasyonlar.....	74
Tablo 19. Evli bireylerin ÇÇTÖ, COPE puanlarının EUÖ puanlarını yordaması.....	76
Tablo 20. Evli bireylerin ÇÇTÖ, COPE puanlarının EUÖ puanlarını yordaması (Devam).....	77
Tablo 21. Evli bireylerin ÇÇTÖ, COPE puanlarının EUÖ puanlarını yordaması (Devam).....	78

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Evlilik Uyum Modeli	28
Şekil 2. Evli bireylerin ebeveynlerinin öğrenim düzeyleri	52

KISALTMALAR

APA	: Amerikan Psikoloji Birliği
COPE	: Başa ıkma Tutumları Değerlendirme leği
T	: Çocukluk ağı Ruhsal Travma leği
DEHB	: Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu
DSM-I, DSM-V	: Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı
EU	: Evlilik Uyumunu leği
SDVF	: Sosyo-Demografik Veri Formu
S.H.	: Standart Hata
TSSB	: Travma Sonrası Stres Bozukluğu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNİCEF	: Birleşmiş Milletler ocuklara Yardım Fonu
WHO	: World Health Organization (Dünya Sağlık rgt)

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1 Problem durumu

Girne'nin çeşitli bölgelerinde ikamet eden 20-65 yaş arası, evli ve eşiyle birlikte yaşıyor kriterlerine sahip bireylerin ilişkilerinde başa çıkma tutumlarının, çocukluk çağı travmaları ile evlilik uyumları arasında aracı rolünün sosyodemografik değişkenlere göre belirlenmesi araştırmanın problemi oluşturmaktadır.

Çocukluk çağında, çocuğa bakım vermek ile yükümlü aile veya aile dışında yabancı kişiler tarafından gerçekleştirilen ve çocuğun cinsel, duygusal ve fiziksel gelişimini olumsuz etkileyen uzun süreli/tekrarlayıcı şiddet içeren davranışlar veya çocuğu ihtiyaç duyduğu bakımdan mahrum bırakılan tutumlar ise çocukluk çağı travmalarının bir diğer boyutunu meydana getirir (WHO, 2006; Braquehais, Oquendo, Baca-García ve Sher, 2010; Güler, Uzun, Boztaş ve Aydoğan, 2002).

Başa çıkma, bireyin yaşadığı stresli olaylar karşısında, kendisini kötü hissetmemesi yaptığı kaçınma davranışları ya da psikolojik olarak kendisini iyi hissedebilmesi için stresli olaya uygun kullandığı kaçınma davranışlarıdır (Palancı, 2000). Bireyin, stresle başa çıkabilmesindeki gerçek sebebinin stres oluşturan uyaranların sebep olduğu duygusal gerilimi azaltmak veya dayanabilmek ya da ortadan kaldırabilmektir (Aydın, 2003).

Evlilik uyumu, bireyleri evlilik öncesinde en çok kaygılandıran ve meraklandıran konuların başında gelmektedir. Evliliğin uzun süreli olması beklentisi ile yola çıkıldığı düşünüldüğünde, bu merak ve kaygı hisleri birçok insanın paylaştığı düşünülebilir. Bu evlilik uyumunu etkileyecek birçok etken vardır. İki farklı cinsten kişinin birlikte bir hayatı paylaşmaları, farklı kişilikte olan

insanların uyumu nasıl sağlayacağı, ya da eşlerin birbirlerinin kişiliğini hangi yönde etki ettiği ve etki altına aldığı gibi sebepler, evlilik uyumu konusuyla bağlantılıdır (Kansız ve Arkar, 2011).

Bu araştırma ile birlikte evli bireylerin ilişkilerinde başa çıkma tutumlarının, çocukluk çağı travmaları ile evlilik uyumları arasındaki aracı rolü incelenecek olup, sosyodemografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği konusu araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

Sorular ve Hipotez

Belirtilen araştırmaya ilişkin detaylı araştırma soruları aşağıdaki gibi ifade edilmektedir.

- Evli bireylerin çocukluk çağı travmaları ile evlilik uyumları arasındaki ilişkide başa çıkma tutumlarının aracı rolü bulunmakta mıdır?
- Evli bireylerin çocukluk çağı travmaları ile evlilik uyumları arasındaki ilişkide başa çıkma tutumları sosyodemografik değişkenlere göre etkilenmekte midir?

Araştırma modelimizden yola çıkarak evli bireylerin çocukluk çağı travmaları ile evlilik uyumları arasındaki ilişkide başa çıkma tutumlarının sosyodemografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmayacağının saptanması için aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir.

Temel hipotez: Evli bireylerin çocukluk çağı travmaları ile evlilik uyumları arasındaki ilişkide başa çıkma tutumlarının aracı rolü bulunmakta olup, sosyodemografik değişkenlere göre farklılaşmaktadır.

Alt hipotezler:

H₁: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar yaşa göre anlamlı farklılık gösterir.

H₂: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterir.

H₃: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar uyruklarına göre anlamlı farklılık gösterir.

H4: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar doğdukları yere göre anlamlı farklılık gösterir.

H5: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar en uzun yaşadıkları yere göre anlamlı farklılık gösterir.

H6: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar şu an bulundukları yerde yaşama sürelerine göre anlamlı farklılık gösterir.

H7: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar öğrenim düzeylerine göre anlamlı farklılık gösterir.

H8: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar annelerinin öğrenim düzeylerine göre anlamlı farklılık gösterir.

H9: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar babalarının öğrenim düzeylerine göre anlamlı farklılık gösterir.

H10: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar mesleklerine göre anlamlı farklılık gösterir.

H11: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar annelerinin mesleklerine göre anlamlı farklılık gösterir.

H12: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar babalarının mesleklerine göre anlamlı farklılık gösterir.

H13: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar şuanki ailelerinin toplam gelir düzeylerine göre anlamlı farklılık gösterir.

H14: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar yetiştikleri ailelerinin toplam gelir düzeylerine göre anlamlı farklılık gösterir.

H15: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar kaçınıcı çocuk olarak dünyaya geldiklerine göre anlamlı farklılık gösterir.

H16: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar fiziksel bir engellerinin olup olmadığına göre anlamlı farklılık gösterir.

H17: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar ruhsal sıkıntılarının olup olmadığına göre anlamlı farklılık gösterir.

H18: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar kronik rahatsızlıklarının olup olmadığına göre anlamlı farklılık gösterir.

H₁₉: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar ailelerinde fiziksel, ruhsal ve kronik rahatsızlıklarının olup olmadığına göre anlamlı farklılık gösterir.

H₂₀: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar ilk evlilik yaşlarına göre anlamlı farklılık gösterir.

H₂₁: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar kaç evlilik yaptıklarına göre anlamlı farklılık gösterir.

H₂₂: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar evlilik sürelerine göre anlamlı farklılık gösterir.

H₂₃: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar şimdiki evlenme şekillerine göre anlamlı farklılık gösterir.

H₂₄: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar şu an kaç yıldır evli olduklarına göre anlamlı farklılık gösterir.

H₂₅: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar çocuklarının olup olmadığına göre anlamlı farklılık gösterir.

H₂₆: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar evlerinde eşi ve çocukları dışında beraber yaşayan biri/birilerinin olup olmadığına göre anlamlı farklılık gösterir.

H₂₇: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar çocuklukların da anne ve babalarının durumlarına göre anlamlı farklılık gösterir.

H₂₈: Katılımcıların ÇÇTÖ'den, EUÖ'den ve COPE'den aldıkları puanlar çocuklukların da bakımlarını büyük ölçüde kimin üstlendiğine göre anlamlı farklılık gösterir.

H₂₉: Katılımcıların çocukluk çağı travmaları, başa çıkma tutumları ve evlilik uyumu arasında anlamlı ilişki vardır.

H₃₀: Katılımcıların çocukluk çağı travmaları ve başa çıkma tutumları evlilik uyumunu yordamakta mıdır?

1.2 Araştırmanın amacı

Araştırmanın amacı evli bireylerin ilişkilerinde başa çıkma tutumlarının, çocukluk çağı travmaları ile evlilik uyumları arasındaki aracı rolünü araştırmaktır. Evli bireylerin evlilikleri süresince karşı karşıya kalabilecekleri evlilik uyumsuzluğu, başa çıkma stratejilerini kullanamama ve çocukluk çağı travmalarının etkisinin sürmesi ile ilgili problemlerinin, ilerideki yaşamlarında aile bütünlüğün bozulmasına yol açmaması adına yapılacak çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.3 Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın analiz düzeyi Girne'nin çeşitli bölgelerinde ikamet eden 20-65 yaş arası, evli ve eşiyle birlikte yaşıyor kriterlerine sahip bireylerdir. Bu bireylerin çocukluk çağı travmaları ile evlilik uyumları arasındaki ilişkide başa çıkma tutumlarının aracı rolü çalışmanın temelini oluşturmaktadır.

Bu bağlamda araştırma gerekçesi Girne'nin çeşitli bölgelerinde ikamet eden 20-65 yaş arası, evli ve eşiyle birlikte yaşayanların çocukluk çağı travmaları ile evlilik uyumları arasındaki ilişkide başa çıkma tutumlarının aracı rolünün demografik bilgileri çerçevesinde farklılık gözetilip gözetilmediğini araştırmaktır.

1.4. Sınırlılıklar

1. Araştırma sadece Girne'nin çeşitli bölgelerinde ikamet eden 20-65 yaş arası, evli ve eşiyle birlikte yaşıyor kriterlerine sahip bireylerden oluşmaktadır.
2. Araştırma için veri toplanırken anketi doldurmayı kabul etmeyen bireyler kapsam dışı bırakılmıştır.
3. Araştırma 4'lü ve 5'li Likert ölçeğindeki anket soruları ve açık uçlu sorular ile sınırlandırılmıştır. Soruların dışına çıkılmamıştır.

1.6 Tanımlar

Travma: DSM V'e göre travma, travmatik bir olaya doğrudan maruz kalmak veya bu olaya doğrudan tanıklık etmek, aile yakınlarından veya yakın çevresinden birinin travmatik bir olaya maruz kaldığını öğrenmek veya travmatik olayın hoş olmayan ayrıntılarına defalarca ya da yoğun bir şekilde

maruz kalmak şeklinde gerçekleşerek; kişinin, gerçek bir ölüm veya ölüm tehdidi ile karşı karşıya kalması, ağır bir şekilde yara alması veya cinsel şiddete maruz kalmasıdır (APA, 2013).

Çocukluk çağı travmaları: Çocukluk çağı ruhsal travmaları, çocuk ihmal ve istismarı olarak tanımlanmaktadır. Çocuk ihmal ve istismarını; Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), 18 yaşından küçük çocukların varlığını, gelişimini olumsuz şekilde tesir eden ihmal ve cinsel, fiziksel ve duygusal istismar gibi kötü davranışlar olarak belirtilmektedir (Bakır ve Kapucu, 2017).

Fiziksel istismar: Fiziksel müdahale ile çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığına, psikososyal olgunlaşmaya ve onuruna zarar veren durumların ortaya çıkması ya da çıkma ihtimalinin bulunması olarak tanımlanmaktadır (Geçkil, 2017).

Duygusal istismar: Unicef'e göre duygusal istismar; çocuğun kapasite ve isteklerinin sürekli olarak kötüye kullanılması, sosyal ilişki kurmaktan yoksun bırakılması olarak ifade edilebilir (Kara, Biçer ve Gökalp 2004).

Cinsel istismar: Bir yetişkinin çocuğun cinsel uyarı ve doyum amacıyla kullanılmasıdır. Pornografi, teşhircilik, genital bölgeye dokunma, ırza geçme gibi bütün davranışlardır (Polat, 2000).

Çocukluk çağı ihmal: Çocuk ihmal; çocuğun sağlık, beslenme, giyim, barınma, gözetim ve korunma gibi temel gereksinimlerinin çocuğa bakmakla yükümlü kişiler tarafından karşılanmaması anlamına gelmektedir (Yıldız vd., 2017).

Algılanan sosyal destek: Yardım alma, korunma, sosyal bir toplumun içinde kabul edilme anlamına gelen davranışların gereksinim duyulduğunda ortaya çıkacağına inanmaktır (Başer, 2006).

Evlilik uyumu: Eşlerin sağlıklı iletişim kurması, benzer beklentileri benimsemeleri, kararları birlikte alabilmeleri, aile üyeleriyle olan ilişkilerinde, sosyal yaşam etkinliklerinde ve maddi konularda düşünce ve çabalarında anlaşmaları eşler arası uyumu sağlamaktadır (Şener ve Terzioğlu, 2008).

Başa çıkma: Stres yaratan uyarıların duygusal gerilimini yok etme, azaltma veya bu gerginliğe dayanmak için yapılan duygusal ve davranışsal reaksiyonların hepsi olarak tarif edilebilir (Baltaş ve Batlaş, 1991).

2. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

TRAVMA

2.1 Travma kavramı

Travma, Amerikan Psikoloji Birliği (APA) tarafından, anlamı sürekli değişen bir kavramdır. 1952 yılında II. Dünya Savaşı'nın sona erdiği yıllarda, ilk defa yayınlanan Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı'nda (DSM-I)'de travma kavramına karşılık gelen açıklama; devasa ölçekli yangınlar, patlamalar ve savaş gibi felaketlerden etkilenmiş olmak; bu dolayım ile kişinin fiziksel bütünlüğünün ciddi oranda bozulması belirgin bir açıklama olmuştur (APA, 2013).

Bu tanımlamanın savaş koşullarıyla ilişkili olarak oluşturulduğu bir gerçektir. Zira travma kavramının 1952'den günümüze kadar sürekli tartışıl原因mesi de kavramın hassasiyetinden dolayıdır. Takip eden yıllarda travma kavramının tanımı, genelleştirilmeye, sınırlandırılmaya ve netleştirilmeye çalışılmış, maruziyet biçimleri belirtilmiş; öznel tepkiler, dolaylı travmatizasyon hususları vurgulanmış ve ilk defa cinsel şiddet ifadesine yer verilmiştir (Çolak, Kokurcan ve Özsan, 2010).

Güncel durumlardan etkilenen ve zamanla değişimlere uğrayan travma kavramı, 2013 yılında yayımlanan DSM-V'te hakiki bir ölüm ve/veya ölüm tehdidinin bulunduğu, ciddi yaralanmanın, cinsel şiddetin ya da fiziki tamamiyetine yönelik tehdidin ortaya çıktığı durumlar olarak tanımlanmıştır (APA, 2013).

Bahsedilen olaylar kişide şok etkisi yaratabilir; inkâr, dissosiyasyon gibi bazı mekanizmaları doğurabilir ve kimi zaman flashbackler ile olay yeniden yaşanıyor muş hissi meydana gelebilir. Ayrıca travmatik bir olayla karşılaşma,

kişinin benlik saygısında bir azalmaya ve yaşamdan alınan doyumun düşmesine sebebiyet verebilmektedir (Ho, Chu ve Yiu, 2008).

Kasırga, deprem, sel gibi kökenini doğadan alan ya da terör saldırıları, savaş, işkence, taciz ve tecavüz gibi insanların doğrudan veya dolaylı bir şekilde fail konumunda olduğu yaşam olaylarının sıklığı ve yarattığı ruhsal/fiziksel etkiler ve travmanın psikopatoloji, psikolojik iyi oluş hali, kişilerin baş etme mekanizmaları ve gelişim gibi değişkenler ile ilişkilerinin araştırıldığı ulusal ve uluslararası birçok çalışma mevcuttur (Hébert, Langevin ve Oussaïd, 2018).

Çocukluk dönemi, travmatik bir durum ve bu durumun bıraktığı etkiler ile baş etmenin en zorlu olduğu dönemdir. Çocukta henüz yeterince güçlü baş etme mekanizmaları oluşmamıştır (Şar, 1998). Çalışmanın takip eden bölümlerinde çocukluk çağında yaşantılanan travmalar, bu travmaların çeşitleri ve belirli değişkenler ile ilişkisi incelenecek; alan yazımında yer alan ilgili çalışmalar aktarılacaktır.

2.2 Çocukluk çağı travmaları

Çocukluk çağı travmaları olarak bilinen çocuk istismar ve ihmalinin ise; bakım verenleri tarafından çocuğa karşı zarar verici ya da kısıtlayıcı davranışlarda bulunulmasıdır. Bu davranışlar sonucunda çocuğun fiziksel, zihinsel, cinsel ve sosyal gelişiminin zarara uğraması söz konusudur (Taner ve Gökler, 2004).

Çocuğa karşı yapılan istismar ve ihmal vakalarının tarihi çok eskilere dayanmasına rağmen; bu durumdan ilk olarak 1860 yılında adli doktor olan Ambroise Tardieu tarafından bahsettiği bilinmektedir (Roche, Fortin, Labbe, Brown ve Chadwick, 2005).

Giardino, Lyn ve Giardino'ya (2010) göre çocuk istismar ve ihmali geniş bir kapsama sahip olmakla birlikte; bakım verenlerin çocuğun fiziksel, gelişimsel ve psikososyal iyilik haline zarar verici, yıkıcı ve ihmalkâr davranışlarda bulunmasıdır.

Çocuk istismarı genel anlamıyla, belli bir kültür içerisinde dünyaya gelmiş olan çocuğa, bir yetişkin tarafından o kültürde kabul edilemeyecek şekilde davranılmasıdır. Ancak istismar olarak kabul edilen davranışlar, normal olarak kabul edilen bir durumun zaman içerisinde değişiklik göstermesi ve çocuğa

karşı edinilen tutumların kültürden kültüre veya ülkeden ülkeye değişiklik göstermesi bağlamında farklılıklar gösterebilmektedir (Polat, 2007).

Çocuk istismarının anlaşılabilmesini ve önlemek için gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlamak adına, dünyanın birçok yerinden uzmanın katıldığı Dünya Sağlık Örgütü Çocuk İstismarını Önleme Toplantısında çocuk ihmal ve istismarının ortak bir tanımı yapılmaya çalışılmıştır (WHO, 2014).

1999 yılında Dünya Sağlık Örgütü tarafından, “Çocuk istismarı ya da kötüye kullanımı, çocuğun sağlığına, hayatta kalmasına, gelişimine veya sorumluluk, güven ve güç bağlamında itibarına zarar veren ya da zarar verme potansiyeli bulunan her türlü fiziksel ve/veya duygusal kötü davranış, cinsel istismar, ihmal veya ihmalkâr davranışlar ve ticari veya başka türlü şekillerde sömürülmeyi içerir” şeklinde bir tanım yapılmıştır (WHO, 1999).

2.2.1 Epidemiyoloji

Günümüzde çocukluk çağı travmaları toplumsal bir konudur. Türkiye’de de bu durum geçerlidir. İstismarın gizli tutulmaya çalışılması, inkâr edilmesi, yeterince bildirilmemesi sorunun önemini arttırmaktadır. Cinsel istismarın en çok 3 ile 5 yaşları arasında yaşandığı ve tanıdık bir kişi tarafından yapıldığı belirtilmektedir. Asya ve Avrupa merkezli yapılan bir çalışmada 9 ile 17 yaş arasındaki her 10 çocuktan 6’sının ceza yöntemi olarak dayak yediği belirtilmiştir. İngiltere’de her 1000 çocuktan biri fiziksel istismara maruz kalmaktadır. Türkiye’de yapılan araştırmalarda duygusal istismarın %78 oranla en sık görülen istismar türü olduğu bulunmuştur (Turhan, Sangün ve İnadi, 2006).

Amerika Birleşik Devletleri’nde yılda 2.9 milyon vakanın çocuk istismarından rapor edildiği belirtilmektedir. Tespit edilemeyen istismar vakalarının tekrar etme olasılığı %30-50 arasında değişmektedir. Acil servise başvuran üç yaş altı çocukların %10’un istismar vakası olduğu belirtilmiştir (Güner, Güner ve Şahan, 2010).

Dünya Sağlık Örgütü’nün bildirmesine göre, yetişkinlerin %25’inin çocukluk döneminde fiziksel istismara uğradığı, erkeklerin %8’i, kadınların %20’sinin cinsel istismara yaşadığı belirtilmektedir. 15 yaş altında, dünyada 31000 çocuğun hayatını çocuk istismarı nedeniyle kaybettiği bildirilmiştir. UNICEF

tarafından ülkemizde, 2010 yılında yapılan “aile içi şiddet ve çocuk istismarı” konulu araştırmada, 7 ile 18 yaş aralığındaki çocuklar da fiziksel istismarın %43, duygusal istismarın %51, cinsel istismarın %3 oranında görüldüğü bulunmuştur. Bu konuda araştırmaların yapılmasını bildirim oranının düşük olması etkilemektedir. Çoğu ailede fiziksel şiddet eğitim aracı olarak kullanılmakta, sağlık alanında çalışanlar yeterli bilgiye sahip olmadıkları için bildirim sayısı düşüktür (Bakır ve Kapucu, 2017).

Sivas'ta 70 ilköğretim okulunda yapılan çalışmada, öğrencilerin %46'sının babaları tarafından ve %54'ünün ise anneleri tarafından uygulanan şiddete maruz kaldığı bulunmuştur (Ayan ve Kocacık, 2009).

Fiziksel istismarın kaza olarak belirtilip gözden kaçtığı ancak fiziksel ihmalin ise çok daha fazla oranda yaşandığı düşünülmektedir. Erkekler ve kızlar arasında anlamlı bir ayrım bulunmamıştır. Ergenlik çağında kızlar daha fazla fiziksel istismarla karşılaşabilmektedir. 20 yaşının altında annelerin daha çok fiziksel istismar yaptığı bulunmuştur. Ergenlik dönemindeki bireylerde babanın daha çok istismar yaptığı, çocukluk döneminde ise annenin daha çok yaptığı bulunmuştur (Taner ve Gökler, 2004).

Türkiye’de sekiz ilde 4-12 yaş arasında çocuklarda fiziksel istismarı saptamak için yapılan çalışmada kızlarda %34.6, erkeklerde %32.5 oranı bulunmuştur. Diğer ülkelere göre fazla bulunan oranda dayanın eğitim aracı olarak görülmesinin etkisi olduğu düşünülmektedir (Vatansever vd., 2004).

Yapılan çalışmalara göre %78 oranında annenin çocuklarına fiziksel istismar uyguladığı belirtilmiştir. 2001 yılında Polat, anne ve babanın hem cinsindeki çocuğuna karşı fiziksel istismarda bulunduğunu belirtmiştir.

T.C. Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumunun yaptığı çalışmada, ailelerin çocuklarının problemleri davranışları sonucunda uyguladıkları yöntemlerin arasında ilk sırada açıklama ve ikna etme, ikinci sırada azarlama, utandırma, sonrasında cezalandırma ve mahrum bırakma gelmektedir. Evde çocuklarını hiç dövmediğini söyleyen aile oranları %55, ayda birden çok çocuklarına çok şiddetli olarak dayak attığını söyleyenler %3, yılda 1 ve 10 defa arasında çok şiddetli dayak attığını söyleyenler %1.5 oranında bulunmuştur (T.C.

Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu (1988)'den akt. Pelendecioğlu ve Bulut, 2009).

Yapılan bir çalışmada kızların cinsel istismara uğrama yaşının erkeklere oranla daha büyük olduğu bulunmuştur. İstismara uğrayan erkeklerin %76.9, kızların %29.8'i 13 yaşından daha küçük bir yaşta cinsel istismara uğradığı belirtilmiştir. Vakaların %70.1'inin normal zeka seviyesinde, %14'ünün sınırda zeka düzeyinde olduğu belirtilmiştir. İstismar yapan kişilerin tamamının erkek ve %76.4'ünün 18 yaşının üzerinde olduğu belirlenmiştir (İmren, Ayaz, Yusufoglu ve Arman 2013).

1995 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde 3.1 milyon çocuk istismarından şüphelenilen vaka bildirilmiştir. Şüphelilerin %32'sinde istismar kanıtlanış ve bu vakarım 1100'ü ölüm ile son bulmuştur. İngiltere'de okul öncesi yaş grubundaki çocuklarda en sık gerçekleşen ölüm nedenleri dördüncü sıralamasında çocuk istismarının yer aldığı bulunmuştur. Türkiye'de vakaların gizli tutulmasından dolayı çocuk ihmal ve istismarının sıklığı netleşmemektedir (Arıkan, Yaman ve Çelebioğlu, 2000).

Cristoffersen ve DePanfilis (2009) yılında yaptıkları çalışmada, çocukların %38'inin fiziksel ihmale, %12'sinin fiziksel istismara, üçte birinin ise duygusal istismarın çeşitlerine uğradığı belirtilmektedir.

Wu, Berenson ve Wieman 2003 yılında yaptıkları çalışmada, hayatları boyunca en az bir defa cinsel şiddete uğradığını bildiren ergenlerin oranını % 21 olarak belirtilmiştir (Wu, Berenson ve Wieman (2003)'den akt. Gölge, Hamzaoğlu ve Türk, 2012).

2.2.2 Risk faktörleri

Çocuk istismarı ile ilişkili risk faktörleri 4 ana başlıkta sınıflandırılabilir.

1. **Çocuk ile ilgili risk etkenleri:** Çocukta fiziksel sakatlık, kronik hastalık, doğuştan özürler, zekâ geriliğinin olması, aşırı ya da sürekli ağlayan çocuk, çocukta dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB), davranış bozuklukları, okul başarısızlığı, bazı toplumlarda, çocuğun beklenen, istenen cinsiyette olmaması, kız çocuğu olmak, ikiz, üçüz çocuklardan biri olmak, hamile annenin diğer çocuğu olmak, düşük

doğum ağırlıklı ve/veya erken doğan çocuklar gibi etkenler sayılabilir (Şimşek, Ulukol ve Bingöler 2004).

Anne - baba ile ilgili etkenler: Ebeveynlerin, her çeşit ruhsal problemleri (örn: depresyon, kişilik bozuklukları vb.) ve her türlü fiziksel ve kronik rahatsızlıklar, alkol ve/veya madde bağımlısı olmaları, çocukluk dönemlerinde en az bir istismara uğramış olmaları, üvey anne veya üvey babasının olması, anne ve/veya babanın da ciddi cinsel sorunlar ve anormal cinsel yatkınlıklarının bulunması, küçük yaşlarda (20 yaşın altında) doğum yapan anne ya da sık sık doğum yapan anne, anne babanın beklentilerinin çocuğun gelişimi ile uymayan, anne ve babanın ilgisiz, toleranssız veya çok endişeli olmaları, eğitim seviyelerinin düşük olması, anne ve baba arasındaki problemler, ilgisizlik, sevgisizlik, iletişim sıkıntıları, tek ebeveyn olmak (ölüm, ayrı yaşama ve boşanma vb.) (Kara, Biçer ve Gökalp 2004).

2. **Ailenin sosyal yapısı ile ilgili risk faktörler:** Gelir seviyesinin düşüklüğü, işsizlik, düzenli bir barınma mekânlarının olmaması, eğitim seviyesinin düşüklüğü, evlilik dışı ya da istenmeyen hamilelik, fazla çocuk sahibi olmak, stresli ve problemlili iş koşulları ya da iş yaşantısında muvaffakiyetsizlik, problemlili ve stresli yaşam koşulları, sosyal destek eksikliği, beslenme, sağlık, bakım ve sosyal hizmet olanaklarının yetersizliği (Yalçın, 2011).
3. **Toplumla ilgili risk faktörleri:** Fakirlik, sosyal ayrımcılık yapılması, cinsiyet ile ilgili eşitsizlikler, örnek: Kız çocuklarının erken evlendirilmesi 13-14 yaşlarında vb., eğitim imkânlarının verilmemesi, çocuğa değer verilmemesi, organize şiddet (silahlanmanın oluşu, suç olaylarında büyük artış, önemli sosyal çatışmaların oluşması, yaşanan iç ve dış harpler çocuk istismarının oluşmasına zemin hazırlayan sebeplerdir), şiddetin sosyal kabul edilebilirliğinin yükselmesi (örn.” dayak cennetten çıkmadır”, “su testisi su yolunda kırılır” vb.), yetersiz koruyucu ve sosyal hizmet birimleri (örn. istismara uğrayan çocuğun saptanarak buna müdahale edecek birimlerin yetersizliği) sayılabilir (Beyazıt, 2015).

2.2.3 Çocukluk çağı travmasının türleri

Dünya Sağlık Örgütü ihmal ve istismarı dört başlık altında incelemektedir. Bunlar; fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar ve ihmallerdir

(WHO, 2006). Bu bölümde istismar ve ihmal belirtilen başlıklar çerçevesinde kısaca incelenecektir.

2.2.3.1 Fiziksel istismar

Brown ve Anderson'a göre fiziksel istismar, "Bireyin 18 yaşından önce, kendisinden 2 yaş büyük bir aile ferdi tarafından ya da kendisinden en az 5 yaş büyük birileri tarafından saldırıya uğraması" şeklinde tanımlamıştır. İstismara uğrayan bireyin, yaşadığı bu olayı aile içinde yaşanan bir çatışma kardeş rekabeti gibi algılamamalıdır. Fiziksel bir temas gerçekleşmeyen arkadaş kavgalarının da bu tanıma girmemektedir (Brown ve Anderson (1991)'den akt. Zoroğlu vd., 2001).

Bir başka tanıma göre ise fiziksel istismar; On sekiz yaşından küçük bir bireyin ebeveyni ya da bakmakla yükümlü kişi tarafından fiziksel olarak yaralanması ya da yaralanacak derecede sağlığını tehlikeye atması olup; elle veya herhangi bir nesneyle olabildiği gibi ısırma, itme, yakma ve sarsma gibi formatlarda da olabilmektedir (Taner ve Gökler, 2004).

İhmal ise aile içinde "ebeveynle ilgili istismar" şeklinde olabildiği gibi yuva ve okul gibi kurumlarda da olabilmekte ve "kurumsal istismar" olarak adlandırılmaktadır (Polat, 2001).

Çocukluk çağında maruz kalınan fiziksel istismarlar cinsiyet bakımından değerlendirildiğinde kadın ve erkek arasında büyük bir fark görülmemekle birlikte, yaş olarak değerlendirildiğinde bu istismarın en çok 4 ile 8 yaş arasında anneler tarafından daha çok uygulandığı görülmüştür (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009).

Görünürlüğü açısından ele alındığında tespit edilmesi en kolay istismar türü olan fiziksel istismarın oldukça yaygın olduğu görülmektedir. Yaygınlık bakımından incelendiğinde; Dünya Sağlık Örgütü'nün fiziksel istismar yaygınlığı raporuna göre annelerin Amerika Birleşik Devletleri'nde %47'si ve Hindistan'da %58'i, çocuğun poposuna vurmak gibi orta derecede fiziksel cezalandırmada bulunmuş; Mısır'daki çocukların %26'sı ebeveynleri tarafından fiziksel yaralanmaya uğramış ve %37'si dövülmüş; Kore Cumhuriyeti'nde çocukların %45'i ebeveynleri tarafından dövülmüş; Romanya'da ebeveynlerin yaklaşık %50'si çocuklarını dövmüş ve Etiyopya'da

ise çocukların %64'ü fiziksel şiddete maruz kalmışlardır (Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi ve Lozano, 2002).

Türkiye'de ise 1997 yılında yapılan bir çalışmada ebeveyni tarafından fiziksel istismara uğrayan çocuk oranı %65.72 iken (Aral ve Gürsoy, 2001); 2011 yılında yapılan bir araştırmada psikiyatri hastalarının %72.1'inin çocukluk çağında fiziksel ihmal yaşadığı tespit edilmiştir (Örsel, Karadağ, Kahiloğulları ve Aktaş, 2011).

2.2.3.2 Cinsel istismar

Cinsel istismar, psikososyal oluşumu henüz gerçekleşmemiş küçük yaşta bir çocuğun yetişkin bir bireyce cinsel haz almak için kullanılmasıdır (Kara vd., 2004).

Çocuğun izni olsun ya da olmasın fiziksel olarak cinsel ilişkiye girilmesi, cinsel organlarının okşanması, ahlâkdışı söz ve davranışlara bırakılması, yetişkinlerin çocukları kendi cinsel organlarını okşamaya yönlendirmesi, tecavüz ya da ensest, fuhuş ya da pornografi malzemesi yapılmasıdır (Bayraktar, 2016).

Cinsel istismarın çoğunlukla aile içinde olmasının, çocuğun akrabalık bağının olduğu kişiler tarafından yapılmasının çok dikkat çektiği, bu nedenle de yapılan istismarların saptanması çok zordur. Cinsel tacizin çocuklarda, yaygın olarak 3 ile 5 yaş aralığında daha çok görülmektedir (Aral ve Gürsoy 2001).

Cinsel istismar sıklıkla görülen genellikle uzun yıllar devam eden bir durum olmasına rağmen gizliliğini korumaktadır. Cinsel istismar öykülerinin sadece % 15'nin belirtildiği düşünülmektedir. Cinsel istismarın yaygınlığı kadınlarda % 6-62, erkeklerde ise % 3-39 oranlarında büyük farklılıklar bulunmuştur. Genel olarak ise kadınlarda % 12-17, erkeklerde % 5-8 olduğu tahmin edilmektedir (Taner ve Gökler, 2004).

Okul idarecileri ve ailelerde cinsel istismar şu davranışlarla belirtilmektedir:

- Çocuğun cinsel olarak yararlanılması,
- Çocuğun cinsel olarak yararlanılmasına tepki verilmemesi,
- Çocuğun cinsel gelişiminin hasara uğraması (Erginer, 2007).

Günçe (1991)'e göre cinsel istismarı üç boyutta ele alınmaktadır. Bunlar:

- Dokunma olmadan gerçekleşen istismarlar,
- Dokunmayla gerçekleşen istismarlar,
- Şiddet uygulanarak gerçekleşen istismarlardır.

Cinsel istismarın herhangi bir sosyo-demografik düzeyle ilişkisi belirlenememiş olmakta ve her sosyoekonomik düzeyde görülebileceği ihtimali bulunmaktadır. Taciz eden yetişkinlerin çoğunluğu erkeklerdir. Taciz eden yetişkinlerin özellikleriyle ilgili çeşitli görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Bazı uzmanlar tacizci olmayan ebeveynlerin belirli şartlar altında istismar edebileceğini belirtirken, bazı uzmanlar da tacizcilerin asıl özelliğinin mağduru değersiz bir kişi olarak görmek olduğunu düşünmektedir. İstismar eden kişilerin çoğunluğunun çocuğa karşı davranışından çocuğun kazancına olacağını ve durum sırasında çocuğun eğlendiğini düşündüğü görülmüştür. Alkol ve madde kullanan, şiddet uygulayan ve boşanan ailelerde cinsel travmaya maruz kalma oranı çok fazla yaşanmaktadır. Çocuğa bakmakla yükümlü babalar istismarı daha ender uygulamaktadır (Taner ve Gökler, 2004).

2.2.3.3 Duygusal istismar

Duygusal istismar, çocuklarda duygusal, bilişsel ve ya diğer zihinsel bozukluklara yol açan ve/ve ya olabilecek olan davranışları kapsamaktadır. Neredeyse tüm çocukların duygusal istismar ve/ve ya ihmal davranışları yaşadığı/maruz kaldığı görülür. Ancak bunun tekrar edici durumlarında çocuklarda kalıcı zihinsel veya psikolojik hasarlar oluşabilmektedir. Duygusal istismarın çocukların duygularıyla birlikte buna eşlik etmesi muhtemel davranışlara sürekli, tekrar eden biçimde uygunsuz duygusal tepkiler verdikleri de görülmektedir. Duygusal istismarın çocukların duygusal gelişimlerini engellemesi ve bebeklerin konuşma gelişimlerini sekteye uğratması söz konusudur. Çocukların duygularının uygun olarak kontrol ve ifade etme becerilerini de yavaşlatması mümkündür (Polat, 2002).

Bunun yanı sıra çocukların sosyal, eğitimsel ve kültürel gelişimleri, psikolojik gelişimleri, yetişkinler ile ilişkileri ve kariyer gelişimlerini de olumsuz olarak etkilemektedir. Çocuğun anne ve babasının reddedilme ve kabul edilmesi de çocuğun genel uyumunu da etkiler. Başka bir deyişle; çocukların aileden red/kabul algılarının davranışsal, duygusal ve bilişsel-sosyal gelişimlerinin üzerinde de etkileri bulunmaktadır. Reddedilmiş olan çocuklar, kendilerini

bağımlı, saldırgan, kendisine güvenli ve yeterliliği düşük şekilde değerlendirilmektedir (Mete, 2015).

Çocuk ve gençlerin, kendilerini etkileyebilen davranış ve tutumlara maruz kalmaları ve ya ihtiyaç duydukları ilgi, değer, sevgi ve bakımdan yoksun olmaları bilimsel ve toplumsal koşullara bakıldığında psikolojik olarak hasara uğratılmış durumda oldukları görülür. Çocuğa göre güce sahip olanlar genel olarak çocuğun kendi yakın çevrelerinde bulunanlar tarafından gerçekleştirilmektedir (Mete, 2015).

Duygusal istismarı yaşayan çocukların ailelerinden uzaklaşmaları, gergin olmaları, bağımlı olan kişilik, değersiz ve duygularının geliştirilmesi, uyumsuzluk ile saldırgan davranışlarda bulunmaya sıkça rastlanılmaktadır (Polat, 2002).

2.2.3.4 İhmal

İhmal; emniyet, korunma, beslenme, eğitim, tıbbi tedavi gibi fiziksel bakımlarının yapılmaması veya sevgi, şevkat, destek, ilgi, görgü, bağlanma gibi duygusal giderlerinin çocuğun anne, baba veya temel bakımından sorumlu kişiler tarafından karşılanmaması veya göz ardı edilmesi olarak tanımlanabilmektedir (Polat, 2007).

İhmal tek bir yoksunluk içermez ve ikiye ayrılır; bunlar duygusal ve fiziksel ihmaldir.

Fiziksel ihmal; çocuğu terk etmek, gerekli tıbbi ihtiyaçlarını karşılamamak, eksik ve ya geç karşılamak, çocuğu tek başına bırakmak, çocuğu eve kabul etmemek, beslenme, temizlik, bakım gibi ihtiyaçlarını gidermemek, güvenliğini sağlamamak, dikkatsiz ve özensiz davranmak, eğitim ve okulunu önemsememek ve takip etmemek gibi maddeleri içermektedir.

Duygusal ihmal ise, çocuğun psikolojik açıdan ihtiyaçlarını gidermemek, ilgisiz bırakmak, ilgisiz davranmak, şefkat göstermemek, sosyal gelişimini desteklememek, toplumsal kuralları öğretmemek gibi maddeleri içermektedir (Kaplan, 2002).

Fiziksel ihmali saptamak daha kolayken, duygusal ihmali saptamak bir hayli zordur (Polat, 2007).

Büyüme ve gelişim problemi olan ve psiko-sosyal uyum güçlüğü yaşayan çocuklarda ihmal göz önünde bulundurulmalıdır (Tıraşçı ve Gören, 2007).

Kötü bakım olarak da adlandırılabilen ihmalin, ister bilinçli ister bilinçsiz yapılsın, fiziksel, duygusal ve eğitimle alakalı ihtiyaçların göz ardı edildiği gerçeğini değiştirmemektedir (Polat, 2007).

Çocuklarını ihmal eden ailelerde, zihinsel rahatsızlıklar, sosyal ve ekonomik seviyede düşüklük, suç oranında yükseklik, aile içi şiddet, alkol ve madde bağımlılığı gibi problemler gözlemlenmektedir (Clark, Freeman Clark ve Adamec, 2007).

İhmal ve istismar durumu gözlenen çocuklarda depresif semptomlar, davranış bozuklukları, öğrenme sorunları, çoğunlukla alkol ve madde kullanımı, kendine ve çevresine zarar verme eğilimleri, özgüven düşüklüğü ve benlik saygısı gibi sorunlar görülebilmektedir (Güler vd. 2002).

Ülkemize bakıldığı zaman ihmal ve istismar yaşantıları ve çeşitli türlerinin beraber meydana geldiği görülmektedir. Örneğin sıklıkla istismara maruz kalan çocuklarda birçok açıdan ihmalde görülmektedir. Literatür incelendiği zaman istismar ve ihmal fiziksel, duygusal ve cinsel açıdan incelenmektedir (Ünal, 2008).

2.2.4 Çocukluk çağı travmalarının olumsuz sonuçları

Çocukluk çağı travmalarının zarar verici davranışlarda bulunma ile ilişkisinin incelendiği çalışmalar gözden geçirildiğinde; Saçarçelik, Türkcan, Güveli ve Yeşilbaş (2013) tarafından yapılan bir araştırma sonucunda, kendisine zarar verici davranışlarda bulunanların %71,3'ünün çocukluk çağında olumsuz bir yaşam olayı deneyimlediği görülmüştür. Kendine zarar verici davranışlarda bulunan kişilerin en çok enstest ilişkilere ve duygusal ihmale maruz kalan kişiler oldukları tespit edilmiştir.

Lisede öğrenim görmekte olan öğrencilerin katılmış olduğu benzer bir araştırmada, çocukluk döneminde istismar ve ihmale uğramış olan ergen bireylerin diğer ergenlere oranla kendilerine zarar verici davranışlarda bulunma oranının 21.4 kat daha fazla olduğu; aynı şekilde intihar davranışının da istismar ve ihmale uğrayanlarda daha fazla olduğu görülmüştür (Zoroğlu vd., 2001).

Çocukluk çağı travmalarının depresif belirtilerle olan ilişkisini belirlemek amacıyla yapılan çalışmalar incelendiğinde; Bostancı, Albayrak, Bakoğlu ve Çoban (2006) tarafından yapılan bir araştırmada üniversite öğrencilerinde çocukluk döneminde görülen fiziksel, duygusal ve cinsel istismarın, şu anki yaşamlarında görülen depresif belirtiler ile anlamlı bir şekilde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Majör depresyon tanısı almış olan bireyler arasında da çocukluk çağında travma yaşantısına maruz kalmanın, depresyon ve anksiyete belirtileri arasındaki ilişkiyi artırdığı görülmüştür (Gül, Gül, Erberk Özen ve Battal, 2016).

Benzer bir araştırmada majör depresyon tanısı almış olan bireylerle, sağlıklı olduğu bilinen bireyler arasında istismar ve ihmal sıklığı karşılaştırılmış ve majör depresyon tanısı almış olan bireylerde duygusal, cinsel ve fiziksel istismar ve ayrıca duygusal ve fiziksel ihmal oranlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca duygusal ve cinsel istismarın kişilik bozukluğuyla da ilişkili olduğu görülmüştür (Kounou vd., 2013).

Benlik saygısı açısından incelendiğinde, Güneri Yöyen (2017) tarafından yapılan bir araştırmada, çocukluk döneminde olumsuz yaşam olaylarına maruz kalan bireylerin, yaşamlarının ileriki dönemlerinde diğer bireylere göre benlik saygılarının daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ergen bireylerle yapılan benzer bir araştırma sonucunda, çocukluk çağı travmalarının azalmış yaşam kalitesi ve düşük benlik saygısı ile ilişkili olduğu görülmüştür (Al-Fayez, Ohaeri ve Gado, 2012).

Styron ve Janoff-Bulman (1997) tarafından yapılan bir araştırmada istismara uğradığını belirten bireyler, anne ve babalarına güvensiz bir şekilde bağlandıklarını belirtmişlerdir. Bu bireylerin aynı zamanda romantik ilişki kurdukları kişilerle de güvensiz bir bağlanma yaşadıkları görülmüştür. Ayrıca istismara uğrayan bireylerin diğer bireylere göre partnerlerine karşı daha çok hakaret edici tarzda konuştukları ve daha çok fiziksel şiddete başvurdukları sonucuna ulaşılmıştır.

Bağlanma konusunda Finzi, Cohen, Sapir ve Weizman (2000) tarafından yapılan benzer bir araştırmada 6-12 yaş aralığında olan çocuklar; babası uyuşturucu madde kullananlar, fiziksel istismara maruz kalanlar ve ihmale

maruz kalanlar şeklinde 3 ayrı gruba ayrılarak, bağlanma biçimleri açısından karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda, fiziksel istismara maruz kalan çocukların kaçınan bağlanma tarzına sahip oldukları; ihmale maruz kalan çocukların da kaygılı kaçınan bağlanma tarzına sahip oldukları görülmüştür.

Kaygı bozukluklarının çocukluk çağı travmaları ile ilişkili bulunduğu çalışmalar incelendiğinde, ergen bireylerle yapılan bir araştırma sonucunda duygusal istismar ve fiziksel istismarın yaygın anksiyete bozukluğu ve panik bozukluk ile anlamlı bir ilişkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır (McCullough, Miller ve Johnson, 2010).

Demirci (2016) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan başka bir araştırma sonucunda, çocukluk çağı travma öyküsü bulunan bireylerin obsesif kompulsif davranış örüntülerinin ve depresif belirti düzeylerinin, travma öyküsüne sahip olmayanlara göre daha fazla olduğu görülmüştür.

Feerick ve Snow (2005) tarafından üniversitede öğrenim görmekte olan kadın öğrencilerle yapılan bir araştırmada, cinsel istismarın sosyal anksiyete ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) ile ilişkisi incelenmiş ve araştırma sonucunda cinsel istismara maruz kalan kadınların diğer kadınlara göre daha çok anksiyete belirtilerine sahip oldukları, sosyal durumlarda daha çok sıkıntı yaşadıkları ve TSSB belirtilerine sahip oldukları görülmüştür.

Çocuklar ve ebeveynlerinin yer aldığı benzer bir araştırmada, cinsel istismara maruz kalmış olan çocuklar ve ebeveynleri ile kontrol grubundaki çocuk ve ebeveynlerin TSSB belirtileri karşılaştırılmış ve cinsel istismara maruz kalan çocukların ve ebeveynlerinin kontrol grubuna göre daha çok TSSB belirtileri gösterdikleri görülmüştür (Şimşek, Fettahoğlu ve Özatalay, 2011).

Ayrıca çocukluk çağında deneyimlenen ihmal ve istismar olaylarının, ileride akciğer hastalıkları, ülser, eklem bozukluklar, kalp hastalıkları, diyabet ya da bağışıklık sistemi hastalıkları gibi fiziksel hastalıklara da sebebiyet verebileceği bildirilmiştir (Goodwin ve Stein, 2004).

2.3. Evlilik Uyumu

2.3.1. Evlilik kavramı

Evlilik insanlık tarihi kadar eskidir. Tarım toplumlarının yükselmesiyle birlikte yaklaşık 10000 yıl önce belli şartlar altında doğan çocukları varis ilan ederek toprak haklarının korunması için bir yol haline gelmiştir. Bu topluluklar büyüdükçe evlilikler bireyler arasında bir mesele olmaktan çıkıp dini ve resmi otoriteler tarafından idare edilen bir kurum halini almıştır. Evlilik, kadın ve erkek arasında bir akrabalık bağı meydana getiren, insanlığın var oluşu ile beraber başlayan, gelişen ve süreç içinde değişiklikler gösterse de hala var olan bir kurumdur (Erişti, 2010).

Evlilik, demografi sözlüğünde, karşı cinsten iki birey tarafından oluşturulmuş, resmi, dini veya ülkesel farklılıklara göre geleneksel olarak başka türlerde gerçekleştirilen meşru bir birliktelik olarak tanımlanmıştır (Tezcan ve Coşkun, 2004).

Evlilik en sade kelime anlamı ile kadın ile erkeğin aile kurmak maksadı ile kanunların uygun gördüğü şekilde bir araya gelmesidir (Günay, 2000).

Türkiye’de evlilikte modernleşmenin ilk adımları, 17 Şubat 1926 yılında Türk Medeni Kanunu aracılığıyla olmuştur. Türk Medeni Kanunu ile gelen yasalarla birlikte kişinin birden fazla evlilik yapması, erken yaşta evlilik yapılması gibi durumlar kanunen yasaklanmıştır. Türk Medeni Kanununun 185’inci maddesine göre evlilik, “Evlenme ile beraber eşler arasında evlilik birliğinin oluşmasıdır. Eşler evlenme ile beraber yeni bir ortak yaşam sürdürme, birbirlerine sadık kalarak, yardımcı olmak durumundadırlar. Çiftler, evlilik birliğine ait mutluluğu birlikte gerçekleştirerek, çocuk bakımı, eğitimi ve gözetimi gibi konularda beraber sorumluluk alarak dikkat ederler” şeklinde tanımlanmıştır (Akdemir, Karaoğlu ve Karakaş, 2006).

Son 60 yıl içerisinde bireyselliğin artışı, ilişkilerde eşitlik ve değişen normlar aracılığıyla, bireyler hem evlilikte hem de evlilik dışında kendini gerçekleştirme amacı ile hareket etmekte; bunun sonucunda evlilik gibi yakın ilişkiler daha kırılgan olmakta ve toplumda evliliğin rolü azalmaktadır (Amato, Booth, Johnson ve Rogers 2007; Skolnick, 2007).

Yine de en önemli ve yoğun kişilerarası ilişki olma özelliğini koruduğu için evlilik, bireyler ve toplumlar için hâlâ önemli bir olgu olarak görülmekte ve nasıl yaşatılacağı, düzeltilebileceği yönünde özellikle psikoloji alanyazınında çalışılan ve tartışılmakta olan konulardan birisi olmaktadır (Özüğurlu, 2013).

2.3.2. Evlilik uyumu

Alanyazına bakıldığında, evlilik ve evlilik uyumuyla ilgili birçok çalışma yapılmıştır ve hâlâ çeşitli değişkenlerle ilişkilerin bulunması adına yeni çalışmalar da sürdürülmektedir. Çalışmalar; evlilikte mutluluk, tatmin ve beklentilerin gerçekleşebilmesinin ortak bir evlilik kavramına yol açan karşılıklı uyum ile mümkün olabileceğine işaret etmektedir (Erbek, Beştepe, Akar, Eradamlar ve Alpkan, 2005).

Uyumlu bir evlilikte çiftler birbirleriyle etkileşim hâlinde olmakta, birbirlerinin ilgilerini, amaçlarını, değerlerini ve görüşlerini önemsemekte, evlilik ve aile ile ilgili konularda fikir alışverişinde bulunmakta, bunlarla ilgili sorunlara yapıcı bir biçimde çözüm aramakta ve dolayısıyla daha az çatışma yaşamaktadırlar (Boden, Fisher ve Niehuis, 2010).

Ayrıca, evlilik yapısı işlevsel ve uyumlu olan çiftler hem birbirleriyle hem de başkalarıyla iyi iletişim kurabilmektedirler ve birlikte ortak ilgi alanları oluşturup ortak aktivitelerde bulunabilmektedirler (Özüğurlu, 2013).

Evlilik uyumuna bağlı olarak gelişen mutlu evliliklerde, çiftler hem fizyolojik hem de psikolojik olarak daha sağlıklı olmakta ve dolayısıyla daha uzun yaşam sürmektedirler (Santrock, 2015; Wilson ve Smallwood, 2008).

Sağlıklı bir şekilde iletişim kuramayan ve duygu düzenleme becerisi düşük olan eşler herhangi bir problem varlığında geri çekilme veya savunmacı eğilimde olmaktadır. Bu durum, sorunların giderek artmasına ve evliliğin daha mutsuz bir hâl almasına neden olmaktadır. Oysaki sağlıklı iletişim, evlilikte uyumu ve dolayısıyla mutluluğu sağlamakta, duygusal yakınlığı artırmakta ve çiftlerin sağlıklı bir şekilde cinsel ilişkiye girmelerine yardımcı olmaktadır (Litzinger ve Gordon, 2005).

2.3.3. Evlilik uyumunu etkileyen faktörler

Evlilik uyumu eşlerin birbirleriyle iyi iletişim kurabilmesi, birbirlerinden zevk alarak etkinlikte bulunması, haklarında olumlu duygu ve düşüncelere sahip olabilmesi, sorunları ve çatışmaları çözebilmesi, olumlu ilişki şemalarına sahip olabilmesi olarak tanımlanır (Öztürk ve Arkar, 2014).

Evlilikle birlikte yeni bir "biçim" kazanan romantik ilişki; karşılıklı güven, uyum, iletişim ve etkileşimle birlikte sağlıklı bir evlilik ilişkisine dönüşmektedir (Özügurlu 2013).

Evlilik uyumunu pek çok değişken etki etmektedir. Bireylerin aldıkları eğitim, yetiştikleri kültürel çevre, aile görgüleri, meslek, inanç, psikolojik yapı, kişilik özellikleri gibi etkenler eşlerin birbirine uyumunu etkilemektedir (Kubilay ve Oktan, 2015).

Sağlıklı bir evlilik ilişkisinde eşler arasında uyum, sevgi, saygı, ortak hedefler ve arkadaş ilişkisi bulunmaktadır (Huggins, 2002; Şendil ve Kızıldağ, 2005).

Ayrıca bu çiftlerin kurdukları ailelerde yetişen çocuklar, ileride genellikle sağlıklı bir aile kurabilmektedirler. Bu sebeple, çiftlerin ilişkilerini daha verimli hâle getirmek için alacakları destek hem kendileri hem de çocukları için büyük öneme sahiptir (DeFrain, Cook ve Gonzales-Kruege, 2005).

Evli olduğu kişi tarafından destek gördüğünü hisseden eş, evliliklerini daha mutlu olarak tarif etmektedir (Huggins, 2002).

Evlilik ile ilgili açıklamalara bakıldığında, bu ilişkinin farklı biçimlerde ele alındığı görülmektedir. Örneğin Philips (2014), evlilik ve aile üzerinde yapılan araştırmaların aslında tek eşlilikle ilgili olduğunu, çift olabilmek için üçüncü kişilere ihtiyaç duyulduğunu ifade eder. Devamlılığın güven verici tarafı, kişiyi tekeşli olmaya itmektedir. Çiftler, diğerlerinin müdahalesine karşı sürekli olarak direnç gösterebilmek için onlara devamlı olarak ihtiyaç duymaktadırlar (Phillips, 2014).

Bireylerin mantık dışı inançları, gerçekçi olmayan düşünceleri ve bilişsel çarpıtmalarının eşler arasında çatışmaya neden olduğunu belirtmektedirler (Nichols ve Schwartz, 2001; Bevilacqua ve Dattilio, 2000).

Ayrıca, eşler çoğunlukla kendi bilişlerinin ne kadar uygun olduğunu fark edememekte ve içsel ve dışsal ögeleri otomatik düşüncelerine göre değerlendirmektedirler (Baucom, Epstein ve LaTaillade, 2002).

Bu sebeple bu araştırmacılar, evlilik ilişkisinin olumlu yönde ilerleyebilmesi amacıyla irrasyonel inançlara farkındalığın sağlanması, bunlarla baş etme becerilerinin öğrenilmesi, mantıkdışı düşüncelerin gerçekçi olanlarla yer değiştirilmesi ve işlevsel davranış biçimleri geliştirilmesi gerektiğini belirtmektedirler (Baucom vd., 2002; Bevilacqua ve Dattilio, 2000).

Sosyal bir varlık olan insan, topluma uyum sağlamaya çalışır ve bu uyumu sağlamak için bireyler arkadaşlık, aşk ve evlilik gibi önemli kişilerarası ilişkiler kurar (Çakır, 2008).

Fakat bazı bireyler evliliğin katı kurallar, sınırlılıklar, beklentiler, zorlamalar getirdiğini düşünmekte ve bu durumları kişinin kendini gerçekleştirme yönünde bir engel olarak görmektedirler (Willi, 2012).

Neredeyse her toplumda evlilik ve evliliğin sürdürülmesi önemli olmasına rağmen, son yıllarda evlilik oranları düşmekte, boşanma oranları ise artmaktadır (Teachman, Tedrow ve Crowder, 2000).

Örneğin; Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan çalışmalarda 19. yüzyılda her yirmi evlilikten birinin boşanmayla sonuçlandığı (Amato, 2000) fakat son yıllarda boşanma oranlarının durağanlaştığı görülmektedir (Teachman vd., 2000).

Bu oranlara benzer biçimde, Türkiye'de boşanma oranları benzer şekildedir. 2012 yılı Türkiye İstatistik Kurumu sonuçlarına bakıldığında, 2011-2012 yılları arasında evlenme oranındaki ortalama artış %1.9 olurken, boşanma oranının ise %2.7 olduğu görülmektedir (TÜİK, 2012). 2014-2015 yıllarında ise evlilik oranının %0.5, boşanma oranının ise %0.7 arttığı belirtilmiştir. Ayrıca bu sonuçlara göre boşanmaların %39.3'ü evliliğin ilk 5 yılında, %21.5'i ise evliliğin 6-10 yılları arasında olduğu görülmektedir (TÜİK, 2015).

KKTC genelinde 2016 yılı içerisinde 1,075 boşanma davası görülerek, 841'i boşanma ile sonuçlanmıştır ve bu sonuç 2015 yılına göre % 5.38 oranında artış göstermiştir (KKTC Yüksek Adliye Kurulu, 2016).

KKTC’de aile davalarının mahkemelere göre dağılımında Girne’de 2015 yılında boşanma davası sayısı 230, boşanma sayısı 175 ve 2016 yılında, boşanma davası sayısı 244, boşanma sayısı 195, 2017 yılında boşanma davası sayısı 240, boşanma sayısı 189’dur (KKTC Mahkemeler, 2017).

Evlilik ve aileyi ilgilendiren konularda düşünce birliği sağlayabilen, karşılıklı etkileşen ve problemlerini olumlu bir şekilde çözebilen çiftlerin arasındaki uyumun zamanla azalması ve/ve ya olmaması boşanmaların en önemli nedenlerinden biri olarak görülebilmektedir (Erbek vd., 2005; Eskin, 2012; Halat ve Hovardaoğlu, 2010).

Bu nedenle de geçmişe göre hem daha sık ayrılma kararlarının verildiği hem de boşanma oranlarının evlenme oranlarından yüksek olduğu görülmektedir. Oysaki Willi (2012)’ye göre evliliğin, bireylerin ortak yaşam alanı kurarak hedeflerini düzenleyebileceği, sistemik olarak organize bir süreç olarak görülmesi gerekmektedir. Şener (2002) evlilik uyumunun sağlanması, yani boşanmaların azalması için eşlerin iletişim kurma, ortak kararlar verme, evle ilgili sorumlulukların yürütülme şekilleri, yakın çevre ve akrabalarla dialoglar, boş zamanların nasıl kullanılması, bütçe idaresi gibi mevzularda görüş ve düşüncelerini birleştirmeleri gerektiğini belirtmiştir. Bu sebeple evlilikte uyum ve boşanmanın etkenleri üzerinde daha fazla durulması gerektiği düşünülmektedir.

Kişisel, kişilerarası ve toplumsal olarak belirgin derecede önemli olan evlilik uyumu kavramı ile ilgili hem Türkiye’de hem de yurtdışında pek çok araştırmalar yapılmıştır. Aşağıda, çiftlerin evlilik uyumları ile ilgili yurtdışında ve ülkemizde yapılmış çalışmalardan örnekler ele alınmaktadır.

2.3.4. Evlilik uyumuna ilişkin kavramsal ve kuramsal yaklaşımlar

Evlilikte uyum, eşlerdeki evliliğe ve birbirlerine duydukları memnuniyet ve mutluluktur. Bu sebeple Taşçı vd., evliliği, kişilerin birbirlerine karşı anlayışlı olması, ortak bir düşünceye sahip olma ve birbirlerini destekleme olarak tanımlamıştır (Taşçı, Bolsoy, Kavlak ve Yücesoy, 2008). Evliliği anlama ve evlilikteki uyuma etki eden nedenlerin ne olduğuyla ilgili birçok araştırma yapılmış ve birçok araştırmacı, farklı etmenler üzerinden evlilikteki uyumu açıklamışlardır.

Evlilik kurumu, toplumların neredeyse hepsinde görülmektedir, bu yüzden evrensel bir kurumdur, fakat yine de birçok farklı özellik taşıyabilmektedir. Aile, evlilikle başlayan, toplumdaki sosyal, ahlak ve kültür bakımından devamlılığın sürdürülmesinde büyük rolü olan bir sistemdir. Sağlıklı aile yapısı oluşturmak için, iki kişinin farklılıklarına rağmen uyum içerisinde yaşaması gerekmektedir. Kendilerine has özellikleri olan iki kişinin beraber bir hayatı paylaşmaları, hangi kişiliğe sahip insanların uyum konusunda daha iyi olacağı ya da eşlerin diğerinin kişiliğini ne yönde tesir ettiği ve etki altına aldığı gibi etmenler, evlilik uyumu konusuyla bağlantılıdır (Kansız ve Arkar, 2011).

Evlilik konusunun bilimsel alanda çalışılmaya başlanması ise on dokuzuncu yüzyılın ilerleyen dönemlerinde olmuştur. Çalışmaların çoğunda evlilikte uyum ve doyum konusu, birçok yönden ele alınmıştır. Bu yönlerden biri, kişilik değişkenidir ve araştırmaların çoğunda dışa ya da içe dönük insanların tedbir, başarı, negatiflik, güven problemi, kaygı gibi konulardaki tutumu ve bunun evlilik üzerindeki etkileri konusuna odaklanılmıştır. Bu çalışmaların sonucunda ise gerginlik düzeyi düşük, olumlu düşünebilme, kontrol yeteneği, gelişim konusunda açık olma gibi özelliklere sahip olan kişilerin evlilikteki uyumu pozitif olarak etkilediği; agresiflik, nörotisizm düzeyinde yükseklik gibi özelliklere sahip olan insanların da evlilikteki uyumu negatif yönde etkilediği görülmüştür (Kansız ve Arkar, 2011).

Evlilikte uyumun olması hem çift arasındaki mutluluğu ve doyumunu artırır hem de zamanla zorlaşabilen sosyal ya da ekonomik değişimler yüzünden bozulabilecek psikolojilerini korumaya yardımcı olur. Spanier evlilikte uyumu; çiftin gündelik yaşamda ve genel olarak yaşamlarında değişebilecek durumlara uyum sağlayabilmesi ve bir zaman sonra da uyum içerisinde değişime girmesi olarak açıklamıştır (Spanier 1976 'den akt. Fidanoğlu, 2007).

Sabatelli uyumlu evlilikleri, bireylerin rahatça iletişim kurduğu, mühim konularda uzlaşılabilen, anlaşmazlık olduğunda karşılıklı konuşarak bir çözümün bulunabildiği evlilikler olarak açıklamaktadır (Sabatelli, 1988).

Nelson-Jones, insanlardaki ilişkinin başlama, geliştirme, sürdürme ve sonlandırma olmak üzere 4 basamaktan oluştuğunu; uyum olan bir evlilikte ilişkinin ancak çiftten birinin ölmesiyle biteceğini belirterek, ilişkinin sürdürme

basamağının uzunluğunun evlilikteki uyuma göre değişebileceğini söylemişlerdir (Nelson-Jones, 1986).

Evlilikten sonra kişinin hayatında değişiklikler görülmekle beraber, bekârlığın değil, evliliğin rolüne girilmeye başlanmaktadır. Yeni rolün edinilmesiyle, kişinin eşi ve çevresiyle olan ilişkileri de etkilenebilmektedir. Evlilikteki ilk dönemde öne çıkan ilk görev, cinsel anlamda bir doyuma ulaşmak ve çiftin mutlu olmasını sağlayacak bir ortam oluşturmaya çalışmaktır. Öteki görevlerse eve ait sorumlulukları paylaşma, kararların beraber alınması ve problemleri beraber çözmektir. Evliliğin ilk döneminde beklentiler karşılanmazsa bu durum çatışmalar yaşanmasına, evlilikten umduğunu bulamamaya, hatta daha sonra boşanmaya bile yol açabilmektedir (Sevim, 1999).

Evliliğin sürdürülmesi ve ilişki devamlılığını sağlamak için, belirli iletişim ve problemlere çözüm getirme becerileri edinilip, evlilikteki beklentileri karşılamaya yönelik adımların atılmasına gerek duyulmaktadır (Hamamcı, Buğra ve Duran, 2011).

Evlilikte uyum, ailedeki yaşamın kalitesini de belirlemektedir. Anne ve babanın yaşadığı olumsuzluklar, ailedeki diğer bireyleri de etkileyip başka negatif davranışlara itebilmekte, eşlerin ve çocukların travma yaşamasına neden olabilmektedir (Sardoğan ve Karahan, 2005).

Uyuma sahip bir evliliğe, ebeveynlerin hayatlarını doğru bir şekilde planlayıp, uyum konusunda verdikleri uğraşların sayesinde ulaşılmaktadır. Ailenin birliği ve beraberliğinin sağlanması için hayat arkadaşları arasında psikolojik, sosyolojik ve ekonomik olmak üzere birçok alanda uyuma varması ve anlaşmasına gerek duyulmaktadır. Kişilerin aileyle ilgili konularda plan ve uygulama yaparken ortak bir paydada buluşmaları ve beraber çalışmaları, ailenin yapısı açısından çok önemlidir. Uyum bulunmayan evliliklerse, kendisinden sonraki nesillerdeki evlilikleri de etkileyebilmektedir. Bunun nedeniyse, evliliğe yönelik oluşan negatif yargı ve duyguların, çocukların kendi evliliklerinde de başarısız olmasına neden olabilmekte ve bu da toplum yapısında aksaklıklara yol açabilmektedir (Bilen, 1983).

2.3.5. Evlilik uyumunda “Lewis ve Spiner Modeli”

Evli bireyler, çoğunlukla isteyerek ve aşk yaşayarak evleniyorlar fakat daha sonra aralarındaki ortak ilişkileri nasıl devam ettiği ve edeceği bilinmiyor (Udry, 1966).

Bu nedenle, evlilik ve aile yapılan araştırmalarda, 1980’li yıllarda yaşanan evlilik modeline yönelerek, ilişki ve kaliteye odaklanılmıştır. Bu dönemde yapılan araştırmalar çoğunlukla evlilik kalitesi ve evlilik kalitesine ilişkili kavramlar olan; uyum, mutluluk ve doyum üzerine yapılmıştır (Spanier ve Lewis, 1980’den akt. Hacı, 2011).

Araştırmacılar, evlilik ilişkisini merak ederek, evliliğin devamlılığı ve kalitesini ortaya koyabilecek ilişkili değişkenleri belirlemeyi hedef haline getirmişlerdir (Spanier ve Lewis, 1980’den akt. Hacı, 2011).

1972 yılında Spanier, evlilik uyumunun çok yönlü bir kavram olduğunu belirterek, bunun bir süreç olduğu, bu süreçte evli bireylerin kendi aralarında problem yaratan değişkenlerin, stres ve bireysel korkuların, evlilik doyumunun, evli bireyler arasındaki bütünlüğün ve bağlılığın, eşler arasında mühim mevzular hakkındaki görüş birliğinin tesirli olduğunu ifade ederek bu kıstasları taşıyan eşlerin evliliklerini uyumlu evlilik olarak tanımlanmıştır (Spanier 1972’den akt. Süataç, 2010).

Evlilik uyumu alanında yapılan çalışmalarda, kimi araştırmacılar, eşlerin evlilikteki, iletişim özelliklerinin veya çatışma alanlarının ilişkinin kalitesini ortaya koyan özellikleri araştırırken, kimi araştırmacılar ise evlilik uyumunda, çiftlerin evlilikleri veya birbirleriyle ilgili duygularını esas alarak değerlendirmeyi gerekli bulmuşlardır (Spanier 1972’den akt. Süataç, 2010).

70’li yıllardan başlanarak, Spanier’in bireysel aynı zamanda da ilişkiyi belirten özelliklerin bir arada toplandığı, çok amaçlı “Çiftler Uyum Ölçeği”ni araştırmacılar, yaygın bir şekilde kullanmaya başlamışlardır (Yılmaz, 2001).

Lewis ve Spanier’in, “evlilik uyumu, mutluluğu ve kalitesi” üzerine pekçok araştırmaları olmasına rağmen, yapılan araştırmalarda öncelikli hedef olarak evlilikte uyum ve sürekliliğin oluşmasını sağlayan değişkenler üzerinde durularak bir model oluşturulmuştur. Üç değişkenden bahsedilen modelde, “Uyumlu Evlilik Modeli” ismi verilmiştir.

2.3.7. Yurtiçinde yapılmış çalışmalar

Demiray (2006)'ın, evli çiftlerin, evlilik uyumunu birtakım sosyo-demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş, çocuk sayısı, eğitim durumu, çalışma durumu, evlilik biçimi, aile ziyaretleri, aile tipi, gelir düzeyi, evlilik süresi) yaptığı çalışmasında; evli bireylerin yaşları, evlilik süreleri ve aile ziyaretlerinin evlilik uyumuyla ilişkisi anlamlı düzeydedir.

Evlilik süresi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi araştıran araştırmalarda (Demiray, 2006) evliliğin sonraki yıllarında eşlerin evlilik uyum düzeylerinin azaldığı görülmüştür.

Türkiye İstatistik Kurumundan alınan bilgiye göre, Türkiye'de 2015 senesinde evlenen bireylerin sayısı, bir önceki seneye göre %0,1 düşerken, boşanan eşlerin sayısının da %4,5 yükseldiği görülmüştür (TUİK, 2015).

Son zamanlarda KKTC'de boşanmalar oldukça fazladır. Boşanma sayıları; 1989'da 199, 1998'de bu rakam %50,25 artış göstererek 299 olmuştur. 2005 yılında boşanma 299'dan %63,55 artış göstererek 489 sayısına ulaşmıştır. 1989 yılından 2005 yılına kadar boşanma oranındaki artış oranı ise %145,73'tür (Alicik, 2009).

Tutarel-Kışlak çalışmalarında, "evlilik uyumu, nedensellik, cinsiyet ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiyi" ele almıştır (Tutarel-Kışlak, 1999).

Evlilikte yaşanan uyumsuzluklar ile olumsuz yüklemeleri kullanma arasında çok önemli bir bağlantı olduğu, cinsiyet değişkeni yönünden, yükleme boyutları arasındaki farklar araştırıldığında, cinsiyet değişkeninin sorumluluk, güdü, nedensellik yüklemesi toplamı ve yükleme toplam puanları ile ilişkisi olduğu bulunmuştur. Nedensellik yüklemesine göre sorumluluk yüklemelerinin evlilik uyumunun daha iyi yordayıcısı olduğu görülmüştür. Kullanılan yüklemeler arasında, güdü yükleme boyutunun evlilikteki uyumsuzluğu en iyi şekilde yordamakta olduğu ve kadınların eşlerinin uyumsuz davranışlarını erkeklere göre daha fazla bencil güdülere yükleme eğiliminde oldukları saptanmıştır (Tutarel-Kışlak, 1999).

Tüfekçi Hoşgör (2013)'ün çalışmasında, evlilik uyumu ile sürekli öfke ve öfke ifade üsluplarıyla arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptanmıştır.

Özaydınlık (2014)'ın araştırmasında, evlilik uyumu ile (dışadönüklük, deneyime açıklık, sorumluluk ve yumuşak başlılık) kişilik özellikleri alt boyutları arasında pozitif, (duygusal dengesizlik kişilik özelliği alt boyutu) arasında ise negatif bir ilişki bulunmuştur.

Evli bireyler arasındaki iletişim biçimleri de evlilik uyumunda önem taşıyan bir etmendir. Araştırmacılar, evli bireylerin sosyal beceri ve iletişim becerilerinin seviyesinin evlilik sürecine katkıda bulunmak açısından olumlu olduğunu ve eşler arasında uyuşmazlığa yol açan çatışmaların çözümünde etkili olduğunu belirtmektedir (Zahra, Zoghi ve Ebrahimi 2015).

Olumsuz, diğeri üzerinde bastırıcı bir iletişim biçimi kullanan eşler, sorunun nedenini bildikleri halde yaşadıkları çatışmayı etkili bir şekilde çözememektedirler. Aralarında açık iletişim kuran eşler çatışmaları çözmede daha başarılıdır. Açık iletişim kuran eşler birbirlerinin hislerine ve düşüncelerine saygı duyarlar, empati yapar ve çatışma durumlarındaki sorunları, hisleri ve düşünceleri paylaşarak çözmeye çalışırlar (Okanlı ve Ekinci 2008).

Eşler arasında uyumsuzluğa neden olan başka etmenler de söz konusudur. İki ayrı aile ortamında yetişen bireylerin evlilik birliğine getirecekleri birtakım yeni birbiriyle uymayan dünya görüşleri, alışkanlıkları, inançları ve değerleri, eşlerin evliliğin uyumla ilgili amaçlarını belirlerken ortak hedefleri konusunda anlaşamadıklarında zorluklara ve tutarsızlıklara neden olabilir.

Ayrıca, eşlerin birbirlerine yeteri kadar zaman ayırmamalarının, aile ile ilgili kararları birlikte almamalarının, eşlerin ailelerinin evlilik ilişkilerine karışmalarının, eşler arasında güç elde etme çabası ve eşlerden birinin ilişkide baskın olmaya çalışmasının evlilik ilişkisini olumsuz etkilediği ve evlilik uyumunun zarar görmesine neden olduğu da araştırmalarda belirtilmektedir (Velidedeoğlu Kavuncu, 2006).

Eşler arasındaki uyumu bozan faktörlerden biri, eşlerin olumsuz duygusal ifade kullanma sıklığı ve evlilik ilişkisinde yüksek duygusal patlamanın kullanılmasıdır. Bu, aile içi iletişimin bozuk olmasına neden olmakta ve eşler arasındaki ilişkiye zarar vermektedir (Yeşilyaprak, 2003).

Evlilik uyumu ile ilgili çok sayıda değişkenler arasında, en çok üzerinde durulan ve çalışmalara esas olan değişken, yakın ilişkilerde bağlanma biçimleridir.

2.3.7. Yurtdışında Yapılmış Çalışmalar

Evlilik ile ilgili yapılan birçok araştırmanın önemli bir kısmında irdelenen temel değişken evlilik uyumu olmuştur. Yurtdışında yapılan araştırmalar Türkiye ve KKTC’de yapılan çalışmalara örnek teşkil etmekle birlikte evlilik ile ilgili yapılacak incelemelere bilgi kaynağı sağlaması bakımından oldukça önemlidir.

Evlilik uyumunu Storaasli ve Markman (1990), erken evlilik, erken ebeveynlik, evlilik öncesi dönemlerin uyumlu ve sorunlu olmasıyla ilişkisini, 131 evli bireyle boylamsal olarak yaparak, iletişim, yakınları ile ilişki kurma, kıskançlık, para, cinsel yaşam, uyuşturucu kullanımı ve çocuk yetiştirme gibi konuların problemleri bulunduğu ve evli bireylerin kadın veya erkek için her durumda evlilik ilişkileri ile problem sıklığı arasında tartışılmaz bir bağ kurulduğunu ifade etmiştir.

Kudiaki (2002) tarafından, cinsel doyum ve evlilik uyumu arasındaki bağlantıyı ve cinsel doyumun öngörülmesinde neden olan değişkenleri belirlemek nedeniyle yapılan bu araştırmada, evlilik uyumu düşük ve yüksek olarak belirlenen iki grubun puanları karşılaştırılarak, evlilik uyumu yüksek olan grubun cinsel doyumunun yüksek olduğu görülmüş ve cinsel doyumun yordanmasında da eğitim değişkenlerinin ve evlilik süresinin etkileri bulunmuştur.

Buna karşın evlilik uyumunun boylamsal anlamda -U- örüntüsü gösterdiğine ait yaygın kanı yerine, ilk 10 yılda fark edilir bir azalma ve ardından sürekli ama yumuşak bir azalma gösterdiği ileri sürülmektedir (Glenn, 1998).

Evlilik doyum çalışmalarının verilerine göre; psikolojik faktörler, sosyo-demografik değişkenler ve eğilimler, ebeveynlik, fiziksel sağlık ve psikopatoloji, ya da bunların bir kombinasyonu ve evlilik kalitesinin bazı boyutları ile ilişkilidir. Grych ve Fincham, daha çok evlilik çatışması kavramı üzerinde durmakla birlikte, evlilik uyumu ve çatışmasını karşıt iki kavram olarak ele almak yerine; uyumlu evliliklerde sıkça görülen çatışmayı ve uyumsuz evliliklerin her zaman çatışma ile seyretmeyen yapısını göz önüne alarak bu iki kavramı birbirini tamamlayan yapılar olarak ele almışlardır. Ayrıca eşler arasındaki uyum ve

çatışma; anne baba çocuk ilişkisi gibi diğer önemli faktörlerle de ilişkilidir (Grych ve Fincham, 1990).

Bradbury, Fincham ve Beach tarafından yapılan derlemede, evlilik uyumu konusunda çalışılan değişkenler gözden geçirilmiştir. Bu değişkenler, evlilikte (mikro ve makro bağlamda) kişilerarası süreçler ve bağlamsal süreçler olarak düşünülmüştür. Bu şekilde, evlilik içinde faaliyet gösteren kişilerarası süreçler ve evlilik içinde bulunan sosyokültürel ekolojilerin ve bağlamlar çeşitliliği anlaşılmaktadır (Bradbury, Fincham ve Beach 2000)

Evlilik uyumu ile ilgili olarak araştırılan bir diğer önemli husus ise; eşlerin eş seçimleridir. Caspi ve Herbener, bireylerin benzer sosyal geçmişe sahip eşler seçme eğiliminde olduklarını, böylece benzer sosyal ilişkiler yaşadıklarını belirtmektedir. Geçmişte ve şu anda benzer sosyal ortamlara sahip bireylerin eşlerinden davranış değişikliği beklemediklerini, oysa farklı sosyal geçmişe sahip eşlerde böyle bir beklenti olabileceğini ifade etmişlerdir (Caspi ve Herbener 1990).

Araştırmacılarının bazıları; bağlanma biçimi bir tarafın kaçınan bağlanma tarzına sahip olan evli bireylerin, beklentilerini karşılamak amacıyla sosyal seçim sürecinin sonucu olarak bir araya geldikleri düşünülmüştür (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Esmailpour, Mahdavi ve Khajeh (2009) "Evlilik Memnuniyetinin İrdelenmesinde İlişki İnançlarının ve İlişki Becerilerinin Rolü" başlıklı araştırmasında 25 yıldan daha az süredir evli 80 çift toplam 160 kişinin katıldığı çalışmasında ise cinsiyet, bireyin ve eşin eğitim seviyesi, çocuk sayısı ile evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişki bulmamıştır. Evlilik süresi ile evlilik doyumu arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Locke ve Wallace, eşler arasındaki uyumu yorumlayabilmek için geliştirdikleri ölçeklerinde çiftlerin evlilikten aldıkları doyum düzeyi, eşlerin anlaşmazlık konuları ve sıklığı, birlikte geçirdikleri ortak vakit gibi birtakım değişkenlerin incelenmesi gerektiğini düşünmüşlerdir. İlerleyen yıllarda benzer amaçla geliştirdiği ölçekte Spanier, eşler arasındaki anlaşmazlık, birbirleri ile olan etkileşimleri, çiftlerin boşanma eğilimleri gibi değişkenlerin yanında kıskançlık, savurganlık, çabuk sinirlenme gibi birtakım kişisel nitelikleri ve davranışları

değerlendirmek gerektiğini düşünmüştür (Spanier 1976; Locke ve Wallace 1959'dan akt. Yılmaz, 2001a).

Empati ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok araştırma yapılmıştır. Franzoi ve diğerleri, evli bireylerle yaptıkları çalışmalarında evlilikte kullanılan empatinin artmasının yaşanabilecek olası çatışmaların azalmasında etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Franzoi, Davis and Young, 1985'den akt. Uçmaz-Halıcıoğlu, 2004).

Aynı doğrultuda yapılan bir başka çalışmada Long ve Andrews, empatinin evlilik uyumu üzerinde anlamlı bir değişken olduğunu tespit etmişlerdir (Long ve Andrews 1990'dan akt. Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002).

Wilson ve Filsinger, dindarlık ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmalarında örneklem grubunu Protestanlardan seçmişlerdir. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde katılımcılar arasındaki dindar bireylerin evlilik uyumları daha yüksek sonuç vermiştir (Wilson ve Filsinger 1986).

Whiffen ve Gotlib, evlilik uyum düzeyi yüksek ve düşük olan bireylerin eşlerinin stres düzeylerini ve stresle başa çıkma davranışlarını inceledikleri çalışmalarında evlilik uyumu düşük olan erkek katılımcıların evliliklerinde kendileri ve eşlerinin olumsuz yaşam olaylarından etkilenme, stresle baş etmede zorlanma ve depresif belirtiler gösterme eğilimlerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca araştırmada evlilik uyum düzeyi düşük kadınların eşlerine oranla depresif eğilimlerinin daha fazla olduğu belirlenmiştir (Whiffen ve Gotlib 1989'dan akt. Tutarel-Kışlak, 1995).

Johnson, Amazola ve Booth, evlilik uyumunun yıllar içindeki değişimini ölçümlemek amacı ile örneklem grubundaki evli çiftlerle sekiz yıl içinde üç kez görüşme yapmışlardır. Ulaşılan veriler analiz edildiğinde evlilik uyumunun anlamlı düzeyde farklı sonuç vermediği belirlenirken çiftler arası etkileşim ve mutluluk düzeyinin zamanla azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan eşler arasındaki problemlere bağlı olarak yaşanan anlaşmazlığın zaman içerisinde değişim göstermediği de araştırma sonucunda ulaşılan bir diğer neticedir (Johnson, Amazola ve Booth 1992).

Evlilikte uyumu yordayan değişkenler kadar evlilikte uyum düzeyini düşüren etkenlerin neler olduğu da araştırmacıların ilgisini çekmiştir. Douglass, evlilikte

uyumu olumsuz etkileyen değişkenlerin neler olduğu ile ilgili yaptığı çalışmasında yař, dūřuk sosyo-ekonomik seviye, evlilik öncesi dönemdeki çift uyumu ve ocuk sayısının uyumun gerilemesinde etkili olabileceğini belirlemiştir (Douglass 1995'den akt. şendil ve Korkut, 2008).

Bouchard, Lussier ve Sabourin, kişilik özellikleri ve evlilik uyumunu inceledikleri araştırmalarını 446 evli çift ile yrtmūřlerdir. Araştırma sonucunda kişilik özelliklerinden nörotiklik boyutunun evlilik uyumunu yorumlamada en kuvvetli değişken olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kadın ve erkek katılımcıların sonuçları yorumlandığında her iki grup için de nörotiklik niteliğine sahip olma oranı yükseldikçe evlilik uyumunun dūřtę tespit edilmiştir (Bouchard, Lussier ve Sabourin 1999).

Bu doğrultuda yapılan bir başka çalışmada da Zoby (2005) kişilik özellikleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemiş ve kişilik özelliklerinden nörotiklik alt boyutuna dair sonuçlar paralel çıkmıştır. Ayrıca kişilik özelliklerinden uyumluluk ve gelişime açıklık ile evlilik uyumu arasında da pozitif yönde korelasyon olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Zoby, 2005).

Johnson ve Jacob, depresyon ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmalarında veri toplama aracı olarak ift Uyum leği (U) kullanmışlardır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda depresyon ve evlilik uyumu arasında negatif ve anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur (Johnson ve Jacob, 2000).

Demografik zelliklerin evlilik uyumu ile ilişkisine dair yapılan birçok çalışmaya örnek olarak Heaton, araştırma sonuçlarını değerlendirdiğinde katılımcılar arasında eğitim düzeyi yüksek ve daha ileri yaşta evlilik yapmış kadınların evliliği bitirme oranlarının daha dūřuk olduğunu tespit etmiştir (Heaton 2002'den akt. Bıyıkğlu, 2012).

Sabatelli ve Bartle-Haring (2003) evli çiftlerin kök ailelerinden getirdikleri özellikleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarının örneklemini 125 evli çiftten oluşturmuşlardır. Araştırma sonuçlarına göre hem kadın hem de erkek katılımcıların sonuçlarında kök aileden getirilen özellik ve deneyimlerin evlilik uyumunu yordamada anlamlı değişkenler olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Sabatelli ve Bartle-Haring 2003).

Lucas, mutluluk ve evlilik arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında 24 bin evli birey ile çalışmıştır. Araştırma verileri değerlendirildiğinde evliliğin ilk dönemlerinde bireylerin yeni bir yaşama başlamaları ile kısa süreli olarak yaşam doyumlarının arttığı fakat uzun vadede mutluluk düzeylerinin evlenmeden önceki seviyeye döndüğü belirlenmiştir (Lucas, Georgellis, Clark ve Diener, 2003).

Kuduaki, cinsel doyum ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmasında katılımcıların sonuçlarını değerlendirdiğinde cinsel doyum puanları yüksek çıkan bireylerin evlilik uyum puanlarının da aynı şekilde yüksek sonuç verdiğini tespit etmiştir (Kuduaki 2010'dan akt. Bildirici, 2016).

2.4. Başa Çıkma Tutumları

2.4.1. Başa çıkma kavramı

Stres sürecinde yer alan bireye ilişkin önemli kişisel özelliklerden biri de başa çıkmadır. Lazarus başa çıkmanın, dinamik bir süreç ve kişi ile etrafı arasındaki stresli yaklaşımlar esnasında meydana geldiğini belirtmiştir. Stres yaşayan her kişinin 1970'lerde hastalanmadığı ileri sürülerek, değişken aranmış ve tekrardan Freud'un "savunma mekanizmaları" değerlendirilerek, "başa çıkma kavramı" gündeme gelmiş ve insanların yaşamlarına sürdürürken karşılaştıkları problemlerle mücadele etme şekline de başa çıkma (coping) kavramı denilmiştir (Lazarus, 1981).

Başa çıkma kavramı, ayrıca stresli yaşamların içsel ve dışsal gereklilikleriyle savaşılabilmek için bireyin bilişsel ve davranışsal mücadeleleri olduğu ve tarihçe olarak incelendiğinde stresle başa çıkma mekanizmalarının beş farklı açıdan değerlendirildiği belirtilmiştir (Sadock ve Sadock, 2005).

Bunlar;

1. Psikoanalitik yaklaşımındaki Freud'un bahsettiği, bilinçdışı savunma mekanizmaları,
2. Yaşam dönemleri yaklaşımında Erikson'un önerdiği, özgüven, öz yeterlilik veya içsel kontrol gibi kişisel kaynaklar,

3. Canon ve Selye gibi bilim adamlarının savunduğu, stres karşısında hem insanların hem de hayvanların gösterdiği ve genetik olarak da önceden kodlanmış bir tepki,
4. Canlının, kendi fizyo-psikolojik kaynaklarının, azalıp tükenmesi aşamasında vermiş olduğu adaptasyona yönelik, devamlı değişen, bilişsel ve davranışsal gayretler,
5. Evrim teorisi ve davranışçı yaklaşıma göre problem çözme gayretleridir.

Baş etme tutumları ile ilgili araştırma ve yayınlar son dönemde artış göstermektedir. Çok sayıda insanı etkileyen savaş, deprem, terör gibi zorlayıcı yaşam olaylarına insanların farklı tepkiler verdiğini gözlemleyen araştırmacılar bu farklı tepkilerin nedenlerini aramaya yönelmişlerdir. Başa çıkma ile ilgili “stres oluşturan durumlar karşısında bireyin iç ve dış taleplerini yönetmek için kullandığı düşünce ve davranışlar” yaygın kabul gören tanımdır (Zapitelli, Pinto ve Grizenko, 2001).

Algılanan tehdidi veya problemi hafifletme amacı taşıyan baş etme davranışı bir süreçtir. Bu süreç dört aşamadan bahsedilebilir.

1. Stres kaynağı olarak görülen içsel veya dışsal bir casus,
2. Stres yaratan durumun, zihin ve ya fizyolojik düzen tarafından kıymetlendirilmesi,
3. Stresli taleplerle alakalı olarak zihin tarafından gerçekleşen başa çıkma aşamaları,
4. Çoğunlukla stres tepkisi olarak tarif edilen zihinsel ve bedensel tesirlerin komplike şekil göstermesi.

Stres oluşturan olayların tesirlerini minimum seviyeye indirmek ya da yok etmek amacı ile kullanılan baş etme tutumları evrensel bir kavramdır. Cinsiyet, yaş, kültür ve hastalık gibi çok çeşitli etkenler sebebi ile baş etme tutumları değişebilir. Diğer bir ifade ile baş etme tutumları bireye özgü bir nitelik taşır (Linnet vd., 2003).

Literatürde baş etme tutumları ile ilgili çeşitli sınıflandırmalar mevcuttur. En basit sınıflama ile baş etme tutumları işlevsel olan ve olmayan tutumlar şeklinde ayrılarak incelenebilir. Stresli durumun görmezden gelinmesi ve soruna çözüm aranmaması işlevsel stratejiler değildir. İşlevsel baş etme

stratejileri ise somut çözüm elde edebilmeye yönelik davranışlarda bulunmak, destek aramak ve olası çözümleri araştırmaktır (Sachs vd., 2003).

Sorun odaklı başa çıkmanın, duygu odaklı başa çıkmaya göre ruh sağlığı ile pozitif ilişkisinin daha güçlü olduğu çeşitli çalışmalarla desteklenmiş olsada bazı çalışmalarda tam tersi durumlar gözlemlenmiştir. Sonuç olarak, hiçbir başa çıkma örüntüsün içinde iyi ya da kötü yoktur, ancak bireyin kullandığı başa çıkma ile şartların gerektirdiği başa çıkmanın uygunluğuna bağlı olarak, iyi ya da kötü sonuçlar oluşmaktadır. En uygun başa çıkma yönteminin hem duygu odaklı hem de sorun odaklı başa çıkma örüntülerinin birleşiminden oluştuğu, fakat kişinin karşılaştığı olayda duygusal dengesini yeniden kurmak için duygu odaklı başa çıkma tutumlarını kullanarak, sorun odaklı başa çıkma tutumlarını kullanmazsa eğer ortaya olumsuz sonuçların çıktığı görülmüştür (Ağargün, Beşiroğlu, Kıran, Özer ve Kara, 2005).

Araştırmalar farklı başa çıkma yollarının aynı stresli durumda bir arada kullanılabildiğini göstermektedir. Bireyler tek stresöre karşı çok çeşitli başa çıkma stratejileri kullanmaktadır. Folkman ve Lazarus'un, yaptığı çalışmada problem ve duygu odaklı başa çıkmanın stresli durumların %98'inde bir arada kullanıldığı saptanmıştır (Folkman ve Lazarus, 1980).

Stres faktörlerinin ortaya çıkarttığı duygusal gerilimi azaltmaya yönelik; yok etme ya da bu gerilime dayanma gücü amacıyla gösterilen davranışsal ve duygusal tepkilerin hepsine "başa çıkma" olarak tanımlanabilir (Baltaş ve Batlaş, 1991).

Lazarus'a göre, başa çıkma direkt olarak bireyin algısı ve bilişleriyle ilgilidir. Başa çıkma fonksiyonları reaksiyona aracılık ederken, bilişsel değerlendirme hissedilen stresin düzeyini belirler (Lazarus, 1981).

Başa çıkma yöntemlerinin iki temel hedefinin olduğu;

Birincisinin, problemin esas sebebine yönelik başa çıkma yöntemlerini kullanarak strese sebep olan sorunlarla başa çıkmayı sağlayan "sorun temelli başa çıkma", ikincisinin ise esas durumun yol açtığı duygusal etkiyle başa çıkma tutumlarını belirten "duygusal temelli başa çıkma" olduğunu belirtilmiştir (Kraaij, Garnefski ve Maes, 2002; Ağargün vd., 2005).

Duygusal merkezli başa çıkma yöntemlerinin, kişinin stresörlerin anlamını değiştirerek ya da stresörlerin sebep olduğu duyguları ele geçirerek kendi duygularını anlamasını, ifade etmesini, krizler karşısında yaşanan duygusal stresin azaltılması ve duygusal streslerle başa çıkarak, kendisini daha iyi hissetmesine yol açtığı, sorun temelli başa çıkmanın ise problemin çözümü için gerekli aşamaları kulanma, farklı fikirleri değerlendirme, problemin çözümü için gerekli fikirler üreterek problemin çözümü için bilinçli olarak verilen gayretlerdir (Lane, Jones ve Stevens (2002); Baker ve Berenbaum, 2007).

Bu durumlarda, kişinin stres oluşturan çeşitli durumlar karşısında kullandığı başa çıkma tutumlarını tanımak, tedavi hedeflerini ve terapötik etkinliğini belirlemesinde yardımcı olur (Ağargün vd., 2005).

Partlak (2003) kişinin üzerindeki stres kaynaklarını; kişilik yapısı, güdüler, eğitim ve bilgi birikimine bağlı zihinsel kaynakları, sosyo-ekonomik düzeyi, gelişimsel dönem yaşantıları, iletişim şekli, inanç sistemi ve algısal özellikleri, kalıtımla geçen özellikleri, gereksinimleri ve kişi için stres oluşturan durumun manası, kontrol merkezi, cinsiyeti, zekâ durumu ve geçmiş yaşantıları olarak ifade etmiştir.

Bunlara ilişkin olarak stres, kişinin yer değiştirmesinin veya kişinin yaşadığı ortamda oluşan bir farklılığın onun üzerinde etkiler bırakmasına bağlı olduğu ve kişilik özelliklerinin insanı strese karşı daha hassas yaparken bazı kişilik özelliklerinin ise strese karşı duyarlılığı azalttığı belirtilmiştir (Eren, 1998'den akt. Çavdar, 2016).

Kişinin öz saygısının, stresi algılama ve başa çıkmada tesirli olduğu belirtilmiştir (Avşaroğlu ve Üre, 2007).

Stresle başa çıkmada, stres yaşantısının olduğu durumda, psikolojik ve bedensel aşırı uyarılma şeklini ve bunu belirleyen faktörleri azaltmaya veya yok etmeye yönelik bilişsel, davranışsal, bedensel ve duygusal seviyede gösterilen gayretlerdir (Aydın, 2010).

Kişinin kaynaklarının yetersiz olduğunda, özellikli içsel ve dışsal isteklerin üstesinden gelmek için devamlı farklılaşan bilişsel ve davranışsal gayretlere "başa çıkma" olarak belirtmektedir (Lazarus ve Folkman, 1984).

Kişilerin günlük yaşantılarında ve günlük yaşantılarının büyük bir çoğunluğunu meydana getiren iş hayatları süresince negatif bazı durumlarla karşı karşıya kalındığı, bu durumun stres yaşamalarına ve farklı stresle başa çıkma davranışları göstermelerine sebep olduğu, stres yaşantılarında kişinin bilişsel gayretinin kalitesi ve başa çıkma tarzının büyük ölçüde onun psikolojik bütünlüğünü de gösterdiğini ifade edilmiştir (Aysan, 1988.)

2.4.2. Başa çıkma tutumları

Stres yapan olaylar veya etkenlerin negatif etkilerini azaltmak için ya da tamamıyla ortadan kaldırmak için bir takım başa çıkma tutumlarını kullanmak yaygın bir davranıştır (Ağargün vd., 2005).

Araştırmalar göstermiştir ki, stresin olumsuz etkileri, uygun baş etme stratejilerini kullanılarak yatıştırılabilir (Clark, Bormann, Cropanzano ve James, 1995).

İnsanların stresle başa çıkma yollarının ruhsal, fiziksel ve toplumsal sağlığını etkilediğine dair kanı gittikçe artmaktadır. Baş etme yolları denince akla genel olarak bireyin iradesini zorlayan istekleri kontrol altına alma ve azaltma yönündeki bilişsel ya da davranışsal çabalar gelir (Franken, Hendriks, Haffmans ve van der Meer, 2001).

Baş çıkma anlaşılması zor olan karmaşık bir süreçtir. Farklı problemlerle farklı baş etme yöntemleri yeterli olabilir. Ancak problemi çözmeye, sorun oluşturan durumu etkilemeye yönelik daha aktif bir baş etme yönteminin, pasif baş etme yollarından daha sağlıklı olduğu düşünülür. Başa çıkma; kişinin sınırlarını aşan ve sabrını zorlayan iç ve dış istemleri yönetebilmek için sürekli olarak değişim halinde olan bilişsel ve davranışsal çabalar olarak tanımlanmaktadır. Başa çıkma yönteminin iki temel görevi vardır. Bunlar, problem odaklı başa çıkma (sorunlu kişi-çevre ilişkilerini değiştirmek) ve duygu-odaklı başa çıkma (stres altındaki duyguları düzenlemek) (Folkman vd.,1986).

Problem odaklı başa çıkma, sorun çözme ya da stresin merkezini değiştirme hedefindedir. Duygu odaklı başa çıkma ise, duygusal baskıyı küçültme veya kontrol etme hedefindedir. Çoğu stres kaynağının her iki başa çıkma yöntemi ile de alakalı olsa da, duygu odaklı başa çıkmanın stresin kaynağının

tüketilmesi gereken bir şey olduğunu dominant hissettikleri, sorun odaklı başa çıkmanın ise kişilerin olumlu bir şeyler yapabileceği düşünülmektedir (Carver vd., 1989).

Ingledew ve McDonagh'ın aktarımına göre Cox ve Ferguson, geleneksel olarak tanımlanmış duygu odaklı ve problem odaklı başa çıkmaya ilave olarak iki niteliği daha önemsemiştir, bunlar; yeniden değerlendirme ve kaçınmadır. (Cox ve Ferguson 1991; Ingledew ve McDonagh 1998).

Parker ve Endler başa çıkmayı üç ana nitelikte ele almışlardır. Bunlar; kaçınma odaklı, görev odaklı ve duygu odaklıdır. Başa çıkma yöntemi, stresli periyotlar süresince kişilerin ruhsal düzenlerini devam etmesine destek olur (Parker ve Endler 1992).

Baş etme süreci, sağlığın ciddi biçimde bozulmasının bireyin yaşamına nasıl bir etkisi olduğunun bilişsel değerlendirmesiyle başlar. Bu da uyumu sağlamak amacıyla bireyin sahip olduğu gizil güçlerinin yeniden değerlendirmesi gereksinimini doğurur ve sonucunda çeşitli başa çıkma becerileri kullanılır (Palabıyıklıoğlu, 1999'dan akt. Palti, 2012).

Araştırmacılar; özellikle, egzersiz ve kendine bakma davranışlarının başa çıkma yolunda önleyici bir şekilde kullanıldığını öne sürmüşlerdir. Ingledew ve diğerlerine göre, sağlık davranışlarına (sağlığına dikkat etme) başa çıkma stratejileri olmaları bakımından önem verilmelidir. Sağlığı iyileştirici ya da bozucu sonuçlar getiren davranışları sağlık davranışları olarak tanımlanır. Böylesi sağlık davranışlarının başa çıkma stratejileri olarak kullanımı sıkça bildirilmektedir (Ingledew vd. 1996'dan akt. Kaya, Genç, Kaya ve Pehlivan, 2007).

Clark ve diğerleri (1995) üç farklı yapılandırılmış baş etme ölçeğini kullandıkları çalışmalarında en etkili baş etme yöntemlerinin belirlenmesi için mutlaka başa çıkma yöntemlerinin ölçülmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Bazı araştırmacılar da, başa çıkmaya daha mikroskobik açıdan bakmayı tercih ederek, günlük başa çıkma yöntemlerinin ruhsal ve sağlık etmenlerini nasıl etkilediğini bulmak için günlük başa çıkma ölçeğini geliştirmişlerdir (Taylor, 2008).

Heppner ve Petersen tarafından geliştirilen “Problem Çözme Envanteri”, kişinin sorun çözmede kişisel kontrol duygusu, kendine güvenini ve yaklaşım şeklini ölçmeyi hedeflemektedir. Sorun çözme ve sağlık arasındaki bağlantıyı araştırma şekillerinden biri, kişinin sorun çözme kapasitesiyle alakalı inançları ve değerlendirmelerini araştırmaktır (Heppner ve Petersen 1982; Savaşır ve Şahin 1997).

Pines’in, Kobasa ve Maddi’nin, “ruhsal sağlamlık” olarak adlandırdıkları strese dayanıklı bireylerin hayat karşısında bazı karakteristik davranışları olduğunu, bunların; olayların kontrolünü elinde tuttuğuna inanma, yaptıkları iş her ne ise, kendini o işe verebilme ve değişmeye açıklık gibi davranışlardır (Pines,1981; Kobasa ve Maddi, 1982).

Keskin ve Orgun (2006) 119 üniversite öğrencisi üzerinde yaptıkları bir çalışmada, öğrencilerin öz-etkililik yeterlilik düzeylerini başa çıkma yöntemleriyle karşılaştırmışlardır. Başa Çıkma Stratejisi Ölçeği’nin kullanıldığı bu çalışmada, daha iyi bir uyumla bağlantılı olan baş etme stratejilerinin kullanımıyla, problem çözümü için gerekli olan yüksek öz-etkililik-yeterlilik, pozitif yönde bir korelasyon sağlamıştır.

Aynı ölçeğin kullanıldığı diğer bir çalışmada; öğrenciler çoğunlukla anksiyete ile baş etmede, toplumsal destek arama teşebbüsleri ve problem çözme metodunu kullandıklarını, ancak toplumsal fobik olaylarla baş etmede kaçınma yöntemini kullandıklarını belirterek, toplumsal fobi yaşama vaziyetlerinde baş etme yöntemleriyle, gençlerde anksiyetenin ciddi ve zayıflatan etkilerini azalttığını ifade etmiştir (Keskin ve Orgun, 2007).

Uygun başa çıkma tarzlarının, gençlerin uyum problemlerinin çözümünde önemli katkılar sağladığı, gençlik çağında yeterli ve uygun başa çıkma yöntemlerinin kullanılması ile depresif belirti sıklığının azalmasına, davranış problemlerinin daha az sıklıkta ortaya çıkmasına, sağlıklı bir benlik gelişimine, yüksek benlik saygısı kazanılmasına ve uyumun pozitif bir şekilde sağlanmasına yol açtığı belirtilmiştir (Kaya vd., 2007).

Rosenbaum, öğrenilmiş güçlülüğü, kişinin duygu, ağrı, biliş gibi iç uyarıcılarını tanzim etmede kullandığı ve büyük ölçüde bilişsel olan, kazanılmış bir davranış repertuarı ve becerileri toplamı olarak belirtmiştir. Bu görüş ışığında geliştirilen

“Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği” stres oluşturan yaşam olayları ile ne kadar tesirli bir şekilde baş edildiğini değerlendirmeyi hedefler (Rosenbaum 1980; Savaşır ve Şahin, 1997).

Ergenler üzerine yapılan çalışmalarda, baş etme düzeneği olarak çoğunlukla kaçınma ve yeniden yaşantılama davranışlarının kullanıldığı gözlemlenmiştir. Barker, Pistrang, Shapiro ve Shaw, yüksek sosyoekonomik düzeyleri olan bireylerin, problemleri çözmeye yönelik belirli bilişsel ve davranışsal başa çıkma davranışlarını daha çok kullanmakta ve sorunu görmezden gelmeyi daha az kullanmaktadırlar. Düşük düzeydeki toplumsal sınıftaki bireylerin ise daha fazla umutsuzluk yaşadığı ve stresle başa çıkabilmek için daha fazla “duygu odaklı” başa çıkma tutumlarını kullandıkları belirtilmiştir (Barker, Pistrang, Shapiro ve Shaw (1990).

Rosella ve Albrecht yapmış oldukları araştırmalarında, zayıf sosyo-ekonomik şartlarda bulunan ergenlerin, ekonomik yönden daha iyi olan ergenlere nazaran daha güçlü stresörlere maruz kaldığı ve ergenlerin de bunlardan fazlaca etkilendiği bildirmiştir. ABD’de sosyoekonomik olarak dezavantajlı bir bölgede toplum içi şiddette maruz kalmış, davranış bozuklukları, madde bağımlılığı ve post travmatik stres bozukluğu ölçütlerini karşılayan çocuklara, okul temelli grup bilişsel-davranışçı tedavi yaklaşımını esas alan bir program çerçevesinde; başa çıkma stratejilerinin geliştirilmesi, toplumsal sorunları çözme ve yinelemeden korunma gibi konularda eğitim vermişlerdir. Bekleme listesindeki kontroller ile karşılaştırıldığında, tedaviden sonra, travma sonrası stres bozukluğu ve depresyonda belirgin bir azalma görülmüştür (Rosella ve Albrecht 1993).

Ağargün vd. (2005)’teki çalışmalarında, ülkemizde yapılacak ileriye yönelik araştırmalarda, başa çıkma tutumları ile kişilik özellikleri, aile desteği, sosyal destek, değer yargıları ve kültürel özellikler arasındaki etkileşimleri ortaya koyulabileceği ve bu araştırmalardan çıkacak sonuçlara göre, uyuma yönelik olan ve olmayan başa çıkma tutumlarını bilmek tedavi amaçlarının oluşmasında ve tedavi etkinliğinin izlenmesinde katkı sağlayacağı belirtilmiştir.

2.4.3 Problem odaklı başa çıkma stratejileri

Problem odaklı başa çıkma, stresli olayı ortadan kaldırmaya ve onun tesirini direkt azaltmaya veya onu yönetebilmek için var olan kaynakları artırmaya yönelik eylemleri içermektedir. Bu yaklaşımlar; planlı bir şekilde problem çözme, sorumluluğunu kabul etme, kendini kontrol altında tutma, sorun üzerinde olumlu olarak durma şeklindeki davranışlardır.

Aynı zamanda problem odaklı başa çıkmada içe de yönelebileceği, kişinin çevresini değiştirmek yerine kendisiyle ilgili bir şeyi değiştirebileceği, alternatif haz kaynakları oluşturarak, yeni beceriler geliştirerek, istek seviyelerini değiştirmek örnek olarak gösterilebilir (Atkinson, Atkinson, Smith, Bem ve Hoeksema, 1999'tan akt. Parmaksız, 2011).

2.4.4. Duygu odaklı başa çıkma stratejileri

Duygu odaklı başa çıkmada, bireyler stresli olayın yol açtığı duyguları yönetmek, kontrol etmek ve düzenlemek için hem davranışsal, hem de bilişsel stratejiler kullanmaktadırlar. Örneğin, birey kendisini rahatsız eden konularla ilgili arkadaşlarından destek almak, sorundan kaçmak için alışverişe gitmek veya bir film izlemek, alkol almak ve sigara içmek gibi davranışlarda bulunmaktadır. Bilişsel olarak ise birey, sorunun önemini inkâr etmekte ve sorun hakkında daha olumlu biçimde düşünmeye çalışmaktadır. Genellikle bu yaklaşımda, "inkâr, kuruntulu düşünme, sosyal destek arama, kaçma ve kaçınma, sorundan uzak durma, yüzleştirici başa çıkma, zihinsel anlamda sorunla meşgul olmama" gibi davranışlar bulunmaktadır (Çiftçi, 2002).

3. BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3.1 Araştırmanın modeli

Bu çalışma tanımlayıcı bir araştırmadır. Çalışmada evli bireylerin çocukluk çağı travmaları ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide başa çıkma tutumlarının aracı rolünün incelenmesinde ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir.

3.2 Evren ve örneklem

Araştırmanın evreni ve örneklemini Girne'nin çeşitli bölgelerinde ikamet eden 20-65 yaş arası, evli ve eşiyle birlikte yaşıyor kriterlerine sahip 141'i kadın ve 134'ü erkek olmak üzere kolay örnekleme yöntemiyle seçilmiş, gönüllü toplam 275 evli birey katılmıştır.

3.3 Veri toplama araçları

Araştırma verilerin elde edilebilmesi Sosyo-Demografik Veri Formu, Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği, Evlilik Uyum Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumları Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır.

3.3.1. Sosyo-demografik veri formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formunda katılımcıların yaşı, cinsiyeti, uyruğu, doğduğu yerleşim birimi, en uzun yaşadıkları yerleşim birimi, şuan bulunduğu yerde kaç yıl yaşadığı, öğrenim durumu, annenin öğrenim durumu, babanın öğrenim durumu, yapmış olduğu mesleği, annenin mesleği, babanın mesleği, gelir düzeyi, yetiştiren ailenin gelir düzeyi, kaçınıcı çocuk olarak dünyaya geldiği, fiziksel herhangi bir engelinin olup olmadığı, ruhsal sıkıntısının olup olmadığı, kronik rahatsızlıklarının olup olmadığı, ailesinde herhangi önemli bir fiziksel, ruhsal ya da kronik rahatsızlıklarının olup olmadığı, evlilik yaşı, evlenme sayısı, evliliklerin süresi, evlenme şekli, evlilik süresi,

çocuklarının olup olmadığı, çocuk sayısı, eş ve çocuklar dışında evde yaşayan ailesinde birinin olup olmadığı, çocukluğununda anne ve babasının yaşayıp yaşamadığı ve yaşıyorlarsa beraber mi ayrı mı yaşadıkları ve çocukluğunda bakımını kimin üstlendiği sorulmaktadır.

3.3.2 Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği (ÇÇTÖ)

Bernstein ve arkadaşları tarafından 1994 senesinde geliştirilen Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği, orijinal adıyla “Childhood Trauma Questionnaire” daha önceden 53 maddesi bulunan bu ölçek sonra kısaltılmıştır. İngilizceden türkçeye uyarlamasını 1996’da Vedat ŞAR, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını da 2012 yılında Vedat ŞAR, Erdinç ÖZTÜRK ve Eda İKİKARDEŞ tarafından yapılmıştır. 20 yaş öncesi ihmal ve istismar olaylarının geçmişe dönük ve niceliksel olarak değerlendirilen, öz bildirime dayalı, kullanılması kolay bir ölçektir (Şar, Öztürk ve İkikardeş, 2012).

Toplam 28 sorudan oluşan bu ölçeğin, üç tanesi de travmanın inkârını derecelendirmektedir. Öncelikle dissosiyatif bozukluklar olmak üzere, klinik ve klinik dışı gruplara da kullanılabilir. 5’li Likert tipi ölçek üzerinden olan ve iştirakçiler tarafından her bir soru, (1) hiçbir zaman, (2) nadiren, (3) kimi zaman, (4) sık olarak, (5) çok sık olarak işaretlenerek puanlandırılmaktadır. Çocukluk çağı istismarı ile alakalı olan; cinsel istismar, fiziksel istismar, emosyonel (duygusal) istismar, emosyonel ihmal ve fiziksel ihmal olan bu beş alt puan toplamı ÇÇTÖ toplam puanını verir (Aydemir ve Köroğlu, 2012).

Ölçek puanları yapılırken, öncelikle olumlu ifadeler olan 2’inci soru, 5’inci soru, 7’inci soru, 13’üncü soru, 19’uncu soru, 26’ncı soru, 28’inci soruların puanları toplanır ve oluşan puanlar ters döndürülür. Örn., (1 puan 5 puana ve 2 puan 4 puana) çevriliyor. Alt puanlar (5 ile 25), toplam puan (25 ile 125) arasındadır. Olumlu ifade olmasına rağmen minimizasyonla ilgili 10’uncu soru, 16’ncı soru ve 22’nci soruların puanlarını ters döndürmeye ihtiyaç yoktur. Çünkü bu 3 soru sadece travmanın inkârını ölçer. Toplam puana herhangi bir tesiri yoktur. Minimizasyon puanını ölçmek için bu 3 sorunun her birisinden alınan yalnızca 5 puan “en yüksek” yanıtları hesaba dâhil edilip ve bunların hepsi (1 puan)

olarak değerlendirilmektedir. Bunların toplanması (0 ile 3) puan arasında bir minimizasyon puan oluşur.

- Fiziksel ihmal (1'inci soru, 4'üncü soru, 6'ncı soru, 2'nci soru, 26'ncı sorularla),

- Fiziksel istismar (9'uncu soru, 11'inci soru, 12'inci soru, 15'inci soru, 17'inci sorularla),

- Duygusal ihmal (5'inci soru, 7'inci soru, 13'üncü soru, 19'uncu soru, 28'inci sorularla)

- Duygusal istismar (3'üncü soru, 8'inci soru, 14'üncü soru, 18'inci soru, 25'inci sorularla),

- Cinsel istismar (20'inci soru, 21'inci soru, 23'üncü soru, 24'üncü soru, 27'inci sorularla) ölçülür (Aydemir ve Köroğlu, 2012).

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması yapılırken kesme puanlarının, cinsel ve fiziksel istismar için 5 puanın aşılması, fiziksel ihmal ve duygusal istismar için bu sınırın 7 puan, duygusal ihmal için ise 12 puan dolayında ve ölçek toplam puan için kesme değerinin 35 puan seviyelerinde olabileceği belirtilmiştir (Şar, Öztürk ve İkikardeş, 2012).

Ölçeğin, iç tutarlılığını ölçmek için Cronbach alfa ve yarım test (Guttman formülü) metodlarından yararlanılarak, iç tutarlılığını gösteren Cronbach alfa değeri araştırmada tüm örneklem için (N=123) 0.93 olarak bulunmuş ve Guttman yarım test katsayısı ise 0.97 olarak belirlenmiştir (Şar, Öztürk ve İkikardeş, 2012).

İki hafta ara ile ÇÇTÖ toplam puanının klinik olan ve olmayan katılımcılar üzerinde yapılan test tekrar test korelasyon katsayısı 0.90 ($p < .001$, $N=48$) olarak, alt puanlar için korelasyon katsayıları; fiziksel ihmal ($r=.77$ $p < .001$), fiziksel istismar ($r=.90$ $p < .001$), duygusal ihmal ($r=.85$ $p < .001$), duygusal istismar ($r=.90$ $p < .001$), cinsel istismar ($r=.73$ $p < .001$), minimizasyon ($r=.71$ $p < .001$) olarak sonuçlanmıştır (Aydemir ve Köroğlu, 2012).

3.3.3. Evlilik uyum ölçeği (EUÖ)

Locke ve Wallace tarafından 1959 senesinde geliştirilen, orijinal adı Marital Adjustment Test olan, Türkiye’de geçerlilik ve güvenirlik çalışmasını Tutarel-Kışlak tarafından 1999 senesinde yapılan EUÖ, evliliklerin genel doyumunu veya niteliğini ölçmekle birlikte; (duyguların ifadesi, boş zaman etkinlikleri, toplumsal kurallara uyma, yaşam felsefesi, eşin akrabalarıyla anlaşması, aile bütçesini idare etme, cinsel ilişkiler, arkadaşlar) gibi konularda uyum sağlama veya sağlamama, güven, çatışma, çözme, boş zamanlarda yapılan durumlar ve ev dışı etkinliklerde ilişki şeklini ölçmektedir (Tutarel-Kışlak, 1999).

Toplam 15 sorudan oluşan ölçek, seçenek sayısına göre değişen her soru, 0 ile 6 arasında bir puan alır. Buna göre; 1’inci soru 0 ile 6 puan, 2’inci ve 9’uncu sorular 0 ile 5 puan, 10’uncu ve 14’üncü sorular 0 ile 2 puan, 11’inci ve 13’üncü sorular 0 ile 3 puan, 12’inci soruda evli bireylerden birisi için evde oturmak diğeri için dışarıda bir şeyler yapmak seçeneği işaretlenmişse “0 puan”, evli bireylerin her biri için dışarıda bir şeyler yapmak seçeneği işaretlenmişse “1 puan”, evli bireylerin her biri için evde oturmak seçeneği işaretlenmişse “2 puan” ve 15’inci soru 0 ile 2 puan arasında derecelendirilmektedir.

Ölçekten alınan toplam puan 0 ile 60 arasında değişmektedir. Kesme noktası 43,5 puan kabul edilerek, kesme puanın üzerinde puan alanlar evlilik ilişkileri açısından uyumlu, altında alanların ise uyumsuz olduğu değerlendirilmektedir. EUÖ, iç tutarlılık Cronbach Alpha katsayısı .84, test yarılama test güvenirliği .84, testtekrar test yöntemi ile yapılan güvenirlik çalışmasında korelasyon katsayısı ise .57 olarak hesaplanmıştır (Tutarel-Kışlak, 1999).

3.3.4. Başa çıkma tutumları değerlendirme ölçeği (COPE)

Carver, Scheier ve Weintraub tarafından 1989 yılında geliştirilen COPE (The Coping Orientations to Problems Experienced scale), 2005 senesinde Türkçe’ye uyarlanıp geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Ağargün ve diğerleri tarafından yapılan ve kişilerin günlük hayatlarında karşılaştıkları bunaltı verici ve müşkül olaylar durumunda kullandıkları başa çıkma tutumlarını değerlendirmek için toplam 60 sorudan oluşan bir öz bildirim ölçeğidir. Ölçekte 60 soru olmasına rağmen uygulaması kolay ve sorularda anlaşılırdır.

60 değişik durum ve 4 seçenek üzerinden cevaplanan ölçekte; 1 (Asla böyle bir Şey yapmam) ile 4 (oğunlukla böyle yaparım) arasında derecelendirilen ifadeler içermektedir. Alt ölçeklerden alınan yüksek puanlar ise kişinin hangi başa çıkma tutumunun daha fazla kullanıldığı hakkında değerlendirme yapma ihtimali sağlar (Ağargün vd., 2005).

15 alt ölçekten oluşur. Bunlar; “Yararlı sosyal destek kullanımı, aktif başa çıkma, zihinsel boş verme, kabullenme, pozitif yeniden yorumlama ve gelişme, dini olarak başa çıkma, soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma, Şakaya vurma, davranışsal olarak boş verme, plan yapma, duygusal sosyal destek kullanımı, inkar, madde kullanımı, geri durma ve diğer meşguliyetleri bastırma” Şeklinde 15 adettir (Ağargün vd., 2005).

Yapılan iç tutarlılık testi sonucunda Cronbach alfa değeri 0.79 bulunarak, alt ölçeklere ait puanların ölçek toplam puanıyla bağıntısı pozitif yönde ve anlamlı görülmüştür, ölçeğe ait tek tek madde puanları pozitif yönde ve ileri düzeyde test-tekrar test güvenirliği sağlamıştır. ıkan sonuçlarda, Türkiye’de yapılacak başa çıkma tutumlarının değerlendirilmesi ile ilgili araştırmalarda; COPE’nin psikometrik özelliklerinin güvenilir bir ölçek olduğu değerlendirilmiştir (Ağargün vd., 2005).

3.4. Veri toplanması

Bu çalışmanın anketi evli bireylerin bulundukları yere (ev veya iş yerleri) gidilerek, bizzat kendilerine uygulanmıŐtır. Katılımcılara Gönüllü Katılım Formu ile bilgilendirme yapılıp onayları alınmıştır. Onay vermeyen katılımcılara uygulama yapılmamıŐtır.

3.5. Verilerin istatistiksel analizi

Bu araştırmada elde edilen veriler Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 25.0 programında zmlenmiŐtır.

İstatistiksel analizler geçilmeden önce T, COPE ve EU’ye ilişkin güvenirlik analiz çalışması kapsamında ölçeklere ait Cronbach alfa değerleri saptanmıştır. Yapılan Cronbach alfa testi sonucunda T’de ait iç tutarlılık katsayısının 0,711 olduğu, EU ait iç tutarlılık katsayısının 0,801 olduğu ve başa çıkma tutumları değerlendirme leğine ait Cronbach alfa katsayısının

0,843 olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen tüm Cronbach alfa katsayıları 0,70'den büyük olduğundan dolayı araştırmada kullanılan ölçme araçlarından elde edilen verilerin güvenilir bulunmuştur.

Araştırma kapsamına alınan evli bireylerin sosyodemografik özellikleri, genel sağlık durumları ve evliliğe ilişkin özellikleri belirlenirken frekans analizinden yararlanılmıştır.

Evli bireylerin ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler olan ortalama, standart sapma, alt ve üst değerler gösterilmiştir.

Evli bireylerin sosyodemografik özelliklerine ve evliliğe ilişkin özelliklerine göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak karşılaştırılması amacıyla parametrik hipotez testleri kullanılmıştır. Bu karşılaştırmalarda parametrik hipotez testlerinin kullanılacağına karar verme aşamasında ölçeklerden alınan puanların normal dağılım gösterme durumu Kolmogorov-Smirnov testi ve çarpıklık-basıklık katsayılarıyla incelenmiş ve normal dağılım gösterdiği bulunmuştur. Yapılan karşılaştırmalarda bağımsız değişkenlerin kategori sayısının iki olması durumunda bağımsız örneklem t testi kullanılırken, ikiden fazla kategoriden oluşan bağımsız değişkenlere göre ölçek puanlarının karşılaştırılmasında ANOVA kullanılmıştır. Farklı kategorilerin hangisi olduğunun belirlenmesinde ise post-hoc test olarak Tukey testi tercih edilmiştir. Evli bireylerin ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanları arasındaki ilişkiler, veri seti normal dağılım gösterdiğinden dolayı Pearson korelasyon analizi ile test edilmiş ÇÇTÖ ve COPE puanlarının evlilik uyumunu yordama durumu ise lineer regresyon ile incelenmiştir.

4. BÖLÜM

BULGULAR

Evli bireylerin çocukluk çağı travmaları ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide başa çıkma tutumlarının aracı rolünün sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmesi amacıyla yapılmış çalışmaya ait bulgular aşağıdadır.

4.1. Evli bireylerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bulgular

Evli bireylerin çocukluk çağı travmaları ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide başa çıkma tutumlarının aracı rolü ile ilgili sosyo-demografik özelliklerine ilişkin tablolar aşağıda verilmiştir.

Tablo 1.

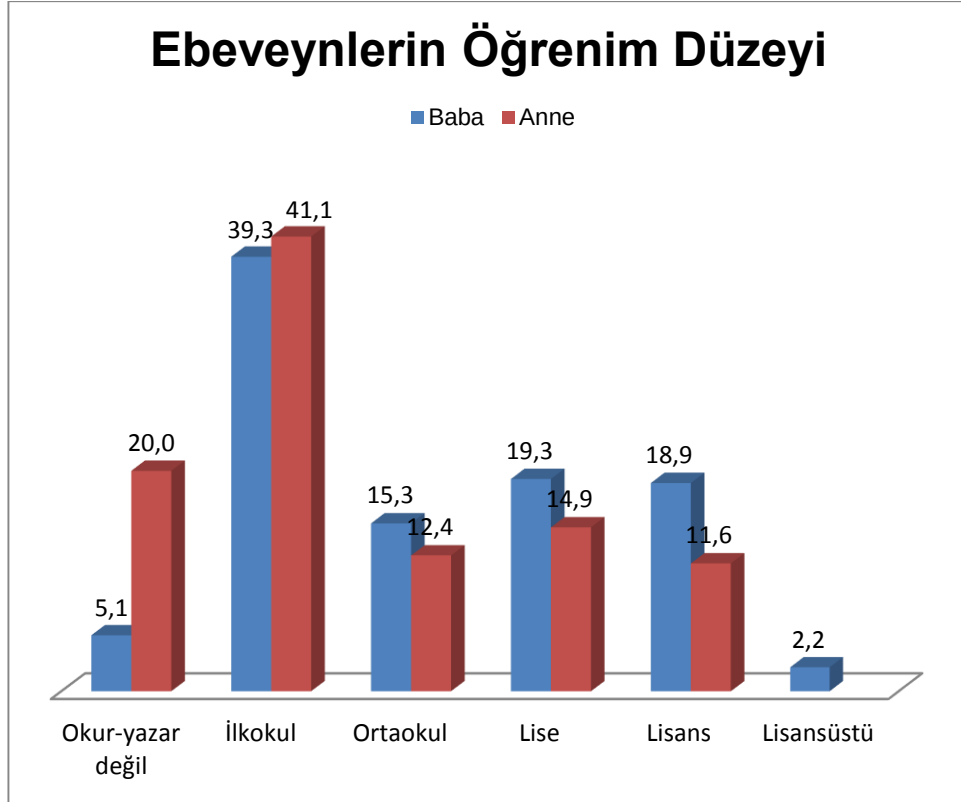
Evli bireylerin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaş Grubu		
35 yaş ve altı	79	28,73
36-45 yaş arası	99	36,00
46 yaş ve üzeri	97	35,27
Cinsiyet		
Kadın	141	51,27
Erkek	134	48,73
Uyruk		
TC	192	69,82
KKTC	83	30,18
En uzun yaşanılan yerleşim birimi		
Köy	42	15,27
İlçe/kasaba	77	28,00
İl merkezi	156	56,73
Öğrenim düzeyi		
İlköğretim	36	13,09
Lise	40	14,55
Lisans	160	58,18
Lisansüstü	39	14,18

Tablo 2.*Evli bireylerin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı*

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Çalışma durumu		
Çalışan	241	87,64
Çalışmayan	34	12,36
Gelir düzeyi		
İyi	127	46,18
Orta	137	49,82
Kötü	11	4,00
Yetişilen ailenin gelir düzeyi		
İyi	81	29,45
Orta	159	57,82
Kötü	35	12,73
Doğum sırası		
Bir	103	37,45
İki	73	26,55
Üç	99	36,00

Tablo 1 ve 2’de evli bireylerin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı verilmiştir. Tablo 1 ve 2 incelendiğinde, araştırma kapsamına alınan evli bireylerin %28,73’ünün 35 yaş ve altı yaş grubuna, %36’sının 36-45 arası yaş grubuna, %35,27’sinin 46 ve üzeri yaş grubuna mensup olduğu, %51,27’sinin kadın, %48,73’ünün erkek bireylerden oluştuğu, %69,82’sinin TC uyruklu, %30,18’inin KKTC uyruklu bireylerden oluştuğu, katılımcıların %15,27’sinin en uzun yaşadığı yerleşim birimi köy, %28’inin ilçe/kasaba ve %56,73’ünün il merkezi olduğu saptanmıştır. Araştırmaya dahil edilen bireylerin öğrenim düzeyleri incelendiğinde, %13,09’unun ilköğretim, %14,55’inin lise, %58,18’inin lisans ve %14,18’inin lisans üstü mezunu olduğu, katılımcıların %87,64’ünün çalışan, %12,36’sının çalışmayan bireyler olduğu, %46,18’inin gelir düzeyinin iyi, %49,82’sinin orta, %4’ünün kötü olduğu, katılımcıların yetiştikleri ailenin gelir durumu incelendiğinde, %29,45’inin ailesinin gelir düzeyinin iyi, %57,82’sinin orta, %12,73’ünün kötü olduğu tespit edilmiştir. Katılımcı bireylerin %37,45’inin ilk çocuk, %26,55’inin ikinci, %36’sının üçüncü sırada doğan çocuk olduğu görülmüştür.

Şekil 2. Evli bireylerin ebeveynlerinin öğrenim düzeyleri

Şekil I’de araştırma kapsamına alınan evli bireylerin ebeveynlerinin öğrenim düzeyleri çubuk grafik kullanılarak gösterilmiştir.

Şekil I incelendiğinde, araştırmaya dâhil edilen evli bireylerin babalarının %5,1’inin okur-yazar olmayan, %39,3’ünün ilkokul mezunu, %15,3’ünün ortaokul mezunu, %19,3’ünün lise mezunu, %18,9’unun lisans, %2,2’sinin lisans üstü mezunu olduğu, katılımcıların anne eğitim durumları incelendiğinde, %20’sinin okur yazar olmayan, %41,1’inin ilkokul mezunu, %12,4’ünün ortaokul mezunu, %14,9’unun lise mezunu ve %11,6’sının lisans mezunu olduğu görülmüştür.

Tablo 3.*Evli bireylerin sağlık durumlarına göre dağılımı*

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Fiziksel engel olması durumu		
Var	4	1,45
Yok	271	98,55
Ruhsal sıkıntı olması durumu		
Var	17	6,18
Yok	258	93,82
Kronik hastalık olması durumu		
Var	34	12,36
Yok	241	87,64
Ailede fiziksel, ruhsal yada kronik hastalık		
Var	23	8,36
Yok	252	91,64

Tablo 3’de evli bireylerin sağlık durumlarına göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde, araştırmaya katılan bireylerin %1,45’inin fiziksel engelinin olduğu, %98,55’inin herhangi fiziksel engelinin olmadığı, %6,18’inin ruhsal sıkıntısının olduğu, %93,82’sinin ruhsal sıkıntısı olmadığı, %12,36’sının kronik bir hastalığının olduğu, %87,64’ünün herhangi bir kronik hastalığı bulunmadığı, %8,36’sının ailesinde fiziksel, ruhsal ya da kronik hastalık bulunduğu, %91,64’ünün ailesinde herhangi bir fiziksel, ruhsal ya da kronik hastalık bulunmadığı saptanmıştır.

Tablo 4.*Evli bireylerin evlilik özelliklerine göre dağılımı*

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evlilik yaşı		
20 yaş ve altı	51	18,55
21-25 yaş arası	114	41,45
26 yaş ve üzeri	110	40,00
Evlilik sayısı		
Bir	261	94,91
Birden fazla	14	5,09
Evlenme şekli		
Görücü usulü (Hiç tanımadan)	27	9,82
Görücü usulü (tanıyarak)	67	24,36
Flört ederek/Aşk	181	65,82
Evlilik süresi		
5 yıl ve altı	67	24,36
6-15 yıl arası	88	32,00
16 yıl ve üzeri	120	43,64
Çocuk sahibi olma durumu		
Var	219	79,64
Yok	56	20,36
Çocuk sayısı		
Bir	78	35,62
İki	112	51,14
Üç ve üzeri	29	13,24
Eş ve çocuklar dışında evde yaşayan biri		
Var	16	5,82
Yok	259	94,18

Tablo 4'te evli bireylerin evlilik özelliklerine göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde, araştırmaya dahil edilen evli bireylerin %18,55'inin evlilik yaşının 20 yaş ve altında, %41,45'inin 21-25 yaş arasında, %40'ının 26 yaş ve üzerinde olduğu, %94,91'inin bir kez, %5,09'unun birden fazla evlilik

yaptığı, %9,82'sinin görücü usulü (hiç tanımadan), %24,36'sinin görücü usulü (tanıyarak), %65,82'sinin flört ederek evlendiği, katılımcıların %24,36'sinin evlilik sürelerinin 5 yıl ve daha az, %32'sinin 6-15 yıl arası, %43,64'ünün 16 yıl ve üzerinde olduğu, %79,64'ünün çocuk sahibi olduğu, %20,36'sının çocuğunun olmadığı, çocuk sahibi olan evli katılımcıların %35,62'sinin bir, %51,14'ünün iki, %13,24'ünün üç ve üzerinde sayıda çocuk sahibi olduğu, %5,82'sinin eşi ve çocukları dışında evde yaşayan birilerinin olduğu, %94,18'inin evinde sadece eşi ve çocuklarıyla birlikte yaşadığı tespit edilmiştir.

4.2. Evli bireylerin çocukluk çağı travmaları, başa çıkma tutumları değerlendirme ve evlilik uyumu ölçeklerine göre bulguları

Tablo 5.

Evli bireylerin ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ'den aldıkları puanlar

	n	$\bar{x}$	s	Min	Max
Duygusal İstismar	275	6,36	2,74	5	22
Fiziksel İstismar	275	5,65	2,27	5	25
Fiziksel İhmal	275	7,09	2,73	5	20
Duygusal İhmal	275	11,98	3,10	5	22
Cinsel İstismar	275	5,37	1,65	5	24
ÇÇTÖ	275	42,47	6,92	33	93
Aktif başa çıkma	275	12,95	2,22	4	16
Plan yapma	275	13,11	2,40	4	16
Diğer meşguliyetleri bastırma	275	10,99	2,20	4	16
Geri durma	275	10,00	2,14	4	15
Yararlı sosyal destek kullanımı	275	11,14	3,01	4	16
Problem Odaklı	275	58,19	7,94	20	74
Duygusal sosyal destek kullanımı	275	10,40	2,81	4	16
Pozitif yeniden yorumlama ve gelişme	275	13,71	1,95	4	17
Kabullenme	275	10,06	2,62	4	16
Şakaya vurma	275	7,99	2,95	4	16
Dini olarak başa çıkma	275	11,34	3,93	4	18
Duygu Odaklı	275	53,49	8,07	20	75
Zihinsel boş verme	275	8,95	2,70	4	16
Soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma	275	11,37	2,52	4	16
İnkâr	275	6,41	2,65	4	16
Davranışsal olarak boş verme	275	6,11	2,31	4	14
Madde kullanımı	275	5,09	2,06	4	14
İşlevsel Olmayan	275	37,94	7,77	20	72
EUÖ	275	44,27	9,01	10	60

Tablo 5'te evli bireylerin ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ'den aldıkları puanlar verilmiştir.

Tablo 5 incelendiğinde, araştırma kapsamına alınan evli bireylerin çocukluk çağı travmaları ölçeği alt boyutları olan duygusal istismar puan ortalaması $6,36 \pm 2,74$, fiziksel istismar puan ortalaması $5,65 \pm 2,27$, fiziksel ihmal puan ortalaması $7,09 \pm 2,73$, duygusal ihmal puan ortalaması $11,98 \pm 3,10$, cinsel istismar puan ortalaması $5,37 \pm 1,65$, çocukluk çağı travmaları ölçek genel puan ortalaması $42,47 \pm 6,92$, minimum 33, maksimum 93 puan olarak bulunmuştur.

Katılımcıların problem odaklı başa çıkma tutum puan ortalamasının $58,19 \pm 7,94$, minimum 20, maksimum 74 , aktif başa çıkma puan ortalamasının $12,95 \pm 2,22$, plan yapma puan ortalamasının $13,11 \pm 2,40$, diğer meşguliyetleri bastırma puan ortalamasının $10,99 \pm 2,20$, geri durma puan ortalamasının $10 \pm 2,14$, yararlı sosyal destek kullanımı puan ortalamasının $11,14 \pm 3,01$ olduğu görülmüştür.

Araştırmaya dahil edilen evli bireylerin duygu odaklı başa çıkma tutumları puan ortalamasının $53,49 \pm 8,07$, minimum 20, maksimum 75, duygusal sosyal destek kullanımı puan ortalamasının $10,40 \pm 2,81$, pozitif yeniden yorumlama ve gelişme puan ortalamasının $13,71 \pm 1,95$, kabullenme puan ortalamasının $10,06 \pm 2,62$, şakaya vurma puan ortalamasının $7,99 \pm 2,95$, dini olarak başa çıkma puan ortalamasının $11,34 \pm 3,93$ olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların işlevsel olmayan başa çıkma tutumları puan ortalaması $37,94 \pm 7,77$, minimum 20, maksimum 72, zihinsel boş verme puan ortalamasının $8,95 \pm 2,70$, soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma puan ortalamasının $11,37 \pm 2,52$, inkar puan ortalamasının $6,41 \pm 2,65$, davranışsal olarak boş verme puan ortalamasının $6,11 \pm 2,31$, madde kullanımı puan ortalamasının $5,09 \pm 2,06$ olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan evli bireylerin evlilik uyum ölçeği genel puan ortalamasının $44,27 \pm 9,01$, minimum 10, maksimum 60 olduğu görülmüştür.

Tablo 6.

Evli bireylerin yaş gruplarına göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması

Ölçekler	Yaş Grubu	n	$\bar{x}$	s	Alt	Üst	F	p	Fark
Duygusal İstismar	35 yaş ve altı	79	6,48	3,25	5	22	0,108	0,897	
	36-45 yaş arası	99	6,29	2,37	5	22			
	46 yaş ve üzeri	97	6,34	2,67	5	19			
Fiziksel İstismar	35 yaş ve altı	79	5,84	2,92	5	25	0,638	0,529	
	36-45 yaş arası	99	5,69	2,36	5	24			
	46 yaş ve üzeri	97	5,45	1,41	5	13			
Fiziksel İhmal	35 yaş ve altı	79	7,05	2,86	5	20	0,165	0,848	
	36-45 yaş arası	99	7,00	2,68	5	17			
	46 yaş ve üzeri	97	7,22	2,70	5	16			
Duygusal İhmal	35 yaş ve altı	79	11,94	3,25	7	22	0,967	0,382	
	36-45 yaş arası	99	11,70	2,87	5	19			
	46 yaş ve üzeri	97	12,31	3,20	8	21			
Cinsel İstismar	35 yaş ve altı	79	5,48	1,80	5	16	0,512	0,600	
	36-45 yaş arası	99	5,40	2,06	5	24			
	46 yaş ve üzeri	97	5,24	0,89	5	10			
ÇÇTÖ	35 yaş ve altı	79	42,56	9,12	35	93	0,008	0,992	
	36-45 yaş arası	99	42,44	5,79	34	72			
	46 yaş ve üzeri	97	42,43	5,89	33	63			
Problem Odaklı	35 yaş ve altı	79	56,37	7,58	36	71	3,164	0,044*	1-3
	36-45 yaş arası	99	59,27	7,31	35	74			
	46 yaş ve üzeri	97	58,57	8,64	20	73			
Duygu Odaklı	35 yaş ve altı	79	53,80	8,05	32	70	0,159	0,853	
	36-45 yaş arası	99	53,60	7,74	33	73			
	46 yaş ve üzeri	97	53,13	8,46	20	75			
İşlevsel Olmayan	35 yaş ve altı	79	37,06	7,69	25	59	0,963	0,383	
	36-45 yaş arası	99	38,69	6,96	24	65			
	46 yaş ve üzeri	97	37,89	8,57	20	72			
EUÖ	35 yaş ve altı	79	45,48	8,02	20	59	1,203	0,302	
	36-45 yaş arası	99	44,17	8,31	13	58			
	46 yaş ve üzeri	97	43,37	10,36	10	60			

* $p \leq 0,05$

Tablo 6'da evli bireylerin yaş gruplarına göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması verilmiştir.

Tablo 6 incelenmiş ve ÇÇTÖ geneli ve ölçeğin alt boyutları olan duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar puan ortalamaları ve ölçek geneli puan ortalamaları ile evli bireylerin yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır ($p > 0,05$). Genel olarak 35 yaş ve altı yaş grubuna mensup katılımcıların puan ortalamaları

diğer yaş gruplarına mensup bireylerden daha yüksek hesaplanmasına karşın, aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildir.

Katılımcıların duygu odaklı ve işlevsel olmayan başa çıkma tutum ölçekleri puan ortalamaları ile katılımcıların mensup oldukları yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur ($p>0,05$). Araştırmaya dahil edilen evli katılımcıların yaş gruplarına göre problem odaklı başa çıkma tutum ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). 36-45 arası yaş grubuna mensup katılımcıların ölçek puan ortalaması, diğer yaş gruplarına mensup katılımcıların puan ortalamalarından daha yüksektir ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Araştırmaya katılan evli bireylerin yaş gruplarına göre evlilik uyum ölçeği puanları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı bulunmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Tablo 7.

Evli bireylerin cinsiyetlerine göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması

Ölçekler	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	s	t	p
Duygusal	Kadın	141	6,21	2,31	-0,937	0,350
İstismar	Erkek	134	6,52	3,13		
Fiziksel	Kadın	141	5,40	1,61	-1,884	0,061
İstismar	Erkek	134	5,91	2,78		
Fiziksel	Kadın	141	6,69	2,39	-2,535	0,012*
İhmal	Erkek	134	7,51	3,00		
Duygusal	Kadın	141	11,57	2,87	-2,251	0,025
İhmal	Erkek	134	12,41	3,28		
Cinsel	Kadın	141	5,48	2,04	1,186	0,236
İstismar	Erkek	134	5,25	1,09		
ÇÇTÖ	Kadın	141	41,85	6,17	-1,533	0,126
	Erkek	134	43,13	7,59		
Problem	Kadın	141	58,78	6,88	1,268	0,206
Odaklı	Erkek	134	57,57	8,90		
Duygu	Kadın	141	55,32	7,05	3,958	0,000*
Odaklı	Erkek	134	51,57	8,63		
İşlevsel	Kadın	141	38,26	6,89	0,710	0,479
Olmayan	Erkek	134	37,60	8,60		
EUÖ	Kadın	141	44,07	9,00	-0,366	0,714
	Erkek	134	44,47	9,06		

* $p \leq 0,05$

Tablo 7’de evli bireylerin cinsiyetlerine göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması verilmiştir.

Tablo 7 incelendiğinde, araştırmaya dahil edilen bireylerin cinsiyetlerine göre çocuk çağı travmaları ölçeği genel puanları ve fiziksel ihmal dışındaki alt boyutlardan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmüştür ($p > 0,05$).

Katılımcıların cinsiyetlerine göre ÇÇTÖ alt boyutu olan fiziksel ihmalden aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Erkek katılımcıların puan ortalaması, kadın katılımcılardan daha yüksektir ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Araştırmaya dahil edilen evli bireylerin duygu odaklı başa çıkma tutum puanları ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Kadın katılımcıların duygu odaklı problem çözme puanları, erkek katılımcıların puanlarından daha yüksektir ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir. Evli bireylerin COPE'deki problem odaklı ve işlevsel olmayan başa çıkma tutumlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı olan bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Kadın ve erkek evli bireylerin EUÖ puanları arasında istatistiki olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Kadın ve erkek katılımcıların EUÖ puanları benzerdir.

Tablo 8.

Evli bireylerin uyruklarına göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması

Ölçekler	Uyruk	n	$\bar{x}$	s	t	p
Duygusal	TC	192	6,43	2,88	0,632	0,528
İstismar	KKTC	83	6,20	2,38		
Fiziksel	TC	192	5,71	2,52	0,678	0,498
İstismar	KKTC	83	5,51	1,54		
Fiziksel	TC	192	6,93	2,59	-1,517	0,130
İhmal	KKTC	83	7,47	3,02		
Duygusal	TC	192	11,93	3,05	-0,445	0,657
İhmal	KKTC	83	12,11	3,23		
Cinsel	TC	192	5,34	1,71	-0,359	0,720
İstismar	KKTC	83	5,42	1,52		
ÇÇTÖ	TC	192	42,52	7,15	0,156	0,876
	KKTC	83	42,37	6,39		
Problem	TC	192	58,59	7,41	1,288	0,199
Odaklı	KKTC	83	57,25	9,02		
Duygu	TC	192	54,27	7,75	2,461	0,014*
Odaklı	KKTC	83	51,69	8,53		
İşlevsel	TC	192	38,07	7,63	0,437	0,663
Olmayan	KKTC	83	37,63	8,11		
EUÖ	TC	192	43,90	9,47	-1,034	0,302
	KKTC	83	45,12	7,86		

* $p\leq 0,05$

Tablo 8’de evli bireylerin uyruklarına göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması verilmiştir.

Tablo 8 incelendiğinde, araştırmaya katılan evli bireylerin uyruklarına göre çocuk çağı travmaları ölçeği ve evlilik uyum ölçeği genel puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). TC ve KKTC uyruklu katılımcıların ölçeklerden aldıkları puan ortalaması benzerdir.

Araştırma kapsamına alınan evli bireylerin duygu odaklı başa çıkma tutum puanları ile uyrukları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır. KKTC uyruklu katılımcıların duygu odaklı problem çözme puanları, TC uyruklu katılımcıların puanlarından daha yüksektir ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Tablo 9.

Evli bireylerin en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimlerine göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması

Ölçekler	Yaşanılan yer	n	$\bar{x}$	s	Alt	Üst	F	p
Duygusal İstismar	Köy	42	6,12	2,18	5	17	0,271	0,763
	İlçe/kasaba	77	6,51	2,70	5	22		
	İl merkezi	156	6,36	2,90	5	22		
Fiziksel İstismar	Köy	42	5,48	1,73	5	14	0,735	0,480
	İlçe/kasaba	77	5,91	2,73	5	25		
	İl merkezi	156	5,56	2,14	5	24		
Fiziksel İhmal	Köy	42	6,95	2,82	5	16	2,990	0,052
	İlçe/kasaba	77	7,73	3,22	5	20		
	İl merkezi	156	6,81	2,39	5	17		
Duygusal İhmal	Köy	42	11,79	3,10	8	19	1,049	0,352
	İlçe/kasaba	77	12,42	3,33	7	22		
	İl merkezi	156	11,82	2,98	5	21		
Cinsel İstismar	Köy	42	5,31	1,72	5	16	1,751	0,175
	İlçe/kasaba	77	5,66	2,55	5	24		
	İl merkezi	156	5,24	0,88	5	11		
ÇÇTÖ	Köy	42	41,88	6,90	33	74	1,531	0,218
	İlçe/kasaba	77	43,64	8,15	35	93		
	İl merkezi	156	42,06	6,20	34	75		
Problem Odaklı	Köy	42	57,43	9,88	20	71	0,275	0,759
	İlçe/kasaba	77	58,56	7,92	38	74		
	İl merkezi	156	58,21	7,38	35	74		
Duygu Odaklı	Köy	42	54,02	9,30	20	72	0,190	0,827
	İlçe/kasaba	77	53,70	7,54	34	68		
	İl merkezi	156	53,24	8,00	32	75		
	Köy	42	36,31	8,22	20	57	1,380	0,253

İşlevsel	İlçe/kasaba	77	38,78	7,48	26	59		
Olmayan	İl merkezi	156	37,96	7,76	24	72		
	Köy	42	44,19	8,85	23	60	0,717	0,489
EUÖ	İlçe/kasaba	77	45,29	7,32	21	58		
	İl merkezi	156	43,78	9,80	10	58		

Tablo 9 incelenmiş ve araştırma kapsamına alınan evli bireylerin en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimlerine göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır. Katılımcıların yaşadıkları yer dikkate alınmaksızın ölçeklerden ve başa çıkma tutumlarından benzer puanlar aldıkları görülmüştür.

Tablo 10.

Evli bireylerin çalışma durumlarına göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması

Ölçekler	Çalışma durumu	n	$\bar{x}$	s	t	p
Duygusal	Çalışan	241	6,35	2,77	-0,243	0,808
İstismar	Çalışmayan	34	6,47	2,51		
Fiziksel	Çalışan	241	5,67	2,35	0,484	0,629
İstismar	Çalışmayan	34	5,47	1,64		
Fiziksel	Çalışan	241	7,04	2,72	-0,799	0,425
İhmal	Çalışmayan	34	7,44	2,82		
Duygusal	Çalışan	241	12,05	3,09	0,968	0,334
İhmal	Çalışmayan	34	11,50	3,21		
Cinsel	Çalışan	241	5,24	0,99	-3,573	0,000*
İstismar	Çalışmayan	34	6,29	3,81		
ÇÇTÖ	Çalışan	241	42,42	6,77	-0,315	0,753
	Çalışmayan	34	42,82	7,95		
Problem	Çalışan	241	58,03	8,14	-0,890	0,374
Odaklı	Çalışmayan	34	59,32	6,25		
Duygu	Çalışan	241	52,85	8,07	-3,604	0,000*
Odaklı	Çalışmayan	34	58,06	6,45		
İşlevsel	Çalışan	241	37,58	7,84	-2,067	0,040*
Olmayan	Çalışmayan	34	40,50	6,82		
EUÖ	Çalışan	241	44,29	8,68	0,143	0,887
	Çalışmayan	34	44,06	11,27		

* $p \leq 0,05$

Tablo 10'da evli bireylerin çalışma durumlarına göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması verilmiştir.

Tablo 10 incelendiğinde, araştırmaya katılan evli bireylerin ÇÇTÖ genel puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Çalışan ve çalışmayan katılımcıların ölçek puan ortalamaları benzerlik göstermektedir. Katılımcıların çocukluk çağı travmaları alt boyutu olan cinsel istismar puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Çalışmayan katılımcıların cinsel istismar puanları, çalışan katılımcıların puanlarından daha yüksek bulunmuştur ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Araştırmaya katılan evli bireylerin evlilik uyum ölçeği puanları ile çalışma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur ($p>0,05$). Çalışan ve çalışmayan katılımcıların evlilik uyum ölçeği puan ortalamaları benzerdir.

Katılımcıların duygu odaklı ve işlevsel olmayan başa çıkma tutumları değerlendirmesi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p<0,05$). Çalışmayan katılımcıların hem duygu odaklı hem de işlevsel olmayan başa çıkma puanları, çalışan katılımcıların puanlarından daha yüksek bulunmuştur ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Tablo 11.

Evli bireylerin kendi gelir durumlarına göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması

Ölçekler	Kendi gelir durumu	n	$\bar{x}$	s	Alt	Üst	F	p	Fark
Duygusal İstismar	İyi	127	6,06	2,46	5	22	15,007	0,000*	1-3
	Orta	137	6,31	2,42	5	19			2-3
	Kötü	11	10,55	5,43	5	22			
Fiziksel İstismar	İyi	127	5,50	2,15	5	24	6,475	0,002*	1-3
	Orta	137	5,60	1,66	5	15			2-3
	Kötü	11	8,00	6,26	5	25			
Fiziksel İhmal	İyi	127	6,43	2,07	5	13	11,021	0,000*	1-3
	Orta	137	7,49	2,89	5	17			2-3
	Kötü	11	9,73	4,65	5	20			
Duygusal İhmal	İyi	127	11,66	2,98	5	21	2,802	0,062	
	Orta	137	12,13	3,17	7	21			
	Kötü	11	13,82	3,06	11	22			
Cinsel İstismar	İyi	127	5,26	1,11	5	15	14,985	0,000*	1-3
	Orta	137	5,26	0,96	5	11			2-3
	Kötü	11	7,91	6,27	5	24			
ÇÇTÖ	İyi	127	41,36	5,75	33	75	15,748	0,000*	1-3
	Orta	137	42,66	5,80	35	63			2-3
	Kötü	11	52,91	17,32	40	93			
Problem Odaklı	İyi	127	58,57	7,27	38	74	0,774	0,462	
	Orta	137	58,05	8,42	20	74			
	Kötü	11	55,55	9,20	38	71			
Duygu Odaklı	İyi	127	53,40	7,45	34	73	0,615	0,541	
	Orta	137	53,77	8,69	20	75			
	Kötü	11	51,00	6,96	41	63			
İşlevsel Olmayan	İyi	127	37,47	7,99	24	72	0,613	0,543	
	Orta	137	38,23	7,48	20	65			
	Kötü	11	39,73	8,98	28	57			
EUÖ	İyi	127	45,30	9,17	10	58	8,985	0,000*	1-3
	Orta	137	44,16	8,41	13	60			2-3
	Kötü	11	33,64	8,30	16	47			

* $p \leq 0,05$

Tablo 11’de evli bireylerin kendi gelir durumlarına göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanları ANOVA testi kullanılarak karşılaştırılmıştır.

Tablo 11 incelendiğinde, araştırma kapsamına alınan evli bireylerin kendi gelir durumlarına göre, ÇÇTÖ genel puanları, ölçeğin alt boyutu olan duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal ve cinsel istismar puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu görülmüştür ($p < 0,05$). Kendi gelir durumu kötü olan katılımcıların puan ortalamaları, gelir durumu orta ve iyi

olan katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Araştırmaya katılan evli bireylerin kendi gelir durumlarına göre COPE'deki problem odaklı, duygu odaklı ve işlevsel olmayan alt faktörlerden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir fark olmadığı görülmüştür.

Katılımcıların evlilik uyum ölçeği puanları ile kendi gelir durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Gelir durumu iyi olan katılımcıların ölçek puan ortalaması, diğerlerinden daha yüksektir ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Tablo 12.

Evli bireylerin yetiştikleri ailenin gelir durumlarına göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması

Ölçekler	Ailenin gelir durumu	n	$\bar{x}$	s	Alt	Üst	F	p	Fark
Duygusal İstismar	İyi	81	6,31	2,68	5	22	3,525	0,031*	1-3
	Orta	159	6,14	2,49	5	21			2-3
	Kötü	35	7,49	3,65	5	22			
Fiziksel İstismar	İyi	81	5,52	2,28	5	24	5,934	0,003*	1-3
	Orta	159	5,45	1,61	5	17			2-3
	Kötü	35	6,86	3,93	5	25			
Fiziksel İhmal	İyi	81	6,46	2,41	5	17	11,374	0,000*	1-3
	Orta	159	7,00	2,43	5	16			2-3
	Kötü	35	8,97	3,78	5	20			
Duygusal İhmal	İyi	81	11,36	2,95	5	21	3,474	0,032*	1-3
	Orta	159	12,09	3,10	7	21			
	Kötü	35	12,94	3,24	8	22			
Cinsel İstismar	İyi	81	5,14	0,54	5	8	1,884	0,154	
	Orta	159	5,40	1,78	5	24			
	Kötü	35	5,77	2,50	5	16			
ÇÇTÖ	İyi	81	41,46	5,58	33	72	8,593	0,000*	1-3
	Orta	159	42,03	6,07	35	75			2-3
	Kötü	35	46,83	10,87	37	93			
Problem Odaklı	İyi	81	59,16	7,44	35	74	1,293	0,276	
	Orta	159	58,03	8,11	20	74			
	Kötü	35	56,66	8,18	38	74			
Duygu Odaklı	İyi	81	53,72	8,14	33	75	2,280	0,104	
	Orta	159	53,97	8,12	20	72			
	Kötü	35	50,80	7,28	34	63			
İşlevsel Olmayan	İyi	81	37,84	9,01	24	72	0,014	0,986	
	Orta	159	38,01	7,17	20	65			
	Kötü	35	37,86	7,50	27	58			
EUÖ	İyi	81	44,37	9,97	10	58	1,208	0,300	
	Orta	159	44,69	8,32	22	60			
	Kötü	35	42,09	9,65	13	54			

* $p \leq 0,05$

Tablo 12’de evli bireylerin yetiştikleri ailenin gelir durumlarına göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanları ANOVA testi kullanılarak karşılaştırılmıştır.

Tablo 12 incelendiğinde, araştırma kapsamına alınan evli bireylerin ailelerinin gelir durumlarına göre, ÇÇTÖ genel puanları, ölçeğin alt boyutu olan fiziksel istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu görülmüştür ($p < 0,05$). Ailelerinin gelir durumu kötü olan katılımcıların puan ortalamaları, ailelerinin gelir durumu orta ve iyi olan katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Katılımcıların COPE ve EUÖ genel puanları ile ailelerinin gelir durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilememiştir ($p>0,05$). Ailelerinin gelir durumlarına bakılmaksızın katılımcıların aldıkları puanlar benzerlik göstermektedir.

Tablo 13.

Evli bireylerin doğum sıralarına göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması

Ölçekler	Doğum Sırası	n	$\bar{x}$	s	Alt	Üst	F	p	Fark
Duygusal İstismar	Bir	103	6,83	3,71	5	22	3,257	0,040*	1-2
	İki	73	5,77	1,39	5	12			
	Üç	99	6,32	2,17	5	16			
Fiziksel İstismar	Bir	103	6,15	3,22	5	25	4,196	0,016*	1-2
	İki	73	5,25	1,06	5	12			
	Üç	99	5,42	1,53	5	15			
Fiziksel İhmal	Bir	103	6,91	2,81	5	20	1,085	0,339	
	İki	73	6,90	2,51	5	17			
	Üç	99	7,41	2,80	5	17			
Duygusal İhmal	Bir	103	11,92	3,24	7	22	0,442	0,643	
	İki	73	11,77	3,00	8	21			
	Üç	99	12,20	3,04	5	19			
Cinsel İstismar	Bir	103	5,20	1,17	5	16	0,918	0,400	
	İki	73	5,53	1,58	5	15			
	Üç	99	5,41	2,08	5	24			
ÇÇTÖ	Bir	103	43,17	8,96	35	93	0,984	0,375	
	İki	73	41,71	4,74	33	57			
	Üç	99	42,31	5,73	34	61			
Problem Odaklı	Bir	103	57,52	7,47	35	74	0,696	0,500	
	İki	73	58,93	8,03	36	74			
	Üç	99	58,33	8,35	20	74			
Duygu Odaklı	Bir	103	53,31	8,11	33	75	0,041	0,960	
	İki	73	53,60	8,24	32	70			
	Üç	99	53,60	7,96	20	73			
İşlevsel Olmayan	Bir	103	37,93	8,12	24	72	0,055	0,946	
	İki	73	37,71	7,00	24	58			
	Üç	99	38,11	7,99	20	65			
EUÖ	Bir	103	44,86	8,49	20	58	2,113	0,123	
	İki	73	45,40	7,80	16	58			
	Üç	99	42,81	10,20	10	60			

* $p \leq 0,05$

Tablo 13'de evli bireylerin doğum sıralarına göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması verilmiştir.

Tablo 13 incelendiğinde, ÇÇTÖ alt boyutu olan duygusal istismar ve fiziksel istismar puanları ile katılımcıların doğum sıraları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). İlk sırada doğan katılımcıların duygusal ve fiziksel istismar puanları, ikinci ve üçüncü sırada doğanlardan daha yüksek bulunmuştur ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Araştırmaya dahil edilen evli bireylerin COPE aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiki olarak anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Evli bireylerin evlilik uyum ölçeği genel puanları ile doğum sıraları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilememiştir ($p>0,05$). Doğum sıralarına bakılmaksızın katılımcıların evlilik uyum ölçeği genel puanları benzerlik göstermektedir.

Tablo 14.

Evli bireylerin evlenme yaşlarına göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması

Ölçekler	Evlenme yaşı	n	$\bar{x}$	s	Alt	Üst	F	p	Fark
Duygusal İstismar	20 yaş ve altı	51	6,73	3,05	5	19	0,691	0,502	
	21-25 yaş arası	114	6,18	2,45	5	21			
	26 yaş ve üzeri	110	6,38	2,88	5	22			
Fiziksel İstismar	20 yaş ve altı	51	5,49	1,51	5	14	0,766	0,466	
	21-25 yaş arası	114	5,52	1,74	5	17			
	26 yaş ve üzeri	110	5,85	2,95	5	25			
Fiziksel İhmal	20 yaş ve altı	51	7,75	2,98	5	17	1,822	0,164	
	21-25 yaş arası	114	6,91	2,66	5	17			
	26 yaş ve üzeri	110	6,97	2,67	5	20			
Duygusal İhmal	20 yaş ve altı	51	12,18	3,12	9	21	1,191	0,306	
	21-25 yaş arası	114	11,64	2,86	7	21			
	26 yaş ve üzeri	110	12,25	3,32	5	22			
Cinsel İstismar	20 yaş ve altı	51	5,75	3,11	5	24	1,816	0,165	
	21-25 yaş arası	114	5,22	0,83	5	10			
	26 yaş ve üzeri	110	5,35	1,27	5	15			
ÇÇTÖ	20 yaş ve altı	51	43,55	7,45	35	74	0,839	0,433	
	21-25 yaş arası	114	42,04	5,94	33	75			
	26 yaş ve üzeri	110	42,42	7,58	34	93			
Problem Odaklı	20 yaş ve altı	51	58,14	8,99	20	74	0,817	0,443	
	21-25 yaş arası	114	57,54	8,05	35	72			
	26 yaş ve üzeri	110	58,89	7,29	38	74			
Duygu Odaklı	20 yaş ve altı	51	55,10	8,14	20	75	1,423	0,243	
	21-25 yaş arası	114	53,44	7,92	39	73			
	26 yaş ve üzeri	110	52,80	8,14	32	71			
İşlevsel Olmayan	20 yaş ve altı	51	40,47	7,36	20	57	3,444	0,033*	1-2
	21-25 yaş arası	114	37,19	7,23	24	59			1-3
	26 yaş ve üzeri	110	37,54	8,29	25	72			
EUÖ	20 yaş ve altı	51	42,78	10,15	20	58	0,844	0,431	
	21-25 yaş arası	114	44,59	9,23	10	60			
	26 yaş ve üzeri	110	44,62	8,21	13	58			

* $p \leq 0,05$

Tablo 14'te evli bireylerin evlenme yaşlarına göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması verilmiştir. Tablo 14 incelenmiş ve araştırmaya katılan evli bireylerin evlenme yaşları ile ÇÇTÖ geneli, ölçeğin alt boyutları ve evlilik uyum ölçeği genel puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmüştür ($p > 0,05$). Evlenme yaşlarına bakılmaksızın katılımcıların ölçeklerden aldıkları puan ortalaması benzerlik göstermektedir.

Katılımcıların işlevsel olmayan başa çıkma tutum ölçeği puanları ile evlenme yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0,05$). 20 yaş

ve altında evlenen katılımcıların puanları, 21-25 yaş ve 26 yaş ve üzerinde evlenen katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur ve aralarındaki bu fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Tablo 15.

Evli bireylerin evlenme şekillerine göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması

Ölçekler	Evlenme şekli	n	$\bar{x}$	s	Alt	Üst	F	p	Fark
Duygusal İstismar	Görücü usulü (Hiç tanımadan)	27	7,22	3,68	5	19	1,524	0,220	
	Görücü usulü (tanıyarak)	67	6,36	2,26	5	14			
	Flört ederek/Aşk	181	6,24	2,73	5	22			
Fiziksel İstismar	Görücü usulü (Hiç tanımadan)	27	6,22	2,58	5	14	1,423	0,243	
	Görücü usulü (tanıyarak)	67	5,36	1,37	5	15			
	Flört ederek/Aşk	181	5,67	2,47	5	25			
Fiziksel İhmal	Görücü usulü (Hiç tanımadan)	27	8,15	3,13	5	16	2,342	0,098	
	Görücü usulü (tanıyarak)	67	6,87	2,19	5	14			
	Flört ederek/Aşk	181	7,02	2,82	5	20			
Duygusal İhmal	Görücü usulü (Hiç tanımadan)	27	12,74	3,27	8	21	1,008	0,366	
	Görücü usulü (tanıyarak)	67	11,75	2,84	5	18			
	Flört ederek/Aşk	181	11,96	3,17	7	22			
Cinsel İstismar	Görücü usulü (Hiç tanımadan)	27	5,52	2,17	5	16	0,238	0,788	
	Görücü usulü (tanıyarak)	67	5,43	1,23	5	11			
	Flört ederek/Aşk	181	5,32	1,70	5	24			
ÇÇTÖ	Görücü usulü (Hiç tanımadan)	27	44,93	9,30	33	74	1,896	0,152	
	Görücü usulü (tanıyarak)	67	42,21	4,87	34	61			
	Flört ederek/Aşk	181	42,20	7,11	35	93			
Problem Odaklı	Görücü usulü (Hiç tanımadan)	27	57,96	10,73	20	70	0,279	0,756	
	Görücü usulü (tanıyarak)	67	58,82	8,76	36	74			
	Flört ederek/Aşk	181	57,99	7,14	35	74			
Duygu Odaklı	Görücü usulü (Hiç tanımadan)	27	53,67	9,19	20	65	0,302	0,740	
	Görücü usulü (tanıyarak)	67	54,12	8,08	38	75			
	Flört ederek/Aşk	181	53,23	7,91	32	71			
İşlevsel Olmayan	Görücü usulü (Hiç tanımadan)	27	39,56	9,51	20	57	0,790	0,455	
	Görücü usulü (tanıyarak)	67	38,19	7,58	26	54			
	Flört ederek/Aşk	181	37,60	7,56	24	72			
EUÖ	Görücü usulü (Hiç tanımadan)	27	40,15	14,35	10	58	3,197	0,042*	1-2
	Görücü usulü (tanıyarak)	67	44,51	8,84	16	60			1-3
	Flört ederek/Aşk	181	44,79	7,91	20	58			

* $p \leq 0,05$

Tablo 15'te evli bireylerin evlenme şekillerine göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması verilmiştir.

ANOVA testi kullanılarak karşılaştırılan evlenme şekillerine göre ÇÇTÖ geneli, ölçeğin alt boyutları ve başa çıkma tutumları değerlendirme puanları arasında

istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Katılımcılar evlenme şekillerine bakılmaksızın söz konusu ölçeklerden benzer puanlar almışlardır.

Araştırma kapsamına alınan evli bireylerin evlenme şekillerine göre COPE'den aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiki olarak anlam teşkil etmediği görülmüştür ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan evli bireylerin evlenme şekillerine göre EUÖ genel puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Flört ederek evlenen katılımcıların ölçekten aldıkları puanlar, diğerlerinden daha yüksek bulunmuştur ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Tablo 16.

Evli bireylerin evlilik sürelerine göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması

Ölçekler	Evlilik süresi	n	$\bar{x}$	s	Alt	Üst	F	p
Duygusal İstismar	5 yıl ve altı	67	6,64	3,41	5	22	0,455	0,635
	6-15 yıl arası	88	6,27	2,75	5	22		
	16 yıl ve üzeri	120	6,28	2,29	5	19		
Fiziksel İstismar	5 yıl ve altı	67	6,01	3,20	5	25	1,418	0,244
	6-15 yıl arası	88	5,66	2,43	5	24		
	16 yıl ve üzeri	120	5,43	1,31	5	13		
Fiziksel İhmal	5 yıl ve altı	67	7,04	3,16	5	20	1,965	0,142
	6-15 yıl arası	88	6,67	2,39	5	17		
	16 yıl ve üzeri	120	7,43	2,69	5	16		
Duygusal İhmal	5 yıl ve altı	67	12,15	3,43	7	22	1,749	0,176
	6-15 yıl arası	88	11,48	3,01	5	19		
	16 yıl ve üzeri	120	12,26	2,95	9	21		
Cinsel İstismar	5 yıl ve altı	67	5,33	1,09	5	11	0,100	0,905
	6-15 yıl arası	88	5,43	1,67	5	16		
	16 yıl ve üzeri	120	5,34	1,89	5	24		
ÇÇTÖ	5 yıl ve altı	67	42,58	9,29	35	93	0,074	0,929
	6-15 yıl arası	88	42,24	6,47	34	74		
	16 yıl ve üzeri	120	42,58	5,62	33	61		
Problem Odaklı	5 yıl ve altı	67	57,15	7,36	38	72	0,766	0,466
	6-15 yıl arası	88	58,60	7,80	35	74		
	16 yıl ve üzeri	120	58,47	8,35	20	74		
Duygu Odaklı	5 yıl ve altı	67	53,90	8,15	33	70	0,597	0,551
	6-15 yıl arası	88	52,72	7,55	32	68		
	16 yıl ve üzeri	120	53,83	8,40	20	75		
İşlevsel Olmayan	5 yıl ve altı	67	36,93	7,54	25	59	1,273	0,282
	6-15 yıl arası	88	37,63	7,84	24	65		
	16 yıl ve üzeri	120	38,73	7,82	20	72		
EUÖ	5 yıl ve altı	67	45,51	7,55	22	59	1,507	0,223
	6-15 yıl arası	88	44,70	8,57	13	58		
	16 yıl ve üzeri	120	43,25	9,99	10	60		

Tablo 16 incelendiğinde, araştırma kapsamına alınan evli bireylerin evlilik sürelerine göre ÇÇTÖ geneli ve ölçek alt boyutları, COPE ve EUÖ genel puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptanmıştır ($p < 0,05$). Evlilik sürelerine bakılmaksızın katılımcılar, söz konusu ölçeklerden benzer puanlar almışlardır.

Tablo 17.

Evli bireylerin eş ve çocukları dışında evde yaşayan birinin olması durumuna göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanlarının karşılaştırılması

Ölçekler	Eş ve çocuklar dışında evde yaşayan biri	n	$\bar{x}$	s	t	p
Duygusal	Var	16	6,63	2,68	0,393	0,695
İstismar	Yok	259	6,35	2,75		
Fiziksel	Var	16	5,75	1,57	0,186	0,852
İstismar	Yok	259	5,64	2,31		
Fiziksel	Var	16	6,94	3,45	-0,231	0,817
İhmal	Yok	259	7,10	2,69		
Duygusal	Var	16	11,63	3,24	-0,474	0,636
İhmal	Yok	259	12,00	3,10		
Cinsel	Var	16	5,25	0,68	-0,292	0,770
İstismar	Yok	259	5,37	1,69		
ÇÇTÖ	Var	16	42,69	6,28	0,128	0,898
	Yok	259	42,46	6,96		
Problem	Var	16	55,38	11,70	-1,465	0,144
Odaklı	Yok	259	58,36	7,64		
Duygu	Var	16	51,06	12,28	-1,242	0,215
Odaklı	Yok	259	53,64	7,74		
İşlevsel	Var	16	35,94	8,68	-1,062	0,289
Olmayan	Yok	259	38,06	7,71		
EUÖ	Var	16	44,06	8,76	-0,093	0,926
	Yok	259	44,28	9,05		

Tablo 17 incelendiğinde, araştırmaya dahil edilen bireylerin eş ve çocukları dışında evde yaşayan biri olma durumlarına göre ÇÇTÖ geneli ve ölçek alt boyutları, COPE ve EUÖ genel puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptanmıştır ($p < 0,05$). Eş ve çocukları dışında evde yaşayan biri olma durumuna bakılmaksızın katılımcılar, söz konusu ölçeklerden benzer puanlar aldıkları görülmüştür.

Tablo 18.*Evli bireylerin ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanları arasındaki korelasyonlar*

		EUÖ
Duygusal İstismar	r	-0,182
	p	0,002*
Fiziksel İstismar	r	-0,095
	p	0,117
Fiziksel İhmal	r	-0,249
	p	0,000*
Duygusal İhmal	r	-0,226
	p	0,000*
Cinsel İstismar	r	-0,163
	p	0,007*
ÇÇTÖ	r	-0,210
	p	0,000*
Aktif başa çıkma	r	0,144
	p	0,017*
Plan yapma	r	0,132
	p	0,029*
Diğer meşguliyetleri bastırma	r	0,069
	p	0,254
Geri durma	r	0,012
	p	0,847
Yararlı sosyal destek kullanımı	r	0,073
	p	0,226
Problem Odaklı	r	0,130
	p	0,031*
Duygusal sosyal destek kullanımı	r	0,084
	p	0,165
Pozitif yeniden yorumlama ve gelişme	r	0,136
	p	0,024*
Kabullenme	r	-0,162
	p	0,007*
Şakaya vurma	r	-0,090
	p	0,138
Dini olarak başa çıkma	r	0,036
	p	0,555
Duygu Odaklı	r	-0,006
	p	0,923
Zihinsel boş verme	r	-0,023
	p	0,707
Soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma	r	-0,116
	p	0,054
İnkâr	r	-0,046
	p	0,449
Davranışsal olarak boş verme	r	-0,181
	p	0,003
Madde kullanımı	r	-0,192
	p	0,001*
İşlevsel Olmayan	r	-0,166
	p	0,006*

* $p \leq 0,05$

Tablo 18.'de verilen evli bireylerin ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanları arasındaki korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde, evli bireylerin evlilik uyumları ile ÇÇTÖ'den aldıkları toplam puanlar ve duygusal istismar, fiziksel ihmal,

duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında düşük kuvvette ve anlamlı korelasyonlar bulunduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bu korelasyonlar negatif yönlü olduğundan dolayı evli bireylerin çağı travmaları ölçeğinden aldıkları toplam puanlar ve duygusal istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarından aldıkları puanlar arttıkça, EUÖ'den aldıkları puanlar azalmaktadır.

Evli bireylerin EUÖ'den aldıkları puanlar ile EUÖ problem odaklı başa çıkma stratejileri olan aktif başa çıkma, plan yapma alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü, duygu odaklı başa çıkma stratejisi olan kabullenme alt boyutundan ve işlevsel olmayan başa çıkma stratejisi olan madde kullanımı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında negatif yönlü korelasyonlar olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Evli bireylerin aktif başa çıkma ve plan yapma alt boyutlarından aldıkları puanlar arttıkça, evlilik uyumları artmakta, kabullenme ve madde kullanımı puanları arttıkça, evlilik uyumları azalmaktadır. Evli bireylerin COPE'de bulunan problem odaklı alt boyutundan aldıkları puanlar ile evlilik uyumu arasında pozitif yönlü, işlevsel olmayan alt boyutu puanları ile evlilik uyumu arasında ise negatif yönlü korelasyonlar olduğu görülmüştür.

Tablo 19.*Evli bireylerin ÇÇTÖ, COPE puanlarının EUÖ puanlarını yordaması*

	Standardize Olmayan Katsayılar		Standardize Katsayılar	t	p
	B	S.H.	Beta		
(Constant)	54,98	6,56		8,374	0,000
Duygusal İstismar	-0,44	0,30	-0,13	-1,453	0,147
Fiziksel İstismar	0,51	0,35	0,13	1,437	0,152
Fiziksel İhmal	-0,52	0,26	-0,16	-2,055	0,041*
Duygusal İhmal	-0,12	0,23	-0,04	-0,525	0,600
Cinsel İstismar	-0,45	0,34	-0,08	-1,330	0,185
Aktif başa çıkma	-0,03	0,36	-0,01	-0,076	0,940
Plan yapma	0,33	0,33	0,09	0,998	0,319
Diğer meşguliyetleri bastırma	0,01	0,28	0,00	0,032	0,974
Geri durma	0,20	0,29	0,05	0,700	0,485
Yararlı sosyal destek kullanımı	-0,09	0,26	-0,03	-0,344	0,731
Duygusal sosyal destek kullanımı	0,54	0,28	0,17	1,929	0,055
Pozitif yeniden yorumlama ve gelişme	-0,01	0,35	0,00	-0,030	0,976
Kabullenme	-0,50	0,22	-0,15	-2,228	0,027*
Şakaya vurma	-0,29	0,20	-0,09	-1,447	0,149
Dini olarak başa çıkma	-0,05	0,15	-0,02	-0,315	0,753
Zihinsel boş verme	0,15	0,24	0,04	0,627	0,531
Soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma	-0,48	0,24	-0,13	-1,998	0,047*
İnkâr	0,36	0,26	0,11	1,428	0,155
Davranışsal olarak boş verme	-0,27	0,32	-0,07	-0,826	0,410
Madde kullanımı	-0,49	0,29	-0,11	-1,652	0,100

* $p < 0,05$, $R^2 = 0,106$

Tablo 19.'da verilen evli bireylerin ÇÇTÖ, COPE puanlarının, EUÖ puanlarını yordamasına dair yapılan doğrusal regresyon analizi sonuçları incelendiğinde, kurulan modelin istatistiksel açıdan uygun olduğu ve bağımlı değişken olan evlilik uyumu puanlarındaki varyansın %10,6'sını açıkladığı görülmüştür.

Evli bireylerin ÇÇTÖ'de yer alan fiziksel ihmal alt boyutu puanlarının evlilik uyumunu negatif yönde yordadığı bulunmuştur. Evli bireylerin fiziksel ihmal alt boyutundan 1 puan fazla alması EUÖ puanlarını 0,52 puan azaltmaktadır.

Araştırmaya katılan evli bireylerin COPE'deki kabullenme ve soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma puanları EUÖ puanlarını negatif yönde yordamaktadır. Evli bireylerin kabullenme puanlarının 1 puan artmış olması

evlilik uyumunu 0,50 puan, soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma puanlarının 1 puan artmış olması 0,48 puan azaltmaktadır.

Tablo 20.

Evli bireylerin ÇÇTÖ, COPE puanlarının EUÖ puanlarını yordaması (Devam)

	Standardize Olmayan Katsayılar		Standardize Katsayılar	t	p
	B	S.H.	Beta		
(Constant)	55,10	6,30		8,744	0,000*
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	-0,23	0,08	-0,18	-2,961	0,003*
Problem Odaklı	0,11	0,08	0,10	1,468	0,143
Duygu Odaklı	-0,02	0,08	-0,02	-0,272	0,786
İşlevsel Olmayan	-0,17	0,08	-0,14	-2,199	0,029*

* $p \leq 0,05$, $R^2 = 0,064$

Tablo 20’de verilen evli bireylerin ÇÇTÖ, COPE puanlarının EUÖ puanlarını yordamasına ilişkin yapılan doğrusal regresyon analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 20’de evli bireylerin ÇÇTÖ, COPE puanlarının EUÖ puanlarını yordama durumunun incelenmesi amacıyla kurulan modelin istatistiksel açıdan uygun olduğu ve bağımlı değişken olan evlilik uyumu puanlarındaki varyansın %6,4 açıkladığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya dâhil edilen evli bireylerin ÇÇTÖ genelinden ve COPE’de bulunan işlevsel olmayan tutumlar alt boyutundan aldıkları puanların evlilik uyumu puanlarını negatif yönde yordadığı görülmüştür. Evli bireylerin ÇÇTÖ genelinden 1 puan fazla almış olması evlilik uyumlarını 0,23 puan, işlevsel olmayan tutumlardan 1 puan fazla almış olması ise evlilik uyumlarını 0,17 puan azaltmaktadır.

Tablo 21.*Evli bireylerin ÇÇTÖ, COPE puanlarının EUÖ puanlarını yordaması (Devam)*

	Standardize Olmayan Katsayılar		Standardize Katsayılar	t	p	R ²	F	p
	B	S.H.	Beta					
(Constant)	55,90	3,32		16,841	0,000*	0,041	12,613	0,000
ÇÇTÖ	-0,27	0,08	-0,21	-3,551	0,000*			
(Constant)	35,67	4,00		8,910	0,000*	0,013	4,700	0,031
Problem Odaklı	0,15	0,07	0,13	2,168	0,031*			
(Constant)	44,62	3,66		12,192	0,000*	0,000	0,009	0,923
Duygu Odaklı	-0,01	0,07	-0,01	-0,097	0,923			
(Constant)	51,58	2,68		19,227	0,000*	0,024	7,741	0,006
İşlevsel Olmayan	-0,19	0,07	-0,17	-2,782	0,006*			
(Constant)	48,98	5,77		8,485	0,000*	0,045	7,404	0,001
ÇÇTÖ	-0,25	0,08	-0,19	-3,155	0,002*			
Problem Odaklı	0,10	0,07	0,09	1,464	0,144			
(Constant)	61,76	4,02		15,373	0,000	0,059	9,644	0,000
ÇÇTÖ	-0,26	0,08	-0,20	-3,355	0,001*			
İşlevsel Olmayan	-0,17	0,07	-0,15	-2,535	0,012*			

Tablo 21’de verilen evli bireylerin ÇÇTÖ, COPE puanlarının EUÖ puanlarını yordamasına ilişkin yapılan doğrusal regresyon analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 21’de ayrıca COPE puanlarının ÇÇTÖ ile EUÖ ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki aracı rolü incelenmiş ancak COPE puanlarının aracı rolünün olmadığı saptanmıştır.

5. BÖLÜM

TARTIŞMA

Araştırmamızın bu bölümünde evli bireylerin çocukluk çağı travmaları ile evlilik uyumları arasındaki ilişkide başa çıkma tutumlarının aracı rolünün sosyo-demografik değişkenlere göre literatür eşliğinde tartışılmıştır.

ÇÇTÖ geneli ve ölçeğin alt boyutları olan duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar genel olarak 35 yaş ve altı yaş grubunda yüksek bulunmuştur. Bu sonuca benzer şekilde Finkelhor ve Jones (2004) 2-17 yaşları arasında bulunan 2031 çocuk üzerinde yürüttüğü araştırmada, çocukların % 70.1'inin bir ya da daha fazla istismar biçimine maruz kaldıkları belirtilmektedir. Kilpatrick vd. (1997) telefon survey yöntemi ile, 12-17 yaş arasındaki 4023 Amerikalı çocukla yürüttüğü araştırmada, katılımcıların % 17.4'ünün ciddi bir fiziksel şiddet, % 8'inin ise cinsel şiddet yaşantısı olduğu bulgulanmıştır.

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin cinsiyetlerine göre çocuk çağı travmaları ölçeği genel puanları ve fiziksel ihmal dışındaki alt boyutlardan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Katılımcıların cinsiyetlerine göre ÇÇTÖ alt boyutu olan fiziksel ihmalden aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir. Erkek katılımcıların puan ortalaması, kadın katılımcılardan daha yüksektir ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Bu araştırmada cinsel istismar dışında tüm istismar türleri erkek katılımcılarda anlamlı olarak daha sık saptanmıştır. Bu bulgu Finkelhor 1994'te erkek çocukların istismarının açığa vurulmasının kızlara göre daha az olduğu bulgusuyla farklı bulunmuştur (Finkelhor 1994'den akt. Abalı, 2017). Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesine 1997 ile 2006 seneleri

arasında Çocuk Cerrahisi Kliniği'ne müracaat eden 339 travma vakasına ait tıbbi dosyaları geriye dönük incelendiğinde, travma sonucu müracaat eden 339 vakanın % 33' ünün kız, % 67'sinin erkek olduğu tespit edilmiştir. Travmaya uğrayan vakalar ile cinsiyetler arasındaki ilişki incelendiğinde travmaya uğrayan erkek çocuklarının sayısının kız çocukları sayısının iki katından fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Büyükyavuz, Yavuz, Savaş, Özgüner ve Çubukçu, 2006). Bu araştırmadan çıkan sonuç yapılan çalışmayı destekler niteliktedir.

Türkiye'de sekiz ilde 4-12 yaş arasındaki çocuklarda yapılan çalışmada kızlarda %34.6 ve erkeklerde %32.5 oranında fiziksel istismar saptanmıştır. Bu sonuç araştırma bulguları ile farklılık göstermektedir (Taner ve Gökler, 2004).

Cezaevinde olan kadın suçlular ile yapılan çalışmada, katılımcıların % 53'ünün çocukluk çağı fiziksel istismar, % 60'ının cinsel istismar yaşantısının olduğu belirtilmiştir. Genç yetişkin suçlularda çocukluk çağı travmalarının çalışıldığı bir araştırmada, travmaya maruz kalan kişilerin büyük ölçüde şiddet suçuna giriştikleri bulgulanmıştır (Haapasalo ve Moilanen, 2004). Andrews ve Bonta, erken dönemde hayata geçen ihmalin ve istismar türlerinin insanlarda dürtü kontrol ve irade problemlerine, impulsif davranışlara yol açtığı belirtilmektedirler. Çalışmamızda deneklerin çocukluk çağı istismar ve ihmal yaşantısının anlamlı derecede yüksek olması literatürle uyumlu gözükmektedir (Andrews ve Bonta, 1998).

Bu çalışmada fiziksel istismarın erkeklerde daha çok görüldüğü bulgusu, Afifi vd. (2014); Kaya vd. (2015); Zeren, Yengil, Çelikel, Arık, ve Arslan (2012) araştırma bulguları ile örtüşürken; Çeçen-Eroğul'un (2013) yaptığı araştırmada fiziksel istismarın cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmüştür. Ayrıca WHO (2014)'da, fiziksel istismara ve ihmale maruz kalmanın cinsiyete göre bir farklılık göstermediğini belirtmiştir. Türk aile yapısında fiziksel olarak çocuğu cezalandırmanın bir disiplin yöntemi olarak kullanıldığı (Güleç, Topaloğlu, Ünsal ve Altıntaş, 2012) göz önünde bulundurulduğunda; genel olarak erkek çocukların kız çocuklarına göre daha çok saldırgan davranışlarda bulunuyor

olmalarının, disiplin amacıyla daha çok fiziksel ceza almış olabileceklerini düşündürmektedir.

Cinsel istismar açısından bakıldığında, konuyla ilgili yapılan bir takım çalışmalar sonucunda, kadınların erkeklere göre daha fazla cinsel istismara maruz kaldığı görülmüştür (Ayraller-Taner, Çetin, Işık ve İşeri, 2015; Iffland, Brähler, Neuner, Häuser and Glaesmer 2013; Sun, Ma, Bao, Chen and Zhang, 2008; WHO, 2014). Öte yandan erkeklerin kadınlardan daha fazla cinsel istismara uğradığını belirten çalışmalar da bulunmaktadır (Çeçen-Eroğul, 2013; Kaya, 2015; Zeren vd., 2012).

Mevcut çalışmada ise cinsel istismara maruz kalmanın, cinsiyete göre herhangi bir farklılaşma göstermediği ancak kadınların ortalamalarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Cinsel istismar açısından gerek ülkemizde gerekse yurt dışında yapılan çalışmalarda görülen bu farklılıklar, cinsel istismarın herkesçe kabul edilen ortak bir tanımının olmamasından (Bulut, 2007) kaynaklanıyor olabilir.

Genel olarak değerlendirildiğinde ise cinsel istismara maruz kalan bireylerin sahip olduğu utanma ve suçluluk duygusu (Polat, 2007), toplum tarafından hoş karşılanmayacakları düşüncesine yol açarak cinsel istismarın gün yüzüne çıkma olasılığını azaltabilir.

Özellikle kadınların şiddete maruz kaldıklarında kendilerini koruma altına alacak bir destek bulamamalarından ötürü, maruz kaldıkları durumları gizledikleri bilinmektedir (Ünal, 2005). Bu sebeplerden ötürü kadın katılımcıların maruz kaldıkları cinsel istismarı, erkeklere kıyasla daha fazla gizlemiş olabilecekleri düşünülebilir.

Mevcut çalışmada duygusal istismarın erkeklerde daha fazla görüldüğü bulgusu, Zoroğlu vd. (2001) ile Kaya'nın (2015) çalışma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Daigre vd. (2015) tarafından yapılan bir araştırma sonucunda, kadınlarda erkeklere göre daha fazla duygusal istismar görüldüğü bulgusu ile Miskiewicz, Ramisch, Shi, Surjadi ve Teeruthroy (2016) tarafından yapılan bir araştırmada, duygusal istismarın cinsiyete göre farklılaşmadığı bulgusu,

mevcut çalışmanın bulgularından farklılaşmaktadır. Travma toplam puanı açısından bakıldığında ise, bu çalışma kapsamında erkeklerin kadın katılımcılara göre daha yüksek puanlar aldıkları görülmüştür. Bu bulgu Yiğit (2013) ve Kaya'nın (2015) çalışmaları ile benzerlik göstermektedir. Genel olarak bakıldığında cinsel istismarın, fiziksel ve duygusal istismar ve ihmalin veya çocukluk döneminde görülebilecek tüm travmaların yapılan araştırmalarda cinsiyete göre farklılıklar göstermesinde, çocuk istismar ve ihmali olarak sayılan davranışların kültürden kültüre farklılaşmasının etkisinin olabileceği düşünülebilir. Ayrıca katılımcıların verdikleri cevapların içtenliği de ilgili araştırma bulgularında görülen farklılığı etkilemiş olabilir.

Araştırmaya dâhil edilen evli bireylerin duygu odaklı başa çıkma tutum puanları ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır. Kadın katılımcıların duygu odaklı problem çözme puanları, erkek katılımcıların puanlarından daha yüksektir ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir. Evli bireylerin COPE'deki problem odaklı ve işlevsel olmayan başa çıkma tutumlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı olan bir fark bulunmamaktadır.

Folkman ve Lazarus (1980) tarafından problemlerin çözümünde fonksiyonsuz yöntem olarak düşünülen ve duygu odaklı baş etme yöntemleri olarak bilinen çaresiz ve boyun eğici yaklaşımın, evlilik ve psikopatoloji ilişkisinde kullanılan bir aracı rolünün olmasının literatürde karşılaşılan neticelere uygunluk sağlamaktadır (Folkman ve Lazarus 1980).

Yüksel (2013) çalışmasında bu çalışmaya benzer bir sonuç bulmuştur. Kadınlarda, evlilik uyumları ve yaşadıkları psikolojik semptomlar arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu, evlilik uyumu düştükçe oluşan psikolojik semptomlarda çoğalmalar yaşandığı, bu ilişkide duygu odaklı çaresiz ve boyun eğici tutumun aracı rolü olduğu gözlemlenmiştir (Yüksel, 2013).

Kadın ve erkek evli bireylerin EUÖ puanları arasında istatistiki olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Kadın ve erkek katılımcıların EUÖ puanları benzerdir.

Yapılan literatür taramalarında da benzer sonuçlara raslanmıştır; Bireylerin evlilik uyumlarında cinsiyetlerine göre bir farklılık tespit edilememiştir (Demiray, 2006; Esmaeilpour, Mahdavi and Khajehi 2009; Çağ ve Yıldırım, 2013; Akçadağ, 2018).

Araştırmaya katılan evli bireylerin uyruklarına göre çocuk çağı travmaları ölçeği ve evlilik uyum ölçeği genel puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmüştür. TC ve KKTC uyruklu katılımcıların ölçeklerden aldıkları puan ortalaması benzerdir.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nun verilerine göre (2002) Amerika Birleşik Devletleri'nde 1995 yılında yapılan bir ulusal araştırmada, her 1000 çocuktan 49'unun, Çin Halk Cumhuriyeti'nde her 1000 çocuktan 461'inin ağır fiziksel istismara uğradığı belirtilmekte olup, bu oran Mısır'da %37, Kore'de %45, İtalya'da %8 olarak bildirilmiştir (Walker, Bonner, Kaufman, 1988'den aktaran Yurteri, 2011). Çalışmamızda, TC ve KKTC uyruklu katılımcıların ölçeklerden aldıkları puan ortalaması benzerdir. Literatür ile benzerlik göstermektedir.

Araştırma kapsamına alınan evli bireylerin duygu odaklı başa çıkma tutum puanları ile uyrukları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır. KKTC uyruklu katılımcıların duygu odaklı problem çözme puanları, TC uyruklu katılımcıların puanlarından daha yüksektir ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Uyruklar açısından benzer bir araştırmada; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde resmi ve özel tüm okullarda, 2004-2005 öğretim yılında Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık görevini yürüten 22 T.C.'li, 45 KKTC'li 67 rehber öğretmen üzerinden yapılan bir çalışmada; KKTC'li rehber öğretmenlerin kendini yorumlama, işle ilgili ve fiziksel koşullar ile ilgili stresinin T.C. uyruklu rehber öğretmenlerden daha fazla olduğu sonucu ortaya çıkmıştır (Bulut, 2006).

Araştırma kapsamına alınan evli bireylerin en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimlerine göre ÇÇTÖ, COPE ve EUÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır. Katılımcıların yaşadıkları yer dikkate alınmaksızın ölçeklerden ve başa çıkma tutumlarından benzer puanlar aldıkları görülmüştür.

Yüksel ve Saner (2016) tarafından yapılan çalışmada belirtildiği üzere; Türkiye’de çocukluk çağı cinsel istismarının, kentlerde kırsal alanlara göre üç kat daha sık olduğu, kadınların %26’sının 18 yaşından önce evlendiği ve kadınların %9’unun 15 yaşından evvel cinsel istismara uğradığı görülmüştür. Bölge düzeyinde; en sık İstanbul (%9) ve Akdeniz (%8,5) bölgelerinde bildirilmiştir. Saldırganların %60’ı tanıdık birisidir. 18 yaşından önce evlenen kadınların %19’u, 18 yaşından sonra evlenen kadınların %10’u cinsel şiddete uğramıştır. İki şiddet türü bir arada ölçüldüğünde, erken yaşta evlenen kadınların yarısı fiziksel ve/veya cinsel şiddete, 18 yaşından sonra evlenen kadınların ise üçte birinin şiddete uğradığı değerlendirilmiştir. Başka bir çalışmada, Güneydoğu Anadolu’da istismar veya ihmal nedeniyle yasal işlem yapılan 103 çocuk ve ergenin yarısından fazlasının küçük yaşta evlenen kızlar olduğu bildirilmiştir. Akdeniz, Marmara, Doğu Anadolu, Batı Karadeniz bölgesindeki ve belirli hastanelere sevk edilen mağdurların durumu araştırılarak, cinsel istismarcıların sosyokültürel özelliklerinin incelendiği bir çalışmada; tüm istismarcıların erkek olduğu ve çoğunlukla tanıdık kişiler, akrabalar ve aile fertlerinden oluştuğu bulgulanmıştır. Kız çocuklarının en sık istismara uğradığı, ilerleyen yaş ile birlikte istismara mağruz kalan kızların oranının yükseldiği, istismarcıların eğitim düzeyinin de düşük olduğu, evli olmama ve madde ve/veya alkol kullanım öyküsü oranının yüksek olduğu değerlendirilmiştir. Çalışmamızda evli bireylerin en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimlerine göre Çocukluk Çağı Travmaları, arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır. Bu araştırmalar, bu çalışma ile yapılan bulguları destekler nitelikte değildir.

Aaraştırmaya katılan evli bireylerin ÇÇTÖ genel puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır. Çalışan ve çalışmayan katılımcıların ölçek puan ortalamaları benzerlik göstermektedir. Katılımcıların çocukluk çağı travmaları alt boyutu olan cinsel istismar puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Çalışmayan katılımcıların cinsel istismar puanları, çalışan katılımcıların puanlarından daha yüksek bulunmuştur ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Sözen vd. (2013)'nin, Adli Tıp Kurumu'na 2011 yılında cinsel istismar mağduru olan ve ruhsal durum muayenesinin yapılmasının mahkeme kararıyla istenilen 44 kadın ile yaptıkları araştırmalarında, cinsel istismar mağduru deneklerin 25'i (%56.8)'nin çalışmadığı, geri kalanlarının ise işçi, memur veya serbest olarak çalıştıkları ortaya çıkmıştır. Bu araştırma yapılan çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmaya katılan evli bireylerin evlilik uyum ölçeği puanları ile çalışma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur. Çalışan ve çalışmayan katılımcıları evlilik uyum ölçeği puan ortalamaları benzerdir.

Çalışmamızın sonucuna benzer olan bu araştırmalarda da, yaşam doyum düzeylerinde çalışma durumuna göre farklılık olmadığı bulgulanmıştır (Kara vd., 2014; Akçadağ 2018).

Katılımcıların duygu odaklı ve işlevsel olmayan başa çıkma tutumları değerlendirmesi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir. Çalışmayan katılımcıları hem duygu odaklı hem de işlevsel olmayan başa çıkma puanları, çalışan katılımcıların puanlarından daha yüksek bulunmuştur ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Tavlı ve Ünsal (2016)'ın yaptıkları araştırmalarında da stresle başa çıkmada genellikle kadın çalışanların, stres yaratan durumlarda işlevsel olmayan başa çıkma tutumlarını kullandıklarını ortaya çıkartmışlardır. Bu araştırma, yapılan çalışmanın tam tersini doğrular biçimdedir.

Katılımcıların duygu odaklı ve işlevsel olmayan başa çıkma tutumları değerlendirmesi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir. Çalışmayan katılımcıları hem duygu odaklı hem de işlevsel olmayan başa çıkma puanları, çalışan katılımcıların puanlarından daha yüksek bulunmuştur ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Çalışmayanların çalışanlara göre; duygu odaklı başa çıkma puanlarının yüksek olmasının sebebinin, sosyal-kültürel yapının etkisi oldukça fazladır. Çoğunlukla yaşadığımız bölgede de stres oluşturan olaylardan kaçınma eğilimde olup, (boyun eğme ve kadercilik) sorunla mücadele etmek

istemedikleri, negatif duygularını paylaşma ve çoğunluklarda uzlaşarak, kendini kontrol ederek olumsuz olayları kabul etmeleri şeklinde belirtilebilir.

İşlevsel olmayan başa çıkma puanlarının yüksek olmasının nedeninin, maruz kalınan strese karşı olumsuz bir nitelik kazanılması ve problemin çözülmeyeceği imkânsız ve zor olacağı inanişinin olması şeklinde nitelendirilebilir. Bu durumda da kişide ruhsal sıkıntıların artmasına neden olacağı düşünülebilir.

Araştırma kapsamına alınan evli bireylerin kendi gelir durumlarına göre, ÇÇTÖ genel puanları, ölçeğin alt boyutu olan duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal ve cinsel istismar puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu görülmüştür. Kendi gelir durumu kötü olan katılımcıların puan ortalamaları, gelir durumu orta ve iyi olan katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Genellikle çocuk istismarı, ev yaşam koşullarının kötü olması ve gelir seviyesinin düşüklüğü ile orantılı bir şekilde artış gösterdiği yapılan araştırmalarda ifade edilmiştir (Tercan, 1995; Polat, 2001; Yılmaz-Irmak, 2008). Bu araştırmada çalışmamızı destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan evli bireylerin kendi gelir durumlarına göre COPE'deki problem odaklı, duygu odaklı ve işlevsel olmayan alt faktörlerden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir fark olmadığı görülmüştür.

Katılımcıların evlilik uyum ölçeği puanları ile kendi gelir durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Gelir durumu iyi olan katılımcıların ölçek puan ortalaması, diğerlerinden daha yüksektir ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Ekonomik seviyesi yüksek olanların, az ve orta seviyede ekonomik durumu olanlara göre yaşam doyum seviyeleri daha yüksek olduğu görülmüştür (Keser, 2005; Yıkılmaz ve Demir 2015; Akçadağ 2018). Bu araştırmalarda çalışmamızı destekler şekildedir. Günümüz şartlarda ekonomik seviyenin yüksekliği, kişilerin her türlü ihtiyaçlarını çok rahat karşılayacağı için yaşam

kalitesini artırmaktadır. Yaşam kalitesi artan bireylerinde evlilik uyumu daha yüksektir.

Araştırma kapsamına alınan evli bireylerin ailelerinin gelir durumlarına göre, çocukluk ÇÇTÖ genel puanları, ölçeğin alt boyutu olan fiziksel istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu görülmüştür.

Çalışmamızda ailelerinin gelir durumu kötü olan katılımcıların puan ortalamaları, ailelerinin gelir durumu orta ve iyi olan katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir. Literatürdeki araştırmalara bakıldığında, çocukluk çağı travmalarına sebep olan nedenler incelendiğinde, öncelikle ekonomik sorunların etkili olduğu bildirilmiştir (Polat 2001; Horton ve Cruise 2001; Güler vd. 2002; Erginer, 2007) ve bu sonuç çalışmamızı destekler niteliktedir. İncelenen literatür çalışmaların çoğunlukla gelir seviyesinin az olması ile istismar ya da ihmalin ilişkili olduğu şeklindedir. Sonuçları araştırmamıza benzeyen çalışmalar incelendiğinde; Aydın ve İşmen (2003) askerliğe gidenlerin, çocukluk dönemlerinde maruz kaldıkları örselenmelerin gelir düzeylerinin azalması ile ilişkili olduğunu saptanmıştır. Yılmaz-Irmak (2008)'in yaptığı araştırmasında da benzer bir örnek bulunmuştur. Ergenlerin ekonomik yapılarının, fiziksel istismar yaşayan ve yaşamayan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Fiziksel istismar mağduru grupta ekonomik seviyesinin düşük, istismar mağduru olmayan grubun ise ekonomik seviyesinin yüksek olduğu ifade edilmiştir. Zeren vd. (2012) araştırmalarında ise ailesi fakir olan öğrencilerin duygusal istismar ve toplam örselenme ölçek puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ekonomik seviyenin düşüklüğü, çocukluk dönemlerindeki bazı haklarından mahrum edilerek beklenen imkânlarla ulaşmayı sınırlaması, aynı zamanda da temel ihtiyaçlarının bile karşılanmaması bu sonuçların nedeni olarak gösterilebilir.

ÇÇTÖ alt boyutu olan duygusal istismar ve fiziksel istismar puanları ile katılımcıların doğum sıraları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. İlk sırada doğan katılımcıların duygusal ve fiziksel istismar

puanları, ikinci ve üçüncü sırada doğanlardan daha yüksek bulunmuştur ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Katılımcıların doğum sıraları ve aile içerisindeki çocuk sayılarının (Polat, 2001.; Güler vd., 2002; Erginer, 2007) istismar ve ihmalle ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar da bulunmaktadır. Bu araştırma, çalışmamızla benzer sonuçlar vermektedir.

Araştırmaya katılan evli bireylerin evlenme yaşları ile ÇÇTÖ geneli, ölçeğin alt boyutları ve evlilik uyum ölçeği genel puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Evlenme yaşlarına bakılmaksızın katılımcıların ölçeklerden aldıkları puan ortalaması benzerlik göstermektedir. Güneş vd. (2016) çocuk evliliği yapan kadınlarda çift uyumunu ve çocukluk çağı ruhsal travmasını ile ilgili yaptıkları çalışmalarında, çift uyumunu çoğunlukla evlenme yaşı, ilk hamilelik yaşı, çocukluk çağı ruhsal travması, cinsel istismar ve cinsel şiddete maruz kalma gibi etkenlerin olduğu saptanmıştır. Bu araştırma ise çalışmayı desteklememektedir. İncelenen literatürlerde evlenme yaşının, çift uyumunu etkileyen önemli etkenlerden birisi olduğu tespit edilmiştir (Özügurlu, 2013). Evlenme yaşı arttıkça evlilik uyumunun yükseldiği görülmüştür (Demiray, 2006). Bu verilerde çalışmamızı desteklememektedir.

Araştırmaya katılan evli bireylerin evlenme şekillerine göre EUÖ genel puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Flört ederek evlenen katılımcıların ölçekten aldıkları puanlar, diğerlerinden daha yüksek bulunmuştur ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Bu sonuç, literatürdeki diğer araştırmalar ile tutarlılık göstermemektedir.

Yüksel (2013) 19 ile 73 yaş aralığında farklılaşan 248 evli kadınla yaptığı çalışmada, görücü usulü ile evlenen kadınların, tanışarak evlenen kadınlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonucundan kültür ile ilgili olabileceği ve geleneksel yapıya sahip ailelerde yetişen kadınların, karar vermede başkalarına bağlı olmasından kaynakladığını ve flört etmesinin aile tarafından hoş karşılanmadığı şeklinde değerlendirilebilir. Diğer taraftan da, kendi istekleri doğrultusunda tanışarak evlilik yapan kadınların, kendi

yaşamlarıyla ilgili kararları daha kolay aldıkları ve toplumsal cinsiyet rollerine dair eşitlikçi tutumlar sergileyen insanlar olabilecekleri belirtilmiştir.

Araştırmaya katılan evli bireylerin evlenme şekilleri ile çocukluk çağı travmaları ile evlilik uyumları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmüştür. (Erginer, 2007)'de yaptığı çalışmasında, evlenme şekillerinin çocukluk çağı istismar ve ihmalle ilişkili olduğu gösterilmektedir. Bu araştırma yapılan çalışma ile uyum göstermemektedir.

Evli bireylerin evlilik sürelerine göre çocukluk çağı travmaları, başa çıkma tutumları ve evlilik uyumları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptanmıştır. Yapılan literatür araştırmalarında, bu çalışmanın aksine sonuçlar çıkarak, evlilik sürelerinin evlilik uyumu üzerinde etkileri ortaya çıkmıştır. Kimilerine göre evliliğin ilk yıllarında çiftler daha uyumlu olurken kimilerine göre ise; birbirini tanıma aşaması olduğu için uyumsuzluk daha fazla olabilmektedir. Bununla birlikte uzun yıllardır evli olan çiftlerin daha uyumlu olduğu düşünülmekte ancak Burgess & Wallin'e göre evlilik süresi arttıkça evlilik uyum puanlarında önemli bir azalma olmaktadır (Burgess & Wallin 1953'den akt. Şener & Terzioğlu, 2008). Yine aynı şekilde Şener & Terzioğlu (2008)'nin yapmış olduğu çalışmaya göre; hem kadın ve hem erkeklerde evlilik uyum puanının en yüksek olduğu grup 0-5 yıllık evliler, en düşük olduğu grup ise 16-20 yıllık evliliklerde olduğu görülmüştür. Perry, Venners, Barr ve Xu (2007), yeni evli çiftlerde çocukluk döneminde yaşanmış olan istismar ve evlilik uyumu arasındaki ilişkide psikolojik problemlerin aracı rolünü ortaya koymayı amaçlayan araştırmada duygusal istismar ve duygusal yoksunluk düzeylerinin yükseldikçe, evlilik uyum düzeylerinin düştüğü belirlenmiştir.

Evli bireylerin eş ve çocukları dışında evde yaşayan biri olma durumlarına göre çocukluk çağı travmaları, başa çıkma tutumları ve evlilik uyumları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptanmıştır.

Akçadağ (2018)'de yapmış olduğu araştırmasında; evlilik uyum ve yaşam doyum düzeyinin, evde kiminle yaşandığı değişkenine göre farklılık göstermediği şeklindeki sonucun çalışmamızı destekler niteliktedir.

Evli bireylerin evlilik uyumları ile çocukluk çağlarında travma yaşamalarına neden olan duygusal ve cinsel istismar, duygusal ve cinsel ihmal olguları arasında düşük kuvvette ve anlamlı bağlantılar olduğu belirlenmiştir. Bu bağlantılar bireylerin normal yaşamları ile ters yönlü bulunduğu için çocukluk çağlarında yaşamış oldukları duygusal ve cinsel istismar, duygusal ve cinsel ihmal olgularının etkileri arttıkça evlilik uyumları azalmaktadır.

Kıvrak vd. (2015)'na göre ise duygusal ihmal ve cinsel istismardan çok, duygusal istismar, fiziksel istismar ve fiziksel ihmalin eş şiddeti mağdurluğunu yordadığını göstermektedir. Çalışmamız bulguları Kıvrak vd.(2015)'nın çalışmasının bulgularını destekler nitelikte değildir.

Kıvrak vd. (2015)'nin yaptığı araştırmanın örneklemini hasta ziyareti için hastaneye başvurarak gelen 410 ziyaretçi, evrenini ise Kars ilinde yaşayan toplam 110.000 kadın oluşturmaktadır. Kıvrak vd. (2015)'nin çalışmasının araştırmamızı destekler nitelikte olmamasının nedeni olarak örneklem ve sosyokültürel farklılıkların olabileceği düşünülebilir. Ayrıca, Kıvrak vd. (2015), çocukluk döneminde travmaya maruz kalan kadınların evliliklerinde eşleri tarafından şiddete uğramalarının nedeni olarak, bu kişilerin evliliklerinde eşlerine karşı dürtüsel tepkiler verebileceği ve bu durumun eşlerini olumsuz etkileyerek onların şiddet uygulamasına yol açabileceğini ileri sürmüştür.

Nelson ve Wampler (2000), çocukluk döneminde cinsel veya fiziksel istismar yaşayan 96 çift ile hiçbir istismar yaşamayan 65 evli çiftin karşılaştırıldığı araştırmada çiftlerden birinin veya ikisinin de cinsel veya fiziksel istismar yaşayan çiftlerin evlilik uyum derecelerinin hiçbir şekilde istismar yaşamamış bireylere göre daha düşük derecede olduğu bulgulanmıştır.

Karpuz-İlericiler (2015)'in evlilik uyumunu açıklamada yakın ilişkilerde bağlanma, erken dönem uyum bozucu şemalar ve psikolojik travmanın rolünü ortaya koymayı amaçlayan araştırmasında, bağlanma temelli kaçınma ve ilişkisel travmalarının evlilik uyumunu olumsuz derecede etkilediği ve psikolojik travma boyutlarının evlilik uyumunu açıklayan bir faktör olduğu saptanmıştır.

İncesu (2004); Kennedy ve Rizvi (2009)'nin yaptıkları araştırmalarda çift uyumunu, çocukluk çağı travmalarının cinsel işlevleri etkileyerek bozacağı saptanmıştır. Araştırmamızda bireylerin duygusal ihmal düzeyinin bireylerin evlilik uyumu düzeyini düşürmekte olduğu görülmüştür.

Evli bireylerin evlilik uyumları ile problem odaklı başa çıkma stratejilerinden aktif başa çıkma ve plan yapma durumları arasında pozitif, duygu odaklı başa çıkma stratejileri arasında bulunan kabullenme ve işlevsel olmayan başa çıkma stratejisi olan madde kullanımı arasında ise negatif yönlü bağlantılar olduğu belirlenmiştir. Bu bağlantılar bireylerin evlilik yaşamına uyumları problem odaklı başa çıkma stratejilerinden aktif başa çıkma ve plan yapma durumları ile doğru orantılı şekilde artmakta ya da azalmaktadır. Bunun yanında duygu odaklı başa çıkma stratejileri arasında bulunan kabullenme ve işlevsel olmayan başa çıkma stratejisi olan madde kullanımında ise ters orantılı şekilde artış veya azalma görülmektedir.

Evli bireylerin ÇÇTÖ, COPE puanlarının EUÖ puanlarını yordamasına dair yapılan doğrusal regresyon analizi sonuçları incelendiğinde, kurulan modelin istatistiksel açıdan uygun olduğu ve bağımlı değişken olan evlilik uyumu puanlarındaki varyansın %10,6'sını açıkladığı görülmüştür.

Evli bireylerin ÇÇTÖ yer alan fiziksel ihmal alt boyutu puanlarının evlilik uyumunu negatif yönde yordadığı bulunmuştur. Evli bireylerin fiziksel ihmal alt boyutundan 1 puan fazla alması EUÖ puanlarını 0,52 puan azaltmaktadır.

Araştırmaya katılan evli bireylerin COPE'deki kabullenme ve soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma puanları EUÖ puanlarını negatif yönde yordamaktadır. Evli bireylerin kabullenme puanlarının 1 puan artmış olması evlilik uyumunu 0,50 puan, soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma puanlarının 1 puan artmış olması 0,48 puan azaltmaktadır.

6. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Evli bireylerin çocukluk çağı travmaları ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide başa çıkma tutumlarının aracı rolünün sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmesi amacıyla katılan görüşlerini değerlendirdiğimiz araştırmamızda aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir;

Araştırmaya %51,2'si kadın, %48,7'si erkek olmak üzere toplam 275 evli birey katılmıştır. Araştırmaya katılanların %36,0'sı 36-45 yaş arası grupta, %69,8'i Türkiye Cumhuriyeti uyruğunda, %56,7'si hayatının çoğunu il merkezinde geçirmiş, %58,1'i lisans mezunu, %87,6'sı halen çalışan, %49,8'nin orta gelir düzeyinde, %57,8'nin yetiştikleri ailenin geliri orta düzeyde, %37,4'nün birinci sırada doğdukları, %98,5'nin fiziksel engelinin bulunmadığı, %93,8'nin ruhsal sıkıntısının bulunmadığı, %87,6'nın kronik hastalıklarının bulunmadığı, %91,6'nın ailelerinde fiziksel, ruhsal ya da kronik hastalık bulunmadığı, %41,4'nün evlilik yaşlarının 21-25 yaş arasında olduğu, %94,9'nun ilk evliliklerinin olduğu, %65,8'nin flört ederek ya da aşık olarak evlendikleri, %43,6'nın evlilik sürelerinin 16 yıl ve üzeri bulunduğu, %79,6'nın çocuklarının bulunduğu, %51,1'nin iki çocuklarının olduğu, %94,1'nin eş ve çocuklarının dışında evlerinde birisinin olduğu anlaşılmıştır.

Evli bireylerin çocukluklarında sevgi, şefkat ve güven gibi psikolojik ve sosyal ihtiyaçların bakım veren kişi ya da kişiler tarafından karşılanmaması, stres yaratan durumlarla ne şekilde mücadele etme ile ilişkili düşünme, aktif baş etme gayretlerini planlama, durumu daha olumlu yorumlama-değerlendirme, ya da durumu gelişim için en uygun şekilde kullanma veya çoğalan bir şekilde duygusal stresin farkında olma ve buna eşlik eden duyguları açığa çıkarma ya da rahatlama eğilimlerine ait görüşlerinin ortalamalarının yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Araştırmaya katılan Girne’de yaşayan evlilerin **cinsiyetlerine göre**; çocukluklarında sağlıkları ve refahları için ihtiyaç duydukları bakımı görmemeleri, yaralanma ihtimalinin olduğu aşikarken ebeveynlerin gerekli önlemleri almamaları, sağlığa uygunluk koşullarının sağlanmaması ve bundan dolayı geçirdiği hastalıkların/yaralanmaların ebeveyn tarafından görmezden gelinmesi ya da geç müdahale edilmesi, fiziksel olarak istismar edilmeleri, birlerinden duygusal destek veya anlayış bulma konuları hakkındaki görüşleri birbirinden farklıdır.

Genç ya da yaşlı olmalarına göre; durumun farklılaşabileceğini düşünerek (sorun çözme yoluyla stres kaynaklarını eliminasyon ya da sorunu çözmeye yönelik kontrol ele alma stratejileri) genellikle kontrol duygusunu geliştirme, stres ve sakıncaları azaltma hakkındaki görüşleri birbirinden farklıdır.

Türkiye Cumhuriyeti ya da Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti uyruğunda olmalarına göre; olanlara pozitif açıdan bakarak duruma adapte olma, durumu değiştirmeyi denemeksizin sürekli sorun üzerinde düşünme gibi olumsuz tepkiler, kendini suçlama, reddetme, sağlığını etkilenmesi hakkındaki görüşleri birbirinden farklıdır.

Çalışma durumlarına göre; çocukların yetişkin bir kimse tarafından cinsel uyarım veya doyum amacıyla kullanılması, olanlara pozitif açıdan bakarak duruma adapte olma, stres tepkisinin olumsuz nitelik kazanmasına, durumu değiştirmeyi denemeksizin sürekli sorun üzerinde düşünme gibi olumsuz tepkiler, , sağlığını etkilenmesi, reddetme, kendini suçlama, çözümün zor veya imkânsız olduğu şeklinde kavramsallaştırılmasına ve sonuçta ruhsal sıkıntının çoğalmasına neden olan tutumları hakkındaki görüşleri birbirinden farklıdır.

Kendi gelir durumlarına göre; çocukların başta anne babaları olmak üzere, bakımla yükümlü kimseler ve diğer yetişkinler tarafından fiziksel, duygusal, zihinsel ya da cinsel gelişimlerini engelleyen veya kısıtlayan, çocukluk çağı kötüye kullanımı, toplumsal kurallar ve profesyonel kişilerce uygunsuz veya hasar verici olarak nitelendirilen eylem veya eylemsizlikler, beden veya ruh sağlığına zarar veren, çocuğa bakım vermekle yükümlü kişiler (Anne-Baba, diğer aile bireyleri, bakıcı...) tarafından farkındalıkla veya farkında olmadan uygulanan; bağırarak, mütemadiyen suçlamak ve azarlamak, lakap takmak,

alay etmek, lanetlemek, evden kovmak ile tehdit etmek, düşmanca muamele etmek, duygusal ihtiyaçlarını karşılamamak gibi çocuğun ruh sağlığı üzerinde olumsuz etki yaratabilecek fiziksel olmayan davranışlar bütünü, çocuğun kaza dışı olaylarla bakım verenler / yabancılar tarafından, hafif, ağır ya da beden bütünlüğünü tehdit edecek bir biçimde fiziksel olarak örselenmesi, çocuğun genital bölgelerini elleme, çocuğa sürtünme, teşhir etme, voyerizm (gözetlemecilik), çocuğa cinsel organ gösterme (ekshibionizm) ve çocuğu pornografik malzemelere maruz bırakma gibi davranışlar ve iyi işleyen sağlıklı bir evlilik hakkındaki görüşleri birbirinden farklıdır.

Yetiştikleri ailenin gelir durumlarına göre; çocukların fiziksel, ruhsal ve sosyal bütünlüklerine yönelik tehditler, çocuğun vücudunun herhangi bir yerine hafif ya da şiddetli bir şekilde vurma, sigara söndürme, yakma, sert cisimleri çocuğa fırlatma ve çocuğu savurma gibi davranışlar, çocuğun sağlığı ve refahı için ihtiyaç duyduğu bakımı görmemesi, çocuğun yaralanma ihtimalinin olduğu aşikarken ebeveynlerin gerekli önlemleri almaması, çocuğun hijyen koşullarının sağlanmaması ve bundan dolayı geçirdiği hastalıkların/yaralanmaların ebeveyn tarafından görmezden gelinmesi ya da geç müdahale edilmesi durumu, çocuğun gelişim süreci boyunca sevgi, şefkat ve güven gibi psikolojik ve sosyal ihtiyaçların bakım veren kişi ya da kişiler tarafından karşılanmaması, duygusal istismar uygulayan kişi tarafından istismar davranışlarının/söylemlerinin tekrarlanması ve çocuğun korkmasına, utanmasına, mutsuz, yalnız ve değersiz hissetmesine neden olunması, çocuğun kaza dışı olaylarla bakım verenler/yabancılar tarafından, hafif, ağır ya da beden bütünlüğünü tehdit edecek bir biçimde fiziksel olarak örselenmesi hakkındaki görüşleri birbirinden farklıdır.

Doğum sıralarına göre; çocuğa bakım vermekle yükümlü kişiler (Anne-Baba, diğer aile bireyleri, bakıcı...) tarafından farkındalıkla veya farkında olmadan uygulanan; bağırma, mütemadiyen suçlamak ve azarlamak, lakap takmak, alay etmek, lanetlemek, evden kovmak ile tehdit etmek, düşmanca muamele etmek, duygusal ihtiyaçlarını karşılamamak gibi çocuğun ruh sağlığı üzerinde olumsuz etki yaratabilecek fiziksel olmayan davranışlar bütünü, çocuğun kaza dışı olaylarla bakım verenler/yabancılar tarafından, hafif, ağır ya da beden

bütünlüğünü tehdit edecek bir biçimde fiziksel olarak örselenmesi hakkındaki görüşleri birbirinden farklıdır.

Evlenme yaşlarına göre; başa çıkma tutumlarından işlevsel olmayanı kullanımının stres reaksiyonunun olumsuz nitelik kazanmasına, çözümün zor ya da imkânsız olduğu şeklinde kavramsallaştırılmasına ve sonuçta ruhsal problemin çoğalmasına sebep olduğu hakkındaki görüşleri birbirinden farklıdır.

Evlenme şekillerine göre; eşlerin uyumlu beraberliklerinin sonucunda evlilik yaşamında mutluluk ve memnuniyet hakkındaki görüşleri birbirinden farklıdır.

EUÖ ile ÇÇTÖ aldıkları toplam puanlar ve duygusal istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında düşük kuvvette ve anlamlı, EUÖ'den aldıkları puanlar ile COPE'deki problem odaklı başa çıkma stratejileri olan aktif başa çıkma, plan yapma alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü, duygu odaklı başa çıkma stratejisi olan kabullenme alt boyutundan ve işlevsel olmayan başa çıkma stratejisi olan madde kullanımı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında negatif yönlü korelasyonlar bulunmaktadır. Evli bireylerin ÇÇTÖ'de yer alan fiziksel ihmal alt boyutu puanlarının evlilik uyumunu negatif yönde yordadığı bulunmuştur. COPE'deki kabullenme ve soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma puanları EUÖ puanlarını negatif yönde yordamaktadır. ÇÇTÖ genelinden ve COPE'deki bulunan işlevsel olmayan tutumlar alt boyutundan aldıkları puanların evlilik uyumu puanlarını negatif yönde yordamaktadır. COPE puanlarının ÇÇTÖ ile EUÖ'den aldıkları puanlar arasındaki aracı rolü bulunmamaktadır.

Çalışmadaki katılımcıların, Girne'de yaşayan evli bireylerden oluşması sonuçların genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır. Bu nedenle, evli bireylerin cinsiyetlerine, yaşlarına, eğitim durumlarına, yaşadıkları yerlere, kendi gelir düzeylerine, ailelerinin gelir düzeylerine, doğum sıralarına, evlenme şekillerine, evlilik sürelerine ve evlenme yaşlarına göre çocukluk çağında yaşanan travmalar, evlilik uyumu ve başa çıkma tutumlarının ilişkili olduğu dikkate alınarak evren ve örnekleme daha geniş araştırmalar yapılabilir.

Yaptığımız araştırma klinik olmayan örneklem grubuyla yapılmıştır. Çocukluk çağı travmaları konusunda çalışmanın zor ve sınırlı olması nedeniyle ve bu

alandaki eksiği tamamlamak adına ileriye yönelik yapılacak çalışmaların hem klinik hem de klinik olmayan örneklerle yapılmasının daha kapsamlı sonuçlar çıkabileceği düşünülmektedir. Çocukluk çağı travmalarının hem duygu düzenleme becerilerini hem de kimlik duygusunun gelişimini etkilediği bilindiğinden, yaşamın ileriki safhalarında bir takım psikolojik bozukluğa (örn: sigara-alkol-uyuşturucu bağımlılığı, mükemmeliyetçilik, panik atak, aşırı kıskançlık, depresyon, aşırı kaygı kişilik bozukluğu, aşırı hırs, kendini değersiz hissetme vb.) neden olabileceği düşünüldüğünden, evlilik uyumunu da olumsuz yönden etkileyebileceği, bu nedenle çocukluk çağında maruz kalınabilecek travmaları engellemeye, toplumu, aileleri, okul ortamını, öğretmen ve okul yöneticilerini bilinçlendirilmeye, travmaya maruz kalan bireylere de profesyonel destek alması yönünde desteklemenin faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Aile ve çift terapilerin de, çocukluk çağı travmaları çalışılırken uygun yöntemlerle yaklaşılarak, sorgulamak ve çocukluk çağı travmasının önemi belirtilerek, problemlerle baş etme becerileri kazandırılarak, sadece o anda yaşanan problemlere çözüm üretilmesi değil, sonrasında da oluşabilecek stres yaratacak durumlarla nasıl baş edebilme becerisi kazandırılarak, evlilik uyumu seviyesinin yükseltilmesi sağlanabilir.

Travmaya uğramış bireylere; Bilişsel Davranışçı Terapi (BDT) ve Eye Movement Desensitization Reprocessing/Göz Hareketleriyle Duyarsızlaştırma ve Yeniden İşleme (EMDR) gibi psikoterapötik müdahalelerin yapılmasının faydalı olabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abalı, C. (2017). *Çocukluk çağı travmalarının evlilik uyumu ve yaşam kalitesi üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Afifi, T.O., MacMillan, H. L., Boyle, M., Taillieu, T., Cheung, K. and Sareen, J. (2014). *Child abuse and mental disorders in Canada*, CMAJ.
- Ağargün, M.Y., Beşiroğlu, L., Kıran, Ü.K., Özer, Ö. A. ve Kara, H. (2005). COPE (Başa çıkma tutumlarını değerlendirme ölçeği): Psikometrik özelliklere ilişkin bir ön çalışma. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 6, 221-226.
- Akçadağ. P. (2018). *Evli bireylerde evlilik uyumu ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Akdemir, A., Karaoğlu, A. ve Karakaş, G. (2006). *Çift terapisi*. Psychiatry in Türkiye, 8.
- Al-Fayez, G. A., Ohaeri, J. U. and Gado, O. M. (2012). Prevalence of physical, psychological, and sexual abuse among a nationwide sample of Arab high school students: association with family characteristics, anxiety, depression, self-esteem, and quality of life. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*, 47, 53- 66.
- Alicik H. (2009). *Kıbrıs Türk Ailesi*. Lefkoşa: Işık Kitabevi.
- Amato, P. R. (2000). The consequences of divorce for adults and children. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 1269-1287.
- Amato P. R., Booth A., Johnson D. R. and Rogers S. J. (2007). *Alone together*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- American Psychiatric Association (APA) (2013). DSM-V Diagnostic and statistical manual of mental disorders. 5th Edition, Washington, DC: American Psychiatric Association.
- Andrews D. and Bonta J. (1998). *The psychology of criminal conduct*. 2. Cincinnati, OH: Anderson.

- Aral, N. ve Gürsoy, F. (2001). Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmali ve istismarı, *Milli Eğitim Dergisi*, (151), 36-39.
- Arıkan, D., Yaman, S. ve Çelebioğlu, A. (2000). Çocuk ihmali ve istismarı konusunda hemşirelerin bilgileri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 3, Sayı: 2.
- Avşaroğlu S. ve Üre Ö. (2007). Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 18, 85-100.
- Ayan, S. ve Kocacık, F., (2009). Çocuk istismarı: Sivas (Türkiye) Örneği, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6: 953-968.
- Aydemir, Ö. ve Köroğlu, E. (2012). *Psikiyatride kullanılan klinik ölçekler*. Ankara: HYB Basım Yayın.
- Aydın, O. ve İşmen, A. E. (2003). 18–25 yaş grubu erkeklerde çocukluk çağı örselenme yaşantısının incelenmesi. Mersin Üniversitesi, *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18, 7–20.
- Aydın, A.S. (2003). Ergenlerde stresle başa çıkma tarzları ile cinsiyet ve cinsiyet rolleri arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, K.B. (2010). Uygulamalı grup rehberliği programları dizisi stresle başa çıkma. (Editör Prof. Dr. Uğur Öner). (2. Basım). *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Dergisi*. Ankara; Nobel Yayın Dağıtım.
- Ayraller Taner, H., Çetin, FH., Işık, Y. ve İşeri E. (2015). Cinsel istismara uğrayan çocuk ve ergenlerde psikopatoloji ve ilişkili risk etkenleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16(4): 294-300.
- Aysan, F. (1988). *Lise öğrencilerinin stres yaşantılarında kullandıkları başa çıkma stratejilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Baker, J. P. and Berenbaum, H. (2007). Emotional approach and problem-focused coping: A comparison of potentially adaptive strategies. *Cognition and Emotion*, 21:1, 95-118.

- Bakır E. ve Kapucu S. (2017). Çocuk ihmali ve istismarının türkiye’de yapılan araştırmalara yansıması: *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 4(2), 13–24.
- Baltaş, Z., Baltaş, A. (1991). *Stres ve başa çıkma yolları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Barker, C., Pistrang, N., Shapiro, D. A. and Shaw, I., (1990). Coping and help-seeking in the UK adult population. *British Journal of Clinical Psychology*, 29: 271-285.
- Bartholomew, K. And Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model, *Journal of Personality and Social Relationships*, 61: p:226–244.
- Başer, Z., (2006), *Aileden algılanan sosyal destek ile kendini kabul düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Üniversite öğrencileri üzerine bir çalışma). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- Baucom, D.H., Epstein, N. and LaTaillade, J.J. (2002). *Cognitive behavioral couple therapy*. In A.S. Gurman & N.S. Jacobson (Eds.), *Clinical handbook of couple therapy* (3rd ed.) (pp. 26-58). New York: Guilford.
- Bayraktar, S. (2016). *Psikolojik travma*. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri.
- Bevilacqua, L. and Dattilio, F.M. (Eds.). (2000). Comparative treatments for relationship dysfunction. *Springer Publishing Company*.
- Beyazıt, U. (2015). Çocuk istismarı konusunda Türkiye’de yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 2.
- Bıyıkoglu, E. B. (2012). *Evlilik uyumunun mükemmelliyetçilik özellikleri, stresle başa çıkma stratejileri ve cinsiyet açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bildirici, A. (2016). *Evlilik süresinin, cinsel yaşama ve evlilik uyumuna etkisi ve sonuçların demografik özelliklere göre karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Bilen, M. (1983).*Sağlıklı İnsan ilişkileri*. İstanbul: Teknik Basım Sanayi Matbaası.
- Boden, J. S., Fischer, J. L. and Niehuis, S. (2010). Predicting marital adjustment from young adults' initial levels and changes in emotional intimacy over time: A 25-Year Longitudinal Study. *Journal of Adult Development*, 17 (3), 121-134.
- Bostancı, N., Albayrak, B., Bakoğlu, İ. ve Çoban, Ş. (2006). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının depresif belirtileri üzerine etkisi. *New/Yeni Symposium Journal* 44(4), 189-195.
- Bouchard, G., Lussier, Y. and Sabourin, S. (1999). Personality and marital adjustment: Utility of the five-factor model of personality. *Journal of Marriage and the Family*, 61(3), 651-660.
- Bradbury, T.N., Fincham, F.D. and Beach, S.R.H. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in Review, *Journal of Marriage and the Family*, 62: p: 964-980.
- Braquehais, M. D., Oquendo, M. A., Baca-García, E., & Sher, L. (2010). Is impulsivity a link between childhood abuse and suicide?. *Comprehensive psychiatry*, 51(2), 121-129.
- Bulut, M.A. (2006). *Rehber öğretmenlerde stres kaynaklarının'nın incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yakın Dogu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Lefkoşa.
- Bulut, S. (2007). Çocuk cinsel istismarı hakkında bir derleme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28): 139-156.
- Büyükyavuz, B.İ., Yavuz, M.S., Savaş, M.Ç., İ.F. Özgüner ve Çubukçu, S. E (2006). Travmalı çocuk hastalara çocuk cerrahisi kliniğinden bakış: Geriye Yönelik 10 Yıllık Çalışma. *Journal of Forensic Medicine. Adli Tıp Dergisi*; 20(3): 12-17.
- Carver, C.S., Scheier, M.F. and Weintraub, J.K. (1989). Assessing coping strategies: A Theoretically Based Approach. *J Pers Soc Psychol*, 56, 267-283.

- Caspi, A. and Herbener, E.S. (1990). Continuity and change: Assortative marriage and the consistency of personality in adulthood. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(2), 250-258.
- Christoffersen, M. N. and DePanfilis, D. (2009). Prevention of child abuse and neglect and improvements in child development. *Child abuse review* 18: 24-40.
- Clark, R., Freeman Clark, J. and Adamec, C. (2007). The encyclopedia of child abuse . New York : Facts on File, Inc. An imprint of Infobase Publishing.
- Clark, K.K., Bormann, C.A., Cropanzano, R.S. and James, K. (1995). Validation evidence for three coping measures, *Journal of Personality Assessment*, 65 (3): 434–455,
http://www.researchgate.net/profile/Russell_Cropanzano/publication/14590139_Validation_evidence_for_three_coping_measures/links/0f317533b6bd6d8f41000000.pdf (erişim tarihi:14.09.2018).
- Cox, T. and Ferguson, E. (1991). Individual difference, stress and coping. In Cooper, C and Payne, L (Eds) *Personality and stress: individual differences in the stress process. Wiley & Sons: Chichester* (pp 7-29).
- Çağ, P. ve Yıldırım, İ. (2013). Evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 4(39):ss.13-23.
- Çakır, S. (2008). *Evli bireylerin evlilik uyumlarının ana-babalarına bağlanma düzeyleri ve demografik değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çavdar, Ş. (2016). *Karışık madde bağımlısı olgularının erken dönem uyumsuz şemaları, başa çıkma tutumları ve benlik saygıları yönünden karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Çeçen-Eroğul, A.R. (2013). Psychometric properties of the children's automatic thoughts scale (CATS) in Turkish children with age and gender differences. *Journal of Cognitive & Behavioral Psychotherapies*, 13(2), 1-10.
- Çiftçi, M.P. (2002). *Bir grup lise öğrencisinin stresle başa çıkma yolları ile strese karşı dayanıklılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çolak, B., Kokurcan, A. ve Özsan, H. H. (2010). DSM'ler boyunca travma kavramının seyri. *Kriz Dergisi*, 18(3), 19-25.
- Daigre, C., Roncero, C., Rodriguez – Cintas, L., Ortega, L., Lligona, A., Fuentes, S., Perez – Pazos, J., Martinez – Luna, N. and Casas, M. (2015). Adult ADHD screening in alcohol-dependent patients using the Wender-Utah Rating Scale and the adult ADHD Self-Report Scale. *J Atten Disord*. 19, 328-334.
- DeFrain, J., Cook, R. and Gonzales - Kruege, G. (2005). *Family health and dysfunction*. H. R. Coombs, (Ed) *Family Therapy: Review Preparing for Comprehensive and Licensing Examinations* (pp.8 12). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Incorporated.
- Demiray, Ö. (2006). *Evlilikte uyumun demografik özelliklere göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Diyarbakır.
- Demirci, K. (2016). Çocukluk çağı travmaları ve obsesif kompulsif belirtilerin ilişkisinin incelenmesi. *Journal of Mood Disorders*, 6(1), 7-13.
- Dünya Sağlık Örgütü (The World Health Organization, WHO) (1999). https://www.who.int/whr/1999/en/whr99_en.pdf?ua=1 (erişim tarihi:15.12.2018)
- Dünya Sağlık Örgütü (The World Health Organization, WHO) (2002). http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf;jsessionid=66C90DAD25DF9261FAB33B76F2385A30?sequence=1 (erişim tarihi:15.12.2018)

- Dünya Sağlık Örgütü (The World Health Organization, WHO) (2006). https://www.who.int/whr/2006/whr06_en.pdf (erişim tarihi:15.12.2018)
- Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization, WHO) (2014). <http://apps.who.int/gb/bd/PDF/bd48/basic-documents-48th-edition-en.pdf> (erişim tarihi:15.12.2018)
- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N. ve Alpkan, R. L. (2005). Evlilik uyumu. *Düşünen Adam*, 18(1), 39-47.
- Erginer, F. (2007). *Ankara ili ilköğretim okulu yöneticilerinin öğrencilerin aileleri tarafından istismarı ve ihmaline ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erişti, A. (2010). *Bağlanma stilleri, kişilik özellikleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Eskin, M. (2012). Evlilik terapisi için başvuran çiftlerin evlilik doyumu ve evlilik terapisiyle hakkındaki görüşleriyle ilişkili etmenler. *Klinik Psikiyatri*, 15(4), 226-237.
- Esmailpour, K., Mahdavi, N. and Khajeh, V. (2009). *The role of relationship beliefs and relationship skills in predicting marital satisfaction*. Department Of psychology, Tabriz University, İran.
- Feerick, M.M. and Snow, K.L. (2005). The relationships between childhood sexual abuse, social anxiety, and symptoms of posttraumatic stress disorder in women. *Journal of Family Violence*, 20(6), 409-419.
- Fidanoğlu, O. (2007). *Evlilik uyumu ile eşlerin somatizasyon düzeyleri arasındaki ilişki ve diğer sosyodemografik değişkenler açısından karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Finkelhor, D. and Jones, L. M. (2004). Explanations for the decline in child sexual abuse cases (Juvenile Justice Bulletin No. NC199298). Washington, DC: Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.

- Finzi, R., Cohen, O., Sapir, Y. Weizman, A. (2000). Attachment styles in maltreated children: A comparative study. *Child Psychiatry Hum Dev*, 31(2), 113-128.
- Folkman, S. and Lazarus, R.S. (1980) An Analysis of Coping in a Middle-Aged Community Sample. *Journal of Health and Social Behavior*, 21, 219-231.
- Folkman, S., Lazarus, R. S., Dunkel-Schetter, C., DeLongis, A. and Gruen, R. J. (1986). Dynamics of a stressful encounter: Cognitive appraisal, coping, and encounter outcomes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 992-1003.
- Franken, I.H., Hendriks, V.M., Haffmans, P.M. and van der Meer, C.W. (2001). "Coping Style of Substance-Abuse Patients: Effects of Anxiety and Mood Disorders on Coping Change" *Journal of Clinical Psychology*, 57 (3): 299-306.
- Geçkil, E. (2017). Çocuklarda fiziksel istismar ve hemşirelik yaklaşımı. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(1): 129 – 139.
- Giardino, A. P., Lyn, M.A. and Giardino, E.R. (2010). Introduction: Child abuse and neglect. A. P. Giardino, M. A. Lyn & E. R. Giardino, (Eds.), A Practical Guide to Evaluation of Child Physical Abuse and Neglect (2.baskı) içinde (3- 30). New York: Springer.
- Glenn, N.D. (1998). The course of marital success and failure in five American 10-year marriage cohorts, *Journal of Marriage and the Family*, 60: 569-576.
- Goodwin, R. D. and Stein, M. B. (2004). Association between childhood trauma and physical disorders among adults in the United States. *Psychological Medicine*, 34, 509-520.
- Gölge, Z.B., Hamzaoğlu, N. ve Türk, B. (2012). Sağlık çalışanlarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki farkındalık düzeylerinin ölçülmesi, *Adli Tıp Dergisi*, 26(2).

- Grych, J. H. and Fincham F. D. (1990). Marital conflict and childrens adjustment. A cognitive contextual framework. *Psychological Bulletin*, 108: p: 267-290.
- Gül, A., Gül, H., Erberk Özen, N. ve Battal, S. (2016). Çocukluk çağı travmaları zemininde depresyon anksiyete ve dissosiasyon semptomları ilişkisinin araştırılması. *Journal of Mood Disorders*, 6(3), 107-115.
- Güleç, H., Topaloğlu, M., Ünsal, D. ve Altıntaş, M. (2012). Bir kısır döngü olarak şiddet [Violence as a Vicious Cycle]. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1), 112-137.
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z. ve Aydoğan, S. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihtimal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24(3), 128-134.
- Günay, O. (2000). *Evlilik uyumu ile kişisel düşünme modelleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Günçe, G. (1991). *Çocuğun cinsel istismarı. Çocukların kötü muameleden korunması* 1. Ulusal Kongresi, 126-134.
- Güner, Ş., Güner, S. ve Şahan, M. (2010). Çocuklarda sosyal ve medikal bir problem; istismar, *Van Tıp Dergisi*, 17 (3): 108-113.
- Güneri Yöyen, E. (2017). Çocukluk çağı travması ve benlik saygısı. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 267-282.
- Güneş M, Selçuk H, Demir S, İbiloğlu AO, Bulut M, Kaya MC et al. (2016). Marital harmony and childhood psychological trauma in child marriage. *Journal of Mood Disorders*, 6:63-70.
- Hacı, Y. (2011). *Evlilik uyumunun empatik eğilim, algılanan aile içi iletişim ve çatışma çözme stillerine göre yordanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Halat, M.I. ve Hovardaoğlu, S. (2010). The relations between the attachment styles, causality and responsibility attributions and loneliness of the married couples in the context of the investment model. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 2332-2337.
- Hamamcı, Z., Buğra, A. ve Duran, Ş. (2011). Üniversite öğrencilerinin evlilik yaşantısı ile ilgili bilgi kaynaklarının ve evlilik öncesi eğitim ihtiyaçlarının incelenmesi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 26(7), 33-50.
- Haapasalo, J. and Moilanen J. (2004). Official and self-reported childhood abuse and adult crime of young offenders. *Criminal Justice and Behavior*. 31:127–149.
- Hébert, M., Langevin, R. and Oussaïd, E. (2018). Cumulative childhood trauma, emotion regulation, dissociation, and behavior problems in school-aged sexual abuse victims. *Journal of affective disorders*, 225, 306-312.
- Heppner, P.P. and Petersen, C.H. (1982). The development and implications of a personal problem - solving inventory. *Journal of Counseling Psychology*, 29, 66-75.
- Ho, S.M., Chu, K.W. and Yiu, J. (2008). The relationship between explanatory style and posttraumatic growth after bereavement in a non-clinical sample. *Death Studies*, 32(5), 461-478.
- Horton, C.B. and Cruise, T.K. (2001). *Child abuse and neglect: The school's response*. New York: Guilford Press.
- Huggins, C.E. (2002). Support of mate's goals a key to happy marriage. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 21, 157-164.
- Iffland, B., Brähler, E., Neuner, F., Häuser, W. and Glaesmer, H., (2013). Frequency of child maltreatment in a representative sample of the German populations, *BMC Public Health*, 13: 980.
- Ingledeu, D. K. and McDonagh, G. (1998). What coping functions are served when health behaviours are used as coping strategies? *Journal of Health Psychology*, 3, 195–213.

- İmren, S., Ayaz, B., Yusufoglu, C. ve Arman, A. (2013). Cinsel istismara uğrayan çocuk ve ergenlerde klinik özellikler ve intihar girişimi ile ilişkili risk etmenleri, *Marmara Medical Journal*, 26:11-16.
- İncesu, C. (2004). Cinsel işlevler ve cinsel işlev bozuklukları. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 7(Suppl 3), 3-13.
- Johnson, D.R., Amozola TO. and Booth, A. (1992). Stability and developmental change in marital quality: A three wave panel analysis. *Journal of Marriage and the Family*, 54, 582-594.
- Johnson, S. L. and Jacob, T. (2000). Sequential interactions in the marital communication of depressed men and women. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68, 4-12.
- Kansız, M., ve Arkar, H. (2011). Mizaç ve karakter özelliklerinin evlilik doyumu üzerine etkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12, 24-29.
- Kaplan, S. (2002). Physical abuse and neglect. M. Lewis içinde, *Child and Adolescent Psychiatry. A Comprehensive Textbook* 2nd ed. (s. 1208-1215). Williams & Wilkins.
- Kara, B., Biçer, Ü. ve Gökalp, A. S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47(2): p. 140-51.
- Karpuz İlericiler, N. (2015). *Evlilik uyumunu açıklamada yakın ilişkilerde bağlanma, erken dönem uyum bozucu şemalar ve psikolojik travmanın rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaya, M., Genç, M., Kaya, B. ve Pehlivan, E. (2007). Tıp fakültesi ve sağlık yüksekokulu öğrencilerinde depresif belirti yaygınlığı, stresle başa çıkma tarzları ve etkileyen faktörler” *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18 (2):137-146.
- Kaya, N. (2015). *Sağlık çalışanlarında ruhsal travma belirtilerinin incelenmesi (Van Depremi örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Van.

- Kaya, A., Karadayı B., Uygun S., Karadayı Ş. ve Afşin H. (2015). Acil servislerde ısırık izlerinin çocuk istismarı açısından değerlendirilmesi. *Haseki Tıp Bülteni*, 53:181-186.
- Kennedy S. H. and Rizvi S. (2009). Sexual dysfunction, depression, and the impact of antidepressants. *J Clin Psychopharmacol* 29:157–164.
- Keser, A. (2005). İş doyumu ve yaşam doyumu ilişkisi: otomotiv sektöründe bir uygulama. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 4:ss.77-95.
- Keskin, G.Ü. ve Orgun, F. (2006). Öğrencilerin öz etkililik-yeterlilik düzeyleri ile başa çıkma stratejilerinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 7, 92–99.
- Keskin, G.Ü. ve Orgun, F. (2007). Bir grup üniversite öğrencisinde sosyal fobi yaşama durumlarının ve başa çıkma stratejilerinin değerlendirilmesi, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8: 262 - 270.
- Kıvrak Y., Gey N., Kıvrak H.A, Kokaçya M.H, Çöpoğlu Ü.S. ve Arı M., (2015) Kadına yönelik eş şiddeti, çocukluk travmaları, depresyon ve yaşam kalitesi: Toplum temelli çalışma. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16:314-322.
- Kilpatrick, D.G., Ruggiero, K.J., Acierno, R., Saunders, B.E., Resnick, H.S. and Best, C.L. (1997). Violence and risk of PTSD, major depression, substance abuse/dependence, and comorbidity: Results from the National Survey of Adolescents. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*.
- KKTC Mahkemeler, (2017). 2017 Yılı Faaliyet Raporu. <http://www.mahkemeler.net/cgi-bin/faaliyet.aspx>. (erişim tarihi: 24.12.2018)
- KKTC Yüksek Adliye Kurulu, (2016). <http://www.mahkemeler.net/cgi-bin/faaliyet/2016yak.pdf>. (erişim tarihi: 24.12.2018)
- Kobasa, S. C., Maddi, S. R. and Kahn, S. (1982). Hardiness and health: A prospective study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 42(1), 168-177.

- Kounou, K. B., Bui, E., Dassa, K. S., Hinton, D., Fischer, L., Djassoa, G. ve diğ er. (2013). Childhood trauma, personality disorders symptoms and current majör depressive disorder in Togo. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*, 48, 1095- 1103.
- Kraaij, V., Garnefski, N. and Maes, S. (2002). The joint effects of stress, coping, and coping resources on depressive symptoms in elderly. *Anxiety Stress Coping*, 15: 163-74.
- Krug, E., Dahlberg, L., Mercy, J., Zwi, A. & Lozano, R. (2002). World report on violence and health. Geneva: World Health Organization.
- Kubilay, D., ve Oktan, V. (2015). Evlilik uyumu: değ er tercihleri ve öznel mutluluk aç ısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danış ma ve Rehberlik Dergisi*, 5 (44), 25-35.
- Kudiaki, Ç . (2002). *Cinsel doyum ile evlilik uyumu arasındaki iliş ki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Lane A. M, Jones L. and Stevens M. J. (2002). Coping with failure: The effects of self-esteem and coping on changes in self-efficacy. *J Sport Behav*, 25: 331-45.
- Lazarus, R.S. (1981). *The stress and coping paradigm*. In *Models for Clinical Psychopathology*, ed. C. Eisdorfer, D. Cohen, A. Kleinman, P. Maxim, pp. 177-214. New York: Spectrum
- Lazarus R.S. and Folkman S., (1984). *Stress, apprasial and coping*. Newyork: NY: Springer Publishing Company
- Linnet, K.M., Dalsgaard, S., Obel, C., Wisborg, K., Henriksen, T.B. and Rodriguez, A. (2003). Maternal lifestyle factors in pregnancy risk of attention deficit hyperactivity disorder and associated behaviors: review of the current evidence. *Am J Psychiatry*, 160 (6): 1028–1040.
- Litzinger, S. and Gordon, K. C. (2005). Exploring relationships among communication, sexual satisfaction, and marital satisfaction. *Journal of sex and marital therapy*, 31(5), 409-424.

- Lucas, R. E., Georgellis, Y., Clark, A. E. and Diener, E. (2003). Reexamining Adaptation and the Set Point Model of Happiness: Reactions to Changes in Marital Status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(3), 527–539.
- Mccullough, C., Miller, E. & Johnson, J. G. (2010). Childhood emotional abuse, cruel physical punishment, and anxiety among adolescent primary care patients. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 3, 224-233.
- Mete, B.K. (2015). *Çocuk istismarı: stres, aile işlevselliği*, Sosyal Yalıtım, Kabul / Red. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Miskiewicz, J., Ramisch, J., Shi, L., Surjadi, F. and Teeruthroy, V. (2016). Influence of childhood abuse and gender on relationship adjustment. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 9(3), 243-253.
- Nelson-Jones, R. (1986) *Human relationship skills*. Norwich: Typeset by Paston Press.75.
- Nelson, B. and Wampler, K. (2000). Systemic effects of trauma in clinic couples: An exploratory study of secondary trauma resulting from childhood abuse. *Journal of Marital and Family Therapy*, 26(2), 171-184.
- Nichols, M. P. and Schwartz, R. C. (2001). *The essentials of family therapy*. Boston: Allyn and Bacon.
- Okanlı, A. ve Ekinci, M. (2008). Meme kanserli hasta ve eşlerinin yaşam doyumları duygu kontrol düzeyleri ve evlilik uyumlarının mastektomi öncesi ve sonrası karşılaştırılması, *Yeni Symposium*, 1(46): p:9-14.
- Örsel, S., Karadağ, H., Karaoğlan-Kahiloğulları, A. ve Akgün-Aktaş, E. (2011). Psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* (12), 130-136.
- Özaydınlık, Ş. (2014). *Evli çiftlerin evlilik uyumu ile kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilginin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

- Öztürk, C.Ş. ve Arkar, H. (2014), Evli Çiftlerde Evlilik Uyumu ve Cinsel Doyum Arasındaki İlişkiler. *Literatür Sempozyum*, 1(3), 16-24.
- Özügürlü, K. (2013). *Evlilik raporu: Evlilik- aile yaşam birlikteliği* (5. Baskı). Ankara: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Palancı, M. (2000). *Algılanan kontrol düzeyine bağlı olarak farklılaşan stresle başa çıkma davranışları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Palti, C. (2012). *Üniversiteye hazırlanan lise son sınıf öğrencilerinde yükseköğretime geçiş sınavı öncesi ve sonrasında benlik saygısı, sınav kaygısı ve durumluk-sürekli kaygı düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Parker, J. D. and Endler, N. S. (1992). Coping with coping assessment: A critical review. *European Journal of Personality*, 6(5), 321-344.
- Parmaksız, İ. (2011). *Öğretmen adaylarının benlik saygısı düzeylerine göre iyimserlik ve stresle başa çıkma tutumlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı, Konya.
- Partlak, N. (2003). *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Öğrencilerinin Stresle Başa çıkma Tarzları ve İntihar Olasılıkları Arasındaki İlişki*.Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Ana bilim Dalı Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği, İzmir.
- Pelendecioğlu, B. ve Bulut, S. (2009). Çocuğa yönelik aile içi fiziksel istismar, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 9 Sayı:1 Yıl:9 Haziran.
- Perry, M. J., Venners, S. A., Barr, D. B. & Xu, X. (2007). Environmental pyrethroid and organophosphorus insecticide exposures and sperm concentration," *Reproductive Toxicology*, 23:1,
- Pines, A. M., Aronson, E. and Kafry, D. (1981). *Burnout: from tedium to personal growth*. New York: The Free Press.

- Phillips, A. (2014). *Tekeşlilik: Sadakat ve ihanet üzerine aforizmalar* (B. Somay, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1996).
- Polat, O. (2000). *Çocukta cinsel istismar*. Adli Tıp, İstanbul: Der Yayınları.
- Polat, O. (2001). *Çocuk ve şiddet*, İstanbul: Der Yayınları.
- Polat O. (2002). *Çocuk ve şiddet*. İstanbul: Der Yayınları.
- Polat, O. (2007). *Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı – Tanımlar 1*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Roche, A.J., Fortin, G., Labbé, J., Brown. J. and Chadwick, D. (2005). The work of Ambroise Tardieu: The first definitive description of child abuse. *Child Abuse Negl*, 29(4), 325-334.
- Rosella, J. D. and Albrecht, S. A. (1993). Toward an understanding of the health status of Black adolescents: An application of the stress-coping framework. *Issues in Comprehensive Pediatric Nursing*, 16, 193-205.
- Rosenbaum, M. (1980). A schedule for assessing self-control behaviors: Preliminary findings, *Behavior Therapy*, 11, 109-121.
- Sabatelli, R. M. (1988). Measurement issues in marital research: A review and critique of contemporary survey instruments. *Journal of Marriage and the Family*, 50, 891-915.
- Sabatelli, R.M. and Bartle-Haring, S. (2003). Family-of-origin experiences and adjustment in married couples. *Journal of Marriage and the Family*, 65(1), 159-169.
- Sachs, G.S., Thase, M.E., Otto, M.W., Bauer, M., Miklowitz, D., Wisniewski, S.R. and et al. (2003). Rationale, design, and methods of the systematic treatment enhancement program for bipolar disorder (STEP-BD). *Biol Psychiatry*, 53 (11), 1028-1042.
- Saçarçelik, G., Türkcan, A., Güveli, H. ve Yeşilbaş, D. (2013). Bir ergen ve genç erişkin ikinci basamak psikiyatri polikliniğine başvuran hastalarda kasıtlı kendine zarar verme davranışı ile çocukluk çağı travma

yaşantılarının yaygınlığı ve arasındaki ilişkinin araştırılması. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 50, 222- 229.

Sadock, B.J. and Sadock, V. A. (2005). *Klinik psikiyatri*. 2.baskı. Günes Kitabevi.

Santrock, J.W. (2015). *Yaşam boyu gelişim: gelişim psikolojisi*: Life-span development. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Sardoğan, M. E. ve Karahan, T.F. (2005). Evli bireylere yönelik bir insan ilişkileri beceri eğitimi programı'nın evli bireylerin evlilik uyum düzeylerine etkisi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38,(2), 89-102

Savaşır, I. ve Şahin, N.H. (1997). Bilişsel-davranışçı terapilerde değerlendirme: sık kullanılan ölçekler, *Türk Psikologlar Derneği Yayınları*, Ankara.

Sevim, S.A. (1999). Evlilik ilişkisini geliştirme programları. *Türk Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi*, 2(11), 19-25.

Skolnick, A.S. (2007). *Grounds for marriage: How relationships succeed or fail*. A.S. Skolnick ve J. H. Skolnick (Ed.), *Family in transition* (14th ed.). Boston: Allyn & Bacon.

Storaasli, R.D. and Markman, H.J. (1990). Relationship problems in the early stages of marriage: a longitudinal investigation, *Journal of Family Psychology*, 4(1): p:80-98.

Styron, T. and Janoff-Bulman, R. (1997). *Childhood attachment and abuse: long-term effects on adult attachment, depression, and conflict resolution*. *Child Abuse & Neglect*, 21(10), 1015-1023.

Sözen A., Özgür, T.B., Elçi, Ç., Bakır, P., Efil, H., Özver, İ., Yüksek, E., Cansunar, N. ve Emül, M. (2013). Erişkin yaşta cinsel istismara uğramış bireylerde içselleştirilmiş damgalama ve psikopatoloji arasındaki ilişki. *Original Papers/Araştırmalar*.

Sun, D.L., Ma, N., Bao, M., Chen, X.C. and Zhang, D. R. (2008). Computer games: A double-edged sword? *Cyberpsychology and Behavior*. 11(5):545–548.

- Süataç, Ö.A. (2010). *Evlilik uyumunun kişilerarası tarz ve öfke açısından araştırılması*.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Şar, V. (1998). *Kötüye kullanım ve ihmalle ilişkili sorunlar*. Temel Psikiyatri Kitabı. (Eds: C Güleç, E Köroğlu), s.823-834. İstanbul:Güneş Tıp Kitapevi.
- Şar, V., Öztürk, E. ve İkikardeş, E. (2012). Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğinin türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenirliği. *Türkiye Klinikleri*, 32(4), 1054-1063.
- Şendil, G. ve Kızıldağ, Ö. (2005). *Evlilik çatışması ve çocuk*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Şendil, G. ve Korkut, Y. (2008). Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 28, 15-34.
- Şener, A. (2002). *Ailede eşler arası uyuma etki eden faktörlerin araştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şener, A. ve Terzioğlu G. (2008). Bazı sosyo-ekonomik ve demografik değişkenler ile iletişimin eşler arası uyuma etkisinin araştırılması. *Aile ve Toplum Dergisi*, 13(4), 7-20.
- Şimşek, F., Ulukol, B. ve Bingöler, B. (2004). Çocuk istismarına disiplin penceresinden bakış. *Adli Bilimler Dergisi*, 3(1): p. 47-52.
- Şimşek, Ş., Fettahoğlu, E. Ç. ve Özatalay, E. (2011). Cinsel istismara uğramış çocuklarda ve ebeveynlerinde travma sonrası stres bozukluğu. *Dicle Tıp Dergisi*, 38(3), 318-324
- Taner, Y. ve Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Acta Medica*, 35(2), 82-86.
- Taşçı, E., Bolsoy, N., Kavlak, O. ve Yücesoy, F. (2008). İnfertil kadınlarda evlilik uyumu. *Türk Jinekoloji ve Obstetrik Derneği Dergisi*, 2(5), 105-10.
- Taylor, S.E. (2008). *Health psychology*. New York:..Mc Graw-Hill.

- Tavlı, F. ve Ünsal, G. (2016). Fabrika çalışanlarının stres kaynakları ve stresle başa çıkma tutumlarının değerlendirilmesi. G.O.P. Taksim E.A.H. *Özgün Araştırma / Original Investigation JAREN 2016;2(1):9-15*
- Teachman, J. D., Tedrow, L. M. and Crowder, K. D. (2000). The changing demography of America's families. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 1234-1246.
- Tercan, M. (1995). *Çocuğun anababası tarafından fiziksel istismarı ve ihmali*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Planlama Bölümü, Ankara.
- Tezcan, S. ve Coşkun, Y. (2004). Türkiye’de 20. yüzyılın son çeyreğinde kadınlarda ilk evlenme yaşı değişimi ve günümüz evlilik özellikleri, *Nüfusbilim Dergisi*, 26:15-34.
- Tıraşçı, Y. ve Gören, S. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali, *Dicle Tıp Dergisi*, 34 (1), 70-74.
- TUİK (2012). <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13469>, (erişim tarihi: 05.12.2018).
- TUİK (2015). <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21515>, (erişim tarihi: 14.09.2018).
- Turhan E., Sangün Ö. ve İnandı T. (2006), *Birinci basamakta çocuk istismarı ve önlenmesi*, 15, 9, s.154.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1995). *Cinsiyet, evlilik uyumu, depresyon ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arası ilişkiler üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1999). Evlilikte uyum ölçeğinin (EUÖ) güvenirlik ve geçerlik çalışması. *3P Dergisi*, 7(1), 50-57.
- Tutarel-Kışlak, Ş ve Çabukça, F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 5(2), 35- 41 <http://www.aile.gov.tr>. (erişim tarihi:14.09.2018)

- Tüfekçi Hoşgör, E. (2013). *Evli çiftlerin öfke ifade tarzları ile evlilik uyumunun incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Uçmaz-Halıcıoğlu, İ. (2004). *Annelerin empatik beceri düzeyi ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Udry, J. R. (1966). Marital instability by race, sex, education, and occupation using 1960 census data. *American Journal of Sociology*, 72(2), 203-209.
- Ünal, G. (2005). Aile içi şiddet, aile ve toplum, *Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 2:8, 77 – 91.
- Ünal, F. (2008). Ailede çocuk istismarı ve ihmali. *TSA*, 12(1).
- Vatansever, Ü., Duran, R., Yoksal, E., Aladağ, N., Öner, N., Biner, B. ve Karasalihoğlu, S. (2004). Pediatrik acilde çocuk istismarı ve ihmali olasılığını akılda tutalım, *Türk Pediatri Arşivi*, 39:120.
- Velidedeoğlu Kavuncu, N. (2006). *Kadın erkek ilişkilerinde sorunlar ve çözümleri*, 2. Baskı, Morpa Kültür Yayınları. 2006, s.55, İstanbul
- Willi, J. (2012). *Aşk ve evlilik terapisi*. (M. Merter, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Wilson, B. & Smallwood, S. (2008). The proportion of marriages ending in divorce. *Population Trends*, (131), 28.
- Wilson, M.R. & Filsinger, E.E. (1986). Religiosity and marital adjustment: Multidimensional interrelationships. *Journal of Marriage and the Family*, 48(1), 147-151.
- Yalçın, N. (2011). *Türkiye’de çocuk istismarı ve çözüm önerileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Projesi), Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul.
- Yeşilyaprak, B. (2003). *Çalışan anne ve çocuk*, İstanbul.: Morpa Kültür Yayınları.

- Yıkılmaz, M. ve Demir, M. (2015). Üniversite öğrencilerinde yaşamda anlam, bilinçli farkındalık, algılanan sosyoekonomik düzey ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiler. *Ege Eğitim Dergisi* (16) 2: 297-315.
- Yıldız, Y., Kaçar, M., Albayrak, E., Çalaboğlu, T., Çakmak, S. ve Bayraktar T. (2017). Çocuk ihmali ve istismarı hakkında ilköğretim öğretmenlerinin bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. *Van Tıp Derg* 24(4): 303-309, 2017.
- Yılmaz, A. (2001). Eşler arasındaki uyum: kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Aile ve Toplum Dergisi*, 4(1), 49-58.
- Yılmaz, A. (2001a). Eşler arasındaki uyum, anne-baba tutumu ve benlik algısı arasındaki ilişkilerin gelişimsel olarak incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 16(47), 1-20.
- Yılmaz-Irmak, T. (2008). *Çocuk istismarı ve ihmalinin yaygınlığı ve dayanıklılıkla ilişkili faktörler*. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yiğit, İ. (2013). *Çocukluk çağı ruhsal travma yaşantılarının genç yetişkinlik döneminde görülen psikolojik belirtilerle ilişkisi: Erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yurteri, Y.D. (2011). *Konya-kadınhanı-kolukısa kasabası sulama kooperatifi çiftçilerinin sulama işletmeciliği sorunları ve çözüm önerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yüksel, Ö. (2013). *Kadınlarda evlilik uyumu ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişki: stresle baş etme biçimleri ve toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının aracı rolleri*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı, Ankara.
- Yüksel, Ş. ve Saner, S. (2016). *Çocuk cinsel istismarı ve zor açığa çıkması, Bilgilendirme Dosyası*, İstanbul.

- Zahra M., Zoghi M. and Ebrahimi M. (2015). The relationship between the internet addiction and the use of facebook with marital satisfaction and emotional divorce among married university students. *Indian journal of fundamental and applied life sciences*, 5 (s3), pp. 709-717
- Zapitelli, M., Pinto, T. And Grizenko, N. (2001). Pre-, peri- and postnatal trauma in subjects with attention deficit hyperactivity disorder. *Can J Psychiatry*, 46(6): 542-48.
- Zeren, C., Yengil, E., Çelikel, A., Arık, A., ve Arslan, M. (2012). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı istismarı sıklığı. *Dicle Tıp Dergisi* , 39 (4): 536-541.
- Zoby, M.M. (2005). The Association between Personality and Marital and Relationship Outcome. Ph.D. Dissertation. Virginia; USA: Regent University, Virginia Beach.
- Zoroğlu, S.S., Tüzün. Ü., Şar, V., Öztürk, M., Eröcal, M. ve Alyanak, B. (2001). Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(2), 69-78.

EKLER

Ek-1 Aydınlatılmış Onam

Bu çalışma Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Bölümü tarafından gerçekleştiren bir çalışmadır.

Telefon numaranız anketörün denetlemesi ve anketin uygulandığının belirlenmesi amacıyla istenmektedir.

Bu çalışma evli bireylerde çocukluk çağı travmaları ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide başa çıkma tutumlarının aracı rolünün belirlenmesini amaçlamaktadır. Anketteki soruları içtenlikle yanıtlamanız çalışma sonuçlarının doğruluğu ve geçerliliği için oldukça önemlidir.

Anket tamamen bilimsel amaçlarla düzenlenmiştir. Anket formunda kimlik bilgileriniz yer almayacaktır. Size ait bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır. Çalışmadan elde edilen veriler yalnızca istatistik veri olarak kullanılacaktır. Yanıtlarınızı içten ve doğru olarak vermeniz bu anket sonuçlarının toplum için yararlı bilgi olarak kullanılmasını sağlayacaktır.

Sizin de bu çalışmaya katılmanızı öneriyoruz. Ancak araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Bu bilgileri okuyup katılmak isterseniz formu imzalayınız.

Yardıminız için çok teşekkür ederim.

Klinik Psikoloji Yüksek Lisans öğrencisi

Hacer AYDINOVA

Yukardaki bilgileri ayrıntılı biçimde tümünü okudum ve anketin uygulanmasını onayladım.

İsim:

Telefon:

İmza:

Ek-2 Bilgilendirme Formu

Bu tez çalışması, evli bireylerde çocukluk çağı travmaları ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide başa çıkma tutumlarının aracı rolünün belirlenmesini amaçlamaktadır.

Bu çalışmada size bir demografik bilgi formu ve bir dizi ölçek sunduk. Demografik bilgi formu sizin yaş, cinsiyet gibi genel kişisel özellikleriniz hakkındaki soruları içermektedir. Ölçekler ise çocukluk çağı travmalarını, evlilik uyumunu ve ilişkide başa çıkma tutumlarını ölçmektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi, ölçeklerde verdiğiniz cevaplar kesinlikle gizli kalacaktır. Bu araştırma kesinlikle size zarar vermeyecektir. Eğer çalışmayla ilgili herhangi bir şikayet, görüş veya sorunuz varsa bu çalışmanın araştırmacısı olan Klinik Psikoloji Yüksek Lisans öğrencisi Hacer AYDINOVA ile iletişime geçmekten lütfen çekinmeyiniz.

Katıldığınız için tekrar teşekkür ederim.

Hacer AYDINOVA

Psikoloji Bölümü

Yakın Doğu Üniversitesi

hacerbozkurt06@gmail.com

Ek-3 Sosyodemografik Veri Formu

1. Doğum Tarihiniz (Gün, Ay, Yıl) :.....(Belirtiniz)

2. Cinsiyetiniz?

1-Kadın () 2-Erkek ()

3. Uyuğunuz nedir?

1-T.C. () 2- KKTC ()

4. Doğduğunuz yerleşim biriminiz?

1- Köy () 2- İlçe/kasaba () 3-İl merkezi ()

5. 0-20 yaş aralığında en uzun yaşadığınız yerleşim biriminiz?

1- Köy () 2- İlçe/kasaba () 3-İl merkezi ()

6.Şuan da bulunduğunuz yerde kaç yıldır yaşıyorsunuz?.....(Belirtiniz)

7. Öğrenim düzeyiniz?

1- İlkokul () 2- Ortaokul () 3- Lise ()

4- Yüksekokul veya üniversite () 5-Yükseklisans ve üstü ()

8.Annenizin öğrenim düzeyi:

1-Okur-yazar değil () 2- İlkokul () 3- Ortaokul ()

4- Lise () 5- Yüksekokul veya üniversite () 6-Yükseklisans ve üstü ()

9.Babanızın öğrenim düzeyi:

1-Okur-yazar değil () 2- İlkokul () 3- Ortaokul ()

4- Lise () 5- Yüksekokul veya üniversite () 6-Yükseklisans ve üstü ()

10. Yapmış olduğunuz mesleğiniz:.....(Belirtiniz)

11. Annenizin mesleği:.....(Belirtiniz)

12. Babanızın mesleği:.....(Belirtiniz)

13. Size göre şuan ki ailenizin toplam gelir düzeyi:

1- iyi () 2- orta () 3- kötü ()

14. Size göre yetiştiğiniz ailenizin toplam gelir düzeyi:

1- iyi () 2- orta () 3- kötü ()

15. Anne ve babanızın evliliğinde kaçınıcı çocuk olarak dünyaya geldiniz?.....(Belirtiniz)

16. Fiziksel herhangi bir engeliniz var mı?

1-Var,() ise belirtiniz2- Yok()

17. Ruhsal sıkıntılarınız var mı?

1-Var,() ise belirtiniz2- Yok()

18. Kronik rahatsızlıklarınız var mı?

1-Var,() ise belirtiniz2- Yok()

19. Ailenizde (eşiniz, çocuklarınız veya sizinle yaşayan kişiler) herhangi önemli bir fiziksel, ruhsal ya da kronik rahatsızlıkları olan var mı?

1-Var, () ise belirtiniz2- Yok ()

20. İlk Evlilik yaşıınız:.....(Belirtiniz)**21. Kaç evlilik yaptınız:.....(Belirtiniz)****22.Evliliklerinizin süresi: :.....(Belirtiniz)****23. Şimdiki evlenme şekliniz?**

1-Görücü Usulü (hiç ya da az tanıyarak) () 2- Hem görücü usulü hem tanıyarak ()

3-Flört ederek/Aşk ()

24. Şuan kaç yıldır evlisiniz :..... (Belirtiniz)**25. Çocuğunuz var mı?**

1-Var,() ise kaç tane belirtiniz2- Yok ()

26. Evinizde eşiniz ve çocuklarınız dışında sizinle yaşayan biri/birileri var mı?

1-Var, () ise belirtiniz2- Yok ()

27. Çocukluğunuzda anne/babanız için uygun olanı seçiniz.

1-Evliler, birlikte yaşıyorlardı () 2-Evliler, ayrı yaşıyorlardı () 3-Boşanmışlardı ()
4-Baba vefat etmişti () 5-Anne vefat etmişti ()

28. Çocukluğunuzda bakımınızı büyük ölçüde kim üstlenmişti?

1-Annem () 2-Babam () 3-Kardeş(ler)im () 4-Bakıcım () 5-Kreş ()
6-Anneannem/Babaannem() 7-Çocuk Esirgeme Kurumu vb. ()
8-Diğer().....belirtiniz.

ÖLÇEK KULLANIM İZİNLERİ

-Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (ÇÇTÖ):

Vedat Şar <vsar@ku.edu.tr> (21 May 2018 18:33):

Kullanabilirsiniz. Başarılar dilerim.

-Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ):

sennur tk <sennurkislak@hotmail.com> (22 May 2018 15:07):

Merhaba,
EUÖ'nün makalesi ve ölçek ekte.
Başarılar diliyorum.
Şennur Kışlak

Prof.Dr.Şennur Tutarel Kışlak
Ankara Üniversitesi
DTCF Psikoloji Bölümü
Klinik Psikoloji Anabilim Dalı
Sıhhiye-Ankara
0312 310 32 80/1401

-Başa Çıkma Tutumları Değerlendirme Ölçeği (COPE):

MEHMET YÜCEL AĞARGÜN <myagargun@medipol.edu.tr> (18 May 2018 13:58):

Merhaba,
Ölçeği çalışmanızda kullanabilirsiniz.
Selamlar

ÖZGEÇMİŞ

Hacer AYDINOVA, 01.04.1969'da Aksaray'ın Sarıyahşi İlçesinde dünyaya gelmiştir. İlk ve Orta Okulunu Aksaray'ın Sarıyahşi İlçesinde, Lise öğrenimini de Ankara Dikmen Lisesinde tamamlamıştır. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi mezunudur. Almanya Vaihingen kampüsünde Stuttgart Üniversitesi bünyesinde 2 yıl Almanca dil eğitimi görmüştür.

Klinik Psikoloji Yüksek Lisans eğitimini 2016/2018 döneminde, Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamlamıştır. Yüksek Lisans stajını da 2018 yılı Şubat-Mart ayında, Girne Asker Hastanesi Psikiyatri bölümünde yapmıştır.

İNTİHAL RAPORU

ORJİNALLİK RAPORU

%13

BENZERLİK ENDEKSİ

%10

İNTERNET
KAYNAKLARI

%9

YAYINLAR

%

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

docs.neu.edu.tr

İnternet Kaynağı

%3

2

koutab.kocaeli.edu.tr

İnternet Kaynağı

%1

3

www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080

İnternet Kaynağı

%1

4

www.taa.gov.tr

İnternet Kaynağı

%1

5

www.ulusalhemsirelikkongresi2017.org

İnternet Kaynağı

%1

6

www.researchgate.net

İnternet Kaynağı

<%1

7

AYCANOĞLU, Ceren and ÜNSAL, Gül.
"Bağlanma Tarzları ve İnternet Bağımlılığının
Evlilik Uyumuna Etkisi", Logos Yayıncılık, 2017.
Yayın

<%1

8

studylibtr.com

İnternet Kaynağı

<%1

ETİK KURUL ONAYI**BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU**

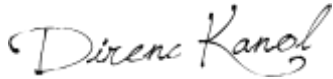
26.06.2018

Sayın Prof. Dr. Fatma Gül Cirhinlioğlu

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/SB/2018/220 proje numaralı ve **“Çocukluk Çağı Travmaları İle Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkide Başa Çıkma Tutumlarının Aracı Rolü”** başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.